

คู่มือเตรียมสอบธรรม สนามหลวง
นักธรรมชั้นเอก
ประมวลปัญหา-เฉลย
(๒๕๕๑-๒๕๖๔)

พิมพ์ครั้งที่ ๕

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

คู่มือเตรียมสอบธรรม สนามหลวง

นักธรรมชั้นเอก

ประมวลปัญหา-เฉลย

(๒๕๕๑-๒๕๖๔)

พิมพ์ครั้งที่ ๕

ข้อสอบพร้อมเฉลยครบทุกวิชา (พ.ศ. ๒๕๕๑ - พ.ศ. ๒๕๖๔)

จัดเรียงตามเนื้อหาหลักสูตรแม่กองธรรม สนามหลวง

สำหรับพระภิกษุสามเณรเตรียมสอบธรรม สนามหลวง ระดับนักธรรมชั้นเอก

คู่มือเตรียมสอบธรรม สนามหลวง นักธรรมชั้นเอก

ประมวลปัญหา-เฉลย (๒๕๕๑-๒๕๖๔)

ที่ปรึกษา : พระมหาสุธรรม สุตโน ป.ธ.๕, ดร.

พระมหาวิทยา จิตตชโย ป.ธ.๕

ผู้เรียบเรียง : พระอดิคุณ จิตฺตโร, ดร.

ลิขสิทธิ์ : โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย
๒๓/๒ หมู่ ๖ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ๑๒๑๒๐
<http://www.pariyat.com>, E-mail : happymo1956@gmail.com

พิมพ์ครั้งที่ ๕ : ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

จำนวน : ๓๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
เลขที่ ๕๕ หมู่ ๑๘ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๒๐

สัพพทาน์ ธรรมทาน์ จินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

หนังสือเล่มนี้ได้รับการสนับสนุนการจัดพิมพ์และเผยแพร่เป็นธรรมทาน โดย มูลนิธิธรรมกาย

สำหรับสำนักศาสนศึกษา สถานศึกษา

ที่มีความประสงค์จะนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนักธรรมชั้นเอก

ติดต่อได้ที่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

โทร. ๐-๒๘๓๑-๑๐๐๐ ต่อ ๑๓๗๘๐

คำนำในการจัดพิมพ์ ครั้งที่ ๕

คู่มือเตรียมสอบธรรม สนามหลวง นักธรรมชั้นเอก ประมวลปัญหา-
เฉลย (๒๕๕๑-๒๕๖๔) ฉบับนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านปัญหาเฉลย
ข้อสอบธรรมสนามหลวงที่มีจำนวนข้อสอบมากและไม่ได้จัดเรียงหมวดหมู่ตาม
เนื้อหาในหนังสือเรียน สามารถอ่านหนังสือไปพร้อมกับศึกษาแนวข้อสอบ
สนามหลวงไปพร้อมกันได้ จึงได้จัดเรียงปัญหาเฉลยใหม่ โดยปรับให้มีความ
สอดคล้องกับเนื้อหาแต่ละบท ประกอบด้วยวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม วิชา
ธรรมวิจารณ์ วิชาพุทธานุพุทธประวัติ และวิชาวินัยมยุ วิชาพระราชบัญญัติคณะ
สงฆ์ โดยรวบรวมปัญหาเฉลยไว้ ๑๔ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๑ - พ.ศ.๒๕๖๔

ผู้จัดทำหวังว่าผู้เข้าสอบธรรม สนามหลวง ระดับนักธรรมเอกจะได้
ประโยชน์จากการศึกษาคู่มือฉบับนี้ สามารถช่วยเสริมความเข้าใจและจดจำแนว
การออกข้อสอบธรรมสนามหลวง และใช้ตัวก่อนเข้าสอบธรรมสนามหลวง เพื่อ
ช่วยทำให้เกิดความมั่นใจในการทำข้อสอบได้มากยิ่งขึ้น

ขอให้ทุกท่านจงมีความสุข ความเจริญรุ่งเรืองในร่มเงาบรร
พระพุทธานุสสาวะ ให้มีดวงปัญญาสว่างไสว รู้แจ้งเห็นแจ้งในธรรมของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าได้โดยง่าย โดยเร็วพลันเทอญฯ

ขอขอบคุณและอนุโมทนาบุญ

พระอดิคุณ ฐิตวโร, ดร.

ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม

วัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑
๑.๑ วิธีอ่านภาษาบาลี	๒
๑.๒ ความสำคัญของวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๓
๑.๓ ประโยชน์ของวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๔
๑.๔ วิธีการแต่งกระทู้ธรรม	๔
๑.๕ ภาษาในการเขียนเรียงความ	๔
๑.๖ สำนวนโวหารในการเขียนเรียงความ	๔
๑.๗ หลักเกณฑ์การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๕
๑.๘ โครงสร้างการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๖
๑.๙ ตัวอย่างการเขียนอธิบายหัวข้อกระทู้ธรรม	๘
๑.๑๐ กระทู้ยอดนิยม	๑๑
๑.๑๑ ตัวอย่างการเขียนกระทู้ธรรม	๑๔
๑.๑๒ ข้อสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม	๑๖
๒. ปัญหา-เฉลย ข้อสอบธรรม สนามหลวง นักธรรมชั้นเอก	
๒.๑ วิชาธรรมวิจารณ์	๒๐
ความรู้เบื้องต้น	๒๐
ส่วนประมวลปฏิบัติ	๒๐
๑. นิพพิทา ความหน่าย	๒๐
๒. วิราคะ ความสิ้นกำหนัด	๒๕
๓. วิมุตติ ความหลุดพ้น	๒๖
๔. วิสุทธิ ความหมดจด	๒๘
๕. สันติ ความสงบ	๒๙
๖. นิพพาน ความดับทุกข์	๓๐
ส่วนสังสารวัฏ	๓๑
๑. กติ	๓๑
๒. หัวใจสมถกัมมัฏฐาน	๓๒

เรื่อง	หน้า
๓. สมถกัมมัฏฐาน	๓๔
๔. พุทธคุณกถา	๓๖
๕. วิปัสสนากัมมัฏฐาน	๓๖
๖. วิปัสสาสนกถา	๓๗
๗. มหาสติปัฏฐานสูตร	๓๘
๘. คิริมานนทสูตร	๓๙
๒.๒ วิชาพุทธานุพุทธประวัติ	๔๑
ปริเฉทที่ ๑ ว่าด้วยชมพูทวีป	๔๑
ปริเฉทที่ ๒ ว่าด้วยการเสด็จออกบรรพชาและตรัสรู้	๔๒
ปริเฉทที่ ๓ ว่าด้วยการเสวยวิมุตติสุข	๔๔
ปริเฉทที่ ๔ ว่าด้วยการประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา	๔๖
ปริเฉทที่ ๕ ว่าด้วยการประกาศพระศาสนา	๔๗
ปริเฉทที่ ๖ ว่าด้วยพระอัครสาวกออกบวช	๔๘
ปริเฉทที่ ๗ ว่าด้วยพระมหากัสสปะและพระมหากัจจายนะออกบวช	๕๑
ปริเฉทที่ ๘ ว่าด้วยการโปรดมาณพ ๑๖ คน	๕๓
ปริเฉทที่ ๙ ว่าด้วยการอนุญาตผู้ตักขุคคกรรมวาจา	๕๓
ปริเฉทที่ ๑๐ ว่าด้วยการเสด็จเมืองกบิลพัสดุ์	๕๔
ปริเฉทที่ ๑๑ ว่าด้วยศากยวงศ์ออกบวช	๕๔
ปริเฉทที่ ๑๒ ว่าด้วยพระโสณ โกฬิวิสะและพระรัฐบาลออกบวช	๕๕
ปริเฉทที่ ๑๓ ว่าด้วยการเสด็จโปรดพระพุทธรูปดา พระพุทธรมาลดา และเสด็จดับขันธปรินิพพาน	๕๖
เหตุการณ์ก่อนพุทธปรินิพพาน	๕๖
เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพาน	๕๙
๒.๓ วิชาวินัยมุข	๖๒
กัณฑ์ที่ ๒๓ สังฆกรรม	๖๒
กัณฑ์ที่ ๒๔ สิม่า	๖๖
กัณฑ์ที่ ๒๕ สมมติเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์	๖๘
กัณฑ์ที่ ๒๖ กฐิน	๗๐
กัณฑ์ที่ ๒๗ บรรพชา อุปสมบท	๗๒

เรื่อง	หน้า
กัณฑ์ที่ ๒๘ วิธีระงับวิวาตาทิกรณ์	๓๕
กัณฑ์ที่ ๒๙ วิธีระงับอนุวาทาทิกรณ์	๓๖
กัณฑ์ที่ ๓๐ วิธีระงับอาปตาทิกรณ์	๓๗
กัณฑ์ที่ ๓๑ กิจจาธิกรณ์ว่าด้วยนิคหกรรม	๓๙
กัณฑ์ที่ ๓๓ ปกิณกะ	๔๐
๒.๔ วิชาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔๑
หมวด ๑ สมเด็จพระสังฆราช	๔๑
หมวด ๒ มหาเถรสมาคม	๔๒
หมวด ๓ การปกครองคณะสงฆ์	๔๒
หมวด ๔ นิคหกรรมและการสละสมณเพศ	๔๓
หมวด ๕ วัด	๔๓
หมวด ๖ ศาสนสมบัติ	๔๔
หมวด ๗ บทกำหนดโทษ	๔๔

๑. การเขียนเรียงความ ๒. แก่กระทุ้ธรรม

๑.๑ วิธีอ่านภาษาบาลี*

๑) พยัญชนะที่มีสระกำกับอยู่ให้อ่านออกเสียงตามสระนั้นๆ เช่น

ปุริมานิ อ่านว่า ปุ-ริ-มา-นิ

ติณิ อ่านว่า ตี-ณิ

๒) พยัญชนะที่ไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลยให้อ่านออกเสียงสระ อะ ทุกแห่ง เช่น

นาวริ อ่านว่า นะ-วะ-วิ-รัง

ปน อ่านว่า ปะ-นะ

๓) พยัญชนะที่มี พินทุ (.) อยู่ข้างล่าง แสดงว่าพยัญชนะตัวนั้นเป็นตัวสะกดให้อ่านออกเสียงรวมกับสระของพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้า เช่น

ภิกขุ (ภิ+ก=ภิก) อ่านว่า ภิก-ขุ

โหนติ (โห+น=โหน) อ่านว่า โหน-ติ

ถ้าพยัญชนะที่อยู่ข้างหน้าไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลย พินทุ (.) นั้นจะเท่ากับไม้หันอากาศ เช่น

ตตถ (ตะ+ต=ตัต) อ่านว่า ตัต-ถะ

อฏฐ (อะ+ฏ=อฏฐ) อ่านว่า อฏฐ-ฐะ

๔) พยัญชนะที่มี นิลหิต (°) อยู่ข้างบนและมีสระกำกับอยู่ด้วยให้อ่านออกเสียงมี ง เป็นตัวสะกด เช่น

กึ (กิ+ง=กิง) อ่านว่า กิง

กาตุ (ตุ+ง=ตุง) อ่านว่า กา-ตุง

ถ้าพยัญชนะที่มี นิลหิต (°) อยู่ข้างบน แต่ไม่มีสระใดๆ กำกับอยู่เลย นิลหิต (°) นั้นจะเท่ากับ อัง เช่น

วตุตฺ (ตะ+ง=ตัง) อ่านว่า วัต-ตัง

อยิ (ยะ+ง=ยัง) อ่านว่า อะ-ยัง

* พระมหาไพโรจน์ ปุณฺณภาโส, ภิกขุปาฐิโกภบาลิ (ฉบับท่องเที่ยว), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : รุ่ง
ศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๘).

- ๑) ส่งเสริมความเจริญทางด้านจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน
- ๒) ทำให้ผู้เรียนรู้จักลำดับความคิด สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจตามต้องการได้
- ๓) รู้จักเลือกถ้อยคำสำนวนโวหารได้ถูกต้องตามหลักภาษา
- ๔) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนได้ถูกต้องตามแบบที่นิยม

๑.๓ ประโยชน์ของวิชาเรียงความแก่กระทุ้ธรรม

- ๑) ทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของธรรม
- ๒) ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงผลเสีย กล่าวคือคุณและโทษของการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามธรรมะ
- ๓) ให้เข้าใจในชีวิตและรู้จักแสวงหาความสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องชี้แนวทาง
- ๔) ช่วยพัฒนาด้านจิตใจของมนุษย์ให้รู้จักผิชอบชั่วดี ละความชั่ว ประกอบความดี โดยพยายามลดเว้นความชั่วโดยเด็ดขาด

๑.๔ วิธีการแต่งกระทุ้ธรรม

มีการแต่งกระทุ้ธรรมอยู่ ๒ แบบ คือ

- ๑) แบบตั้งวง คือ อธิบายความหมายของธรรมข้อนั้น ๆ เสียก่อนแล้วจึงขยายความออกไป
 - ๒) แบบตีวง คือ บรรยายเนื้อความไปก่อนแล้ว จึงวกเข้าหาความหมายของกระทุ้ธรรมนั้น
- ส่วนมากผู้แต่งกระทุ้ธรรม มักจะนิยมแต่งแบบที่ ๑ คือ แบบตั้งวง อธิบายความหมายภายิต นั้นก่อนแล้วจึงขยายความให้ชัดเจนต่อไป

๑.๕ ภาษาในการเขียนเรียงความ

- ๑) ใช้ภาษาเขียนที่ถูกต้อง มีประธาน มีกริยา มีกรรม
- ๒) ไม่ใช้ภาษาตลาด ภาษาแสดง
- ๓) ไม่ใช้ภาษาพื้นเมือง หรือภาษาท้องถิ่น
- ๔) ไม่ใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

๑.๖ ส่วนนโวหารในการเขียนเรียงความ

ส่วนนโวหารมี ๕ แบบ คือ

- ๑) พรรณนาโวหาร ได้แก่ การพรรณนาความ คือ เล่าเรื่องที่ให้เห็นมาแล้วด้วยความมุ่งหวังให้ไพเราะ เพลิดเพลินบันเทิง
 - ๒) บรรยายโวหาร ได้แก่ การอธิบายข้อความที่ย่อซึ่งยังเคลือบแคลงอยู่ให้แจ่มแจ้งหรือพิสดาร
 - ๓) เทศนาโวหาร ได้แก่ การแต่งทำนองการสอน คือ ชี้แจงหลักธรรมนั้น
 - ๔) สาธกโวหาร ได้แก่ การบรรยายข้อเปรียบเทียบ คือ นำข้ออุปมาอุปไมยมาเทียบเคียง
- ส่วนนที่นิยมใช้ในการเขียนเรียงความคือ แบบเทศนาโวหาร มีหลักการเขียน ดังนี้
- ๑) ข้อความที่เขียนนั้นจะต้องมีเหตุผลใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้

๒) มีอุทาหรณ์และหลักศีลธรรม

๓) ผู้เขียนจะต้องแสดงให้เห็นว่า ตนมีลักษณะและคุณสมบัติพอเป็นที่เชื่อถือได้

๑.๓ หลักเกณฑ์การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม

๑) กระทู้ตั้ง คือ ธรรมภาษิตที่เป็นปัญหาที่ยกขึ้นมาก่อนสำหรับให้แต่งแก้ เช่น

ยาทิส วปเต พิชั ตาทิส ลภเต ผลั

กल्याณการี กल्याณ ปาปการี จ ปาปก.

บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น

ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

๒) คำนำ คือ คำขึ้นต้นหรือคำชี้แจงก่อนจะแต่งต่อไป กล่าวคือ เมื่อยกคาถาบทตั้งไว้แล้ว เวลาจะแต่งต้องขึ้นอารัมภบทก่อนว่า

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็น

แนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมสืบไป

๓) เนื้อเรื่องของกระทู้ตั้ง ต้องมีเนื้อหาสาระสำคัญ ลำดับเนื้อหาสาระให้ต่อเนื่องกันเป็นเหตุเป็นผล โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “อธิบายความว่า” ก่อนจบการอธิบายจะลงท้ายด้วยคำว่า “นี้สมด้วยธรรมภาษิต ที่มาใน (ใส่ที่มาของธรรมภาษิตที่นำมาเรียบ) ว่า” เพื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน เช่น

นี้สมด้วยธรรมภาษิต ที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

๔) กระทู้รับ คือ ธรรมภาษิตที่ยกขึ้นมารับรองให้สมเหตุสมผลกับกระทู้ตั้ง เพราะการแต่งเรียงความนั้นต้องมีกระทู้รับอ้างให้สมจริงกับเนื้อความที่ได้แต่งไป มิใช่เขียนไปแบบลอย ๆ เช่น

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โโก หิ นาโถ ปโร ลียา

อตฺตนา หิ สุตฺตุนา นาลํ ลภติ พุทฺธม.

ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้

ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้สิ่งที่พึ่งที่หาได้โดยยาก.

๕) เนื้อเรื่องของกระทู้รับ คือ อธิบายเนื้อหาสาระสำคัญของธรรมภาษิตที่ยกมารับ โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “อธิบายความว่า”

๖) บทสรุป คือ การรวบรวมใจความสำคัญของเรื่องที่ได้อธิบายมาแต่ต้น โดยกล่าวสรุปลงสั้น ๆ หรือย่อ ๆ ให้ได้ความหมายที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาที่กล่าวมาทั้งกระทู้ตั้งและกระทู้รับ โดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “สรุปความว่า” ก่อนจบการสรุปจะลงท้ายด้วยคำว่า “สมด้วยธรรมภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า” แล้วจึงเขียนกระทู้ตั้ง พร้อมคำแปลอีกครั้งหนึ่ง เช่น สมด้วยธรรมภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า

ยาพิสั วปะเต พิซั ตาพิสั ลมเต ผลั
กลุยานการี กลุยาณั ปาปการี จ ปาปกั.
บุคคลหว่านพิซัเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

๓) คำลงท้าย คือ ประโยคที่เป็นการจบการเขียนเรียงความ จะใช้คำว่า “มีนัยดังได้
พรรณนามาด้วยประการฉะนี้ ฯ” โดยให้เขียนขึ้นบรรทัดใหม่ชิดเส้นกั้นหน้า

๔) จำนวนกระตุ้รับ คือ จำนวนธรรมชาติที่จะต้องหามาเชื่อมกับกระตุ้ตั้ง สำหรับระดับ
นักธรรมชั้นเอก ให้ใช้ ๓ ธรรมชาติ

๕) จำนวนหน้าที่ต้องเขียน คือ การเขียนเรียงความในกระดาดตอบสนามหลวง ขนาด F14
เว้นบรรทัด สำหรับระดับนักธรรมชั้นเอก ต้องเขียนอย่างน้อย ๔ หน้ากระดาษขึ้นไป และห้ามใช้
ดินสอหรือปากกาน้ำหมึกสีแดงเขียนหรือขีดเส้น โดยเด็ดขาด ให้ใช้ปากกาน้ำหมึกสีน้ำเงินหรือสีดำ
เท่านั้น หากเขียนผิดเล็กน้อย สามารถใช้น้ำยาหรือเทปลบคำผิดได้

๑๐) การเขียนตัวเลขบอกจำนวน หากต้องเขียนตัวเลขบอกจำนวนข้อ เช่น ๑)..... ๒).....
๓)..... ให้ใช้ตัวเลขไทย ห้ามเขียนตัวเลขอารบิก และไม่ต้องขึ้นย่อหน้าใหม่ ให้เขียนเรียงต่อกันอยู่
ในย่อหน้าของการอธิบายความ

๑.๘ โครงสร้างการเขียนเรียงความแก้กระตุ้ธรรม

(กระตุ้ตั้ง)-----

(คำแปลกระตุ้ตั้ง)-----

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมภาสิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็น
แนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่โพธิธรรมสืบไป

อธิบายความว่า

----- (เขียนอธิบายประมาณ ๑๐ บรรทัด) -----

----- พิสูจน์ด้วยธรรมภาสิต ที่มาใน ----- ว่า

(กระตุ้รับที่ ๑)-----

(คำแปลกระตุ้รับที่ ๑)-----

อธิษฐานความว่า

(เขียนอธิษฐานประมาณ ๑๐ บรรทัด)

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์

ว่า

(กระทู้ที่ ๒)

(คำแปลกระทู้ที่ ๒)

อธิษฐานความว่า

(เขียนอธิษฐานประมาณ ๑๐ บรรทัด)

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์

ว่า

(กระทู้ที่ ๓)

(คำแปลกระทู้ที่ ๓)

อธิษฐานความว่า

(เขียนอธิษฐานประมาณ ๑๐ บรรทัด)

สรุปความว่า

(เขียนอธิษฐานประมาณ ๕-๘ บรรทัด)

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์ที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น ว่า

(กระทู้ตั้ง)

(คำแปลกระทู้ตั้ง)

มีนัยดังได้พรรณนามาด้วยประการดังนี้ ฯ

๑.๕ ตัวอย่างการเขียนอธิบายหัวข้อธรรม

ตัวอย่างที่ ๑

โกธสฺส วิสมุลลสฺส มธฺรคฺคสฺส พฺราหฺมณ

วธํ อริยา ปัสสนติ ตณฺหิเจตฺวา น โสจติ.

พราหมณ์ ! พระอริยเจ้าย่อมสรรเสริญผู้มาความโกรธ ซึ่งมีโคนเป็นพืชปลายหวาน

เพราะคนตัดความโกรธนั้นได้แล้วย่อมไม่เศร้าโศก.

(พุทธ) ศ. ๑๕/๒๓๖.

อธิบายความว่า ความโกรธ หมายถึง ความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจอย่างแรง ที่เกิดขึ้นจากการประสบอารมณ์หรือสิ่งที่ไม่ชอบใจ เช่น ถูกคนอื่นตำหนิ ถูกด่า เป็นต้น ความโกรธนี้เกิดขึ้นได้ง่าย ดับยาก และมีโทษร้ายแรง เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำลายสติปัญญา ไม่คำนึงถึงศีลธรรม ความโกรธมีรากเป็นพืชมียอดหวาน หมายถึง ความโกรธมีรากมาจากความหลง (โมหะ) ความไม่พอใจ (อหิริ) ความหงุดหงิดรำคาญ (ปฏิฆะ) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นพืชแก่ร่างกายและจิตใจทั้งสิ้น ทำให้โรคหัวใจกำเริบ ทำให้ประสาทตึงเครียด จิตใจเร่าร้อน อยากทำลายสิ่งของ อยากทำร้ายผู้อื่น เมื่อได้ทำลายหรือทำร้ายแล้ว ความโกรธจะส่งลงเพราะได้ระบายความร้อนภายในออกแล้ว รู้สึกสบายใจขึ้น เหมือนน้ำเดือดที่มีทางระบาย อากาศแบบนี้เรียกว่า มียอดหวาน (มธฺรคฺคะ) แต่ในที่สุดก็นำไปสู่ทุกข์อีก และเป็นทุกข์ที่ยิ่งใหญ่เหมือนคนดื่มน้ำหวานที่ผสมยาพิษ ที่แรกหวานแต่พอยาพิษออกฤทธิ์เท่านั้น ก็ได้เห็นโทษของยาพิษว่ามีอย่างไร ต้องเศร้าโศกเสียใจไปตลอดชีวิตก็มี การทำอะไรลงไปเพราะความโกรธนั้น เป็นการทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น แม้กระทั่งทำร้ายผู้มีพระคุณมีมารดาบิดา ครูอาจารย์ เป็นต้น เมื่อเขาสงบอารมณ์จากความโกรธลงแล้ว ย่อมจะต้องเศร้าโศกเสียใจกับสิ่งที่ตนได้กระทำผิดพลาดไป และเสียใจกับผลแห่งการกระทำของตนในภายหลัง ดังนั้นพระอริยเจ้าทั้งหลาย ตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไปจนถึงพระอรหันต์ จึงสรรเสริญบุคคลมาความโกรธได้แล้วว่าไม่ตกอยู่ในอำนาจของความโกรธ ย่อมไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจในภายหลัง

ตัวอย่างที่ ๒

นิทุทฺถํ พหุลีเกเรยฺย ชาครียํ ภเขยฺย อาตาปี

ตณฺหิ มายํ หสฺสํ จิตฺตํ เมถุนํ วิปฺปชฺเห สฺวิภูสํ.

ผู้มีความเพียรไม่พียงนอนมาก พึงเสพธรรมเครื่องตื่น พึงละความเกียจคร้าน

มายา ความรำเริง การเล่น และเมถุน พร้อมทั้งเครื่องประดับเสีย.

(พุทธ) พุ. ศ. ๒๕/๕๑๕., พุ. มหา. ๒๕/๔๕๓, ๔๖๐

อธิบายความว่า คำว่า ผู้มีความเพียรไม่พียงนอนมาก หมายถึง ผู้มีความขยัน ความพยายาม แบ่งเวลาในการปฏิบัติกิจการงานต่างๆ และเวลาในการพักผ่อน เช่น แบ่งเวลาในเวลากลางวันและกลางคืน เป็น ๖ ส่วน ตื่นอยู่ ๕ ส่วน นอนหลับ ๑ ส่วน คำว่า พึงเสพเสพธรรมเครื่องตื่น หมายถึง ความมีสติสัมปชัญญะ เพื่อชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกรรมเป็นเครื่องกั้นขวางความดี ด้วยการเจริญสมาธิภาวนาไว้ในใจ ตลอดทั้งวัน ไม่ให้บาปอกุศลเข้ามาบังคับบุญชาให้คิดชั่ว พุดชั่ว ทำชั่วได้ คำว่า พึงละความเกียจคร้าน หมายถึง พึงละเว้นจากความขี้เกียจ กิริยาที่แสดงอาการของคนขี้เกียจ มีจิตใจเบื่อหน่ายไม่อยากทำงาน คำว่า มายา หมายถึง ความประหลาดลวงผู้อื่นด้วย กิริยาที่ปกปิดความจริง กิริยาที่อำพรางความชั่ว ที่ประพฤติดุจริตด้วยกาย วาจา ใจ คำว่า การเล่น หมายถึง การเล่นจนหัวเราะจนขาดสติ มี ๒ อย่าง ได้แก่ การเล่นทางกาย เช่น การเล่นแข่งรถ แข่งม้า ส่วนการเล่นทางวาจา ได้แก่ การเล่นร้องเพลง โห่ร้องกึกคะนอง ส่วนคำว่า เมถุน หมายถึง การเสพกามของชายหญิงด้วยราคะ มีความกำหนัดยินดีในกามคุณ คำว่า เครื่องประดับ หมายถึง การประดับ มีอยู่ ๒ อย่าง คือ การประดับของคลุหัตถ์ เช่น การแต่งผม การแต่งหน้าทาปาก การประพรมเครื่องหอม การตกแต่งร่างกายเครื่องประดับ และการประดับของบรรพชิต เช่น การดบแต่งบาตร การเล่นสนุกในการประดับ กิริยาที่ประดับซึ่งร่างกายหรือบริวารทั้งหลายอันเป็นภายนอก ดังนั้นผู้ที่มีความเพียรจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จนั้น ต้องมีความขยันพากเพียร ไม่เห็นแก่การนอน มีสติระลึกรู้ตัวเมื่อจะคิด พุด ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรอบคอบ และละเว้นความเกียจคร้าน มายา ความหัวเราะกึกคะนอง การเล่นสนุก เมถุนธรรมอันเป็นไปกับการประดับ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เสียทรัพย์ เสียเวลา และเป็นทางมาแห่งทุกข์ ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จได้ดังที่ตั้งใจไว้

ตัวอย่างที่ ๓

ปราชญ์ปฐุสสุต นิจจํ อูชฌานสญฺญินํ

อาสวา ตสฺส วาฏณฺหุติ อารา โส อาสวกุขยา.

คนที่เห็นแต่โทษผู้อื่น คอยแต่ฟังโทษนั้น

อาสวะก็เพิ่มพูน เขายังไกลจากความสิ้นอาสวะ.

(พุทธ) พ. ธ. ๒๕/๔๕.

อธิบายความว่า คนที่เห็นแต่โทษของคนอื่น เพราะโทษของผู้อื่นเห็นได้ง่าย ส่วนโทษของตนเห็นได้ยากส่วนมากมักจะฟังโทษคนอื่น เพราะจิตมักจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส เกิดอกุศลจิต ที่มาจากอารมณ์หรือความรู้สึกยินดียินร้ายเป็นเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระแสโลกในปัจจุบัน มีสื่อรับรู้ที่มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย ที่เรียกว่าวัตถุแห่งกามอันเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ หรือความรู้สึกยินดียินร้ายที่เป็นต้นเหตุให้เกิดกิเลสกามหรืออาสวะกิเลส ได้แก่ โลกะ โทสะ โมหะ ในทุกที่ทุกเวลาตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน จึงทำให้เกิดอาสวะเพิ่มพูน

มากขึ้น และเป็นเหตุให้ห่างไกลจากความสิ้นอาสวะ ไม่สามารถหลุดพ้นจากกองทุกข์หรือวัฏฏะสงสารได้ ดังนั้น เราจึงควรรู้เท่าทันกิเลสที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ไม่มีทางหนีสิ่งเหล่านี้ไปได้เลย เพราะเราต้องอยู่กับการเสพคุ้นกับการมองเห็นโทษของผู้อื่นอยู่ตลอดเวลาในชีวิตนี้ การที่จะหลุดพ้นจากกิเลสนี้ได้ด้วยการ ประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดสติ รู้จักปล่อยวางในอารมณ์หรือความรู้สึกยินดีในร้ายที่เป็นกิเลสกรรมหรืออกุศลจิต จึงจะไม่หลงไปกับอาสวะกิเลส ไม่เกิดการเพ่งโทษผู้อื่น และไม่สะสมอาสวะกิเลส ใจของเราที่จะเบาบางจาก โลภะ โทสะ โมหะ เราจึงสามารถหลุดพ้นจากกองทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง

ตัวอย่างที่ ๔

อนวัจจิตจิตตสูตร สทุทมนํ อวิชานโต
ปริปลวปสาทสูตร ปญญา น ปริปุรติ.
เมื่อมีจิตไม่มั่นคง ไม่รู้พระสัทธรรม
มีความเลื่อมใสเลื่อนลอย ปัญญาย่อมไม่บริบูรณ์.

(พุทธ) พุ. ธ. ๒๕/๒๐

อธิบายความว่า ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ คือรู้ทางแห่งความเจริญและทางแห่งความเสื่อม แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ๑) โลกียปัญญา คือ ปัญญาทางโลก หมายถึง ปัญญาที่ใช้เพื่อประกอบกิจกรรมในทางโลก ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน อาชีพ เล่นกีฬา เรียนหนังสือ เป็นต้น ๒) โลกุตตรปัญญา คือ ปัญญาในทางธรรม หมายถึง ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการเจริญภาวนา จึงจะเกิดปัญญาระดับนี้ได้ คำว่า มีจิตไม่มั่นคง หมายถึง มีจิตคลอนแคลนอยู่เสมอ เป็นคนจับจด ทำอะไรไม่จริง เพราะจิตมักกลับกลอกอยู่นั่นเอง จะทำความดีก็ไม่แน่ใจว่า ความดีจะให้ผลจริงหรือเปล่า จึงไม่กล้าทำ คงปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์และแก่ตายไปโดยไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน จะศึกษาเล่าเรียนก็ลังเล ไม่รู้จะจับอะไรดี จึงไม่ได้ความรู้เท่าที่ควร คำว่า ไม่รู้พระสัทธรรม หมายถึง ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่รู้จักเว้นสิ่งที่ควรเว้น ไม่รู้จักประพฤตีสั่งที่ควรประพฤติ คำว่า มีความเลื่อมใสเลื่อนลอย หมายถึง มีศรัทธาอ่อน คือ มีศรัทธาคลอนแคลนไม่มั่นคง ไม่ตั้งมั่น ไม่มีหลักในการเชื่อถือ เมื่อกระทบเหตุอันทำให้ศรัทธาถอย ก็ถอยเอาง่ายๆ ดังนั้นผู้ที่มีจิตไม่มั่นคงแน่แน่ว ไม่ศึกษาพระสัทธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ถ่องแท้ และมีความศรัทธาเลื่อมใสที่เลื่อนลอย ย่อมทำให้ปัญญาของผู้นั้นไม่สามารถเต็มเปี่ยมได้ ไม่เจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม ยังต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏวนแห่งวัฏฏสงสารอยู่ร่ำไป ส่วนผู้ที่มีจิตมั่นคง รอบรู้พระสัทธรรม มีศรัทธามั่นคง ปัญญาของผู้นั้นย่อมเพิ่มพูนจนกระทั่งสามารถหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งปวงได้

ตัวอย่างที่ ๕

ผมนุทน์ จปต์ จิตต์ ทุรกข์ ทุนนิวารย์
อุรุ กโรติ เมธาวิ อุตฺกาโรว เทชน.
คนมีปัญญาทำจิตที่ดิ้นรน กวัดแกว่งรักษายาก
ห้ามยากให้ตรงได้ เหมือนช่างศรทำลูกศรให้ตรงได้นั้น.

(พุทธ) พ. ธ. ๒๕/๑๕

อธิบายความว่า คำว่า จิต แปลว่า ธรรมชาติที่นึกคิด หรือธรรมชาติรู้อารมณ์ ตาม
ธรรมดาของจิตย่อมไหลลงสู่ที่ต่ำเสมอ ย่อมดิ้นรน กวัดแกว่งไปในอารมณ์ต่างๆ ควบคุมรักษาได้
ยาก ห้ามได้ยาก เป็นธรรมชาติสูงประจบได้ยาก ละจากที่นี้ก็ไปจับที่โน่น คือ ละจากอารมณ์หนึ่งก็
ไปเกาะอยู่ที่อีกหนึ่งอารมณ์อย่างรวดเร็ว เหมือนเด็กที่กำลังชน เหมือนลิงซึ่งหาความสงบนิ่งไม่ได้
ดังนั้น ผู้มีปัญญา เป็นผู้ฉลาดจึงต้องทำจิตของตนให้ชั่ตรง ด้วยการทำจิตให้อยู่ในอำนาจ ไม่ให้
ฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ โดยการสำรวมระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทำจิตให้เป็นธรรมชาติ
ควรแก่งานโดยขึ้นสู่วิปัสสนากรรมฐานอันเป็นอุบายเรื่องปัญญา พิจารณารูปนาม เป็นอารมณ์จน
เกิดปัญญาเห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง เหมือนช่างศร ดัดลูกศรให้ตรงเหมาะแก่การใช้งาน

๑.๑๐ กระทู้ยอคนิยม

กระทู้ที่ ๑

ยาทิสํ วปเต พิชํ ตาทิสํ สภเต ผลํ
กตุยานการิ กตุยานํ ปาปการิ จ ปापकं.
บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น
ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว.
ที่มา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค.

อธิบายความว่า คำว่า ทาดี คือ ทำสุจริต ๓ ได้แก่ ๑) กายสุจริต ความประพฤติดีทาง
กาย มีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ๒) วิสุจริต ความประพฤติดีทางวาจา มีการพูดคำสัตย์
 เป็นต้น ๓) มโนสุจริต ความประพฤติดีทางใจ มีการไม่เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น เป็นต้น คำว่า
ทำชั่ว คือ ทำทุจริตทั้ง ๓ คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ธรรมดาบุคคลหว่านพืชเมื่อถึงฤดูทำนา
ย่อมไถและหว่านข้าวลงในนา เพราะมีน้ำหรือฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวที่หว่านไว้ก็เจริญงอกงาม
และออกรวง ผู้กระทำความดี ผู้นั้นย่อมได้รับผลดีคือไม่ต้องกลัวเดือดร้อน เพราะกรรมที่ตนกระทำ
ไว้ดี ผลที่ได้รับคือความสุข ความสบายและมีสุคติเป็นเบื้องหน้า แต่ผู้ที่กระทำความชั่วคือกรรม

ลามก เขาก็ได้รับผลชั่วตามที่ได้ประกอบกรรมทำชั่วไว้เป็นความทุกข์ความเดือดร้อนในโลกนี้ แม้
ละจากโลกนี้แล้วก็ย่อมประสบกับความร่ำร้อนในอบาย

กระทู้ที่ ๒

อุตตา หิ อุตตโน นาโถ โก หิ นาโถ ปโร ลียา

อุตตนา หิ สุทนต์น นาลิ ลกฺติ ทุลลํ.

ตนแล เป็นที่พึงของตน คนอื่นใครเล่า จะเป็นที่พึงได้

ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้สิ่งที่พึงหาได้โดยยาก.

ทีมา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า คน หมายถึง ร่างกายและจิตใจ ที่เรียกว่าอัตภาพหรือตัวตนของเรา
เป็นที่พึงของตน หมายถึง ให้พึ่งตัวเองให้มาก ในขอบเขตที่สามารถทำได้ ในขณะที่ยังอยู่ในวัยหรือ
ในภาวะหนึ่งๆ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนให้คนเราพึ่งตนเอง ซึ่งทำได้ ๒ อย่าง คือ ๑) ทาง
ร่างกาย อาศัยร่างกายทำงานประกอบสัมมาอาชีพดำรงชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ๒) ทางจิตใจ
อาศัยร่างกายนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น ทำความดี ทำบุญกุศล ที่พึงอย่างอื่น
ที่คนเราจะยึดเป็นที่พึ่งไปตลอดชีวิต ไม่ว่า บิดามารดา ครูอาจารย์ ย่อมจะทำได้โดยยาก การสั่งสม
ทรัพย์สินเงินทองไว้เพื่อให้เราพึ่งตนเองได้ในโลกนี้ เพราะเมื่อสิ้นชีวิตลงทรัพย์เหล่านั้นไม่สามารถ
นำติดตัวไปได้ ส่วนการสั่งสมบุญกุศลเป็นการทำที่พึ่งให้แก่ตนเองในโลกหน้า ดังนั้น เราจึงต้อง
ทำบุญด้วยตนเอง อย่าไปหวังพึ่งผู้อื่น เพราะเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมได้ไปเกิดในสุคติโลก
สวรรค์

กระทู้ที่ ๓

โย จ วสุสสฺสํ ชีเว กุสฺสิตํ หินวิริโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย วิริยํ อารภโต ทพฺพหํ.

ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึ่งเป็นอยู่ตั้งร้อยปี

ส่วนผู้ปรารภความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวประเสริฐกว่า.

ทีมา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า คำว่า เกียจคร้าน คือ การไม่ยอมทำงาน ผัดวันประกันพรุ่งให้เวลา
ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ คำว่า มีความเพียรเลว คือ เพียรพยายามทำความไม่ดี มีการลักขโมย
ปล้น จี้ รังราวทรัพย์ เบียดเบียนผู้อื่น ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ชอบทำงานที่ไร้ประโยชน์ คำว่า ผู้
ปรารภความเพียรมั่นคง คือ คนที่มีความพยายามทำสิ่งที่ เป็นบุญกุศลหมั่นทำความเพียรเพื่อชำระ
จิตใจให้สะอาดหมดจด ดังนั้นผู้ที่เกียจคร้าน เพียรทำสิ่งชั่วไม่ทำสิ่งที่ดีงาม ถึงมีอายุยืนเป็นร้อยปีก็

เปล่าประโยชน์ ไม่มีใครๆ ต้องการ เมื่อตายไปย่อมไปอบายภูมิ มีนรก เป็นต้น ส่วนผู้ที่มีความ
ขยันหมั่นเพียรประกอบบุญกุศล มีความเพียรมั่นคง ประารถความเพียรมั่นคง ประพฤติปฏิบัติธรรม
เมื่อตายไปย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

กระฐีที่ ๔

บุญลุลลเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถน ปุนปฺปุน

ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ สุโข ปุณฺณสฺส อจฺจโย.

ถ้าบุคคลจะกระทำบุญ ควรทำบุญนั้นบ่อยๆ

ควรทำความพอใจในบุญนั้น การตั้งสมณูปการความสมาธิให้.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า บุญ หมายถึง สิ่งเกิดขึ้นในจิตใจ แล้วทำให้จิตใจใสสะอาดบริสุทธิ์
ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว บุญเป็นชื่อของความดีและความสำเร็จ เป็นผลจากการประกอบ
กรรมดี เกิดขึ้นได้ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน ๒) ศีลมัย บุญสำเร็จ
ด้วยการรักษาศีล ๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญสมาธิ คนทั่วไปแม้จะมองไม่เห็นบุญ แต่
สามารถรู้อาการของบุญหรือผลของบุญได้ว่าเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตใจชุ่มชื้นเป็นสุข และสามารถ
ติดตามผู้ที่ทำบุญเหมือนเงาติดตามตัว อีกทั้งบุญยังเป็นของเฉพาะตน อยากได้ต้องทำเอง ไม่
สามารถให้ใครทำแทนได้ บุญสามารถสั่งสมได้ด้วยการทำความดี การทำบุญจึงควรทำความพึง
พอใจ ควรมีอุตสาหะขวนขวายในบุญ เพราะการสั่งสมบุญ เชื่อว่าทำให้เกิดความสุข

กระฐีที่ ๕

สพฺพปาปสฺส อภรณํ กุสฺลสฺสอุปสมปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ.

การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑ การยังกุศลให้ถึงพร้อม ๑

การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท.

อธิบายความว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักการปฏิบัติตนให้พุทธศาสนิกชนไว้
๓ ประการ คือ ๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง หมายถึง การไม่ประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ คือ ไม่ทำสิ่ง
ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ๒) การยังกุศลให้ถึงพร้อม หมายถึง การประพฤติ
ชอบทางกาย วาจา ใจ คือ ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุข ความเจริญ แก่ตนเองและผู้อื่น ๓) การทำจิต
ของตนให้ผ่องแผ้ว หมายถึง การอบรมจิตใจของตนเองให้บริสุทธิ์ใสสะอาด ปราศจากเครื่องเศร้า
หมอง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง พระพุทธเจ้าทุกๆพระองค์ที่ทรงอุบัติขึ้นในโลกนี้ ก็ล้วน

ทรงประทานโอวาท ๓ ข้อนี้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ให้แก่มหาชนได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากทุกข์และมีสุขในปัจจุบันและในภพชาติต่อไปจนกระทั่งเข้าสู่พระนิพพาน

๑.๑๑ ตัวอย่างการเขียนกระทู้ธรรม

อปฺปมาทตา โหถ สจิตฺตมนุรฺกขถ

ทฺถกฺกา อุตฺตรธตฺตํ ปญฺเญ สฺสนฺโนว กฺขณฺชโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตของตน

จงถอนตนขึ้นจากหล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นฉะนั้น.

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมเนียม ที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมสืบไป

อธิบายความว่า คำว่า ยินดีในความไม่ประมาท หมายถึง พอใจในความไม่ละเลย ไม่พลั้งเผลอ มีสติสัมปชัญญะ พยายามไม่ให้เกิดความผิดพลาด คำว่า หล่ม หมายถึง กิเลส สิ่งที่ทำให้น่าใคร่ น่าหลงใหล ทำให้ใจหลงติดอยู่ในอารมณ์ที่น่ารักน่าพอใจ มีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นต้น เกิดความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา คின்றแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นของตน เมื่อไม่ได้ก็เกิดความทุกข์เดือดร้อนใจ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ไม่ประมาท ให้มีสติระลึกรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา สำรวมระวังขณะที่ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องสัมผัส หรือ ธรรมารมณ์ที่เกิดกับใจ อย่าให้จิตยินดียินร้าย จิตจึงจะมีความตั้งมั่นจนสามารถถอนตนให้ขึ้นจากหล่มคือกิเลส มีความโลก ความโกรธ ความหลงได้ ซึ่งการหมั่นระวังรักษาจิตจะต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่สามารถพึ่งผู้อื่นกระทำแทนได้ นี่สมด้วยธรรมเนียมที่มานิคม ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ โโก หิ นาโถ ปโร ลียา

อตฺตนา หิ สฺสทฺตฺตนํ นาถํ ลภติ ทฺถลภํ.

คนแล เป็นที่พึงของตน คนอื่นใครเล่า จะเป็นที่พึงได้

ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึงที่หาได้โดยยาก.

อธิบายความว่า คำว่า ตน หมายถึง ร่างกายและจิตใจที่เรียกว่าอัตภาพ หรือตัวตนของเรา ในคำว่า คนแลเป็นที่พึงของตน หมายถึง ให้พึงตัวเองให้มาก ในขณะที่ร่างกายแข็งแรง เพราะคนอื่นที่เรายึดเป็นที่พึ่งไปตลอดชีวิต ย่อมจะทำได้โดยยาก การพึงตนเองทำได้ ๒ อย่าง คือ ๑) ทางร่างกาย อาศัยแรงกายทำงาน ประกอบสัมมาอาชีพดำรงชีวิต ๒) ทางจิตใจอาศัยร่างกายนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะตอบสนองให้ทำสิ่งต่างๆ เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา **บุคคลที่ทำบุญ** ไว้มาก ผลบุญนั้นย่อมทำให้**ได้รับความสุขทั้งในภพชาตินี้และในภพชาติเบื้องหน้า** นี้สมด้วยธรรมภาษิตที่มานิ ชุตทกนิกาย ธรรมบท ว่า

ปุลฺลญฺเจ ปุริโส กยิรา กยิราเลนํ ปุณฺปปุณํ

ตมฺหิ ฌนฺทํ กยิราถ สุโข ปุลฺลสุตฺต อจฺจโย.

ถ้าบุคคลจะกระทำบุญ ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ

ควรทำความพอใจในบุญนั้น การสั่งสมบุญนำความสุขมาให้.

อธิบายความว่า คำว่า บุญ หมายถึง สิ่งเกิดขึ้นในจิตใจ แล้วทำให้จิตใจใส สะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว บุญเป็นชื่อของความสุขและความสำเร็จ เป็นผลจากการประกอบกรรมดี เกิดขึ้นได้ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑) ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน ๒) ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ๓) ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญสมาธิ คนทั่วไปแม้จะมองไม่เห็นบุญ แต่สามารถรู้อาการของบุญหรือผลของบุญได้ว่าเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตใจชุ่มชื้นเป็นสุข และสามารถติดตามผู้ที่ทำบุญเหมือนเงาติดตามตัว อีกทั้งบุญยังเป็นของเฉพาะตน อยากได้ต้องทำเอง ไม่สามารถให้ใครทำแทนได้ บุญสามารถสั่งสมได้ด้วยการทำความดี การทำบุญจึงควรทำความพึงพอใจ ควรมีอุตสาหะ ขวนขวายในบุญ เพราะการสั่งสมบุญ ชื่อว่าทำให้เกิดความสุข **และการทำบุญ**

ต้องอาศัยความเพียรทำอย่างสม่ำเสมอ อย่าเกียจคร้านในการทำบุญ จะเป็นผู้มีชีวิตอยู่อย่างประเสริฐ ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ นี่สมด้วยธรรมภาษิตที่มาในขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

โย จ วสุสสคัม ชีเว กุลีโต หินวีริโย

เอกาหํ ชีวิตํ เสโย วิริยํ อารกโต ทพฺพหํ.

ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี

ส่วนผู้ปรารถนาความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวประเสริฐกว่า.

อธิบายความว่า คำว่า เกียจคร้าน คือ การไม่อยากทำงาน ผัดวันประกันพรุ่งให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ คำว่า มีความเพียรเลว คือ เพียรพยายามทำความไม่ดี มีการลักขโมย ปล้น จี้ วิวาททรัพย์สินเบียดเบียนผู้อื่น ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ชอบทำงานที่ได้รับประโยชน์ คำว่า ผู้ปรารถนาความเพียรมั่นคง คือ คนที่มีความพยายามทำสิ่งที่เป็นบุญกุศลหมั่นทำความเพียรเพื่อชำระจิตใจให้สะอาดหมดจด ดังนั้นผู้ที่เกียจคร้าน เพียรทำสิ่งชั่วไม่ทำสิ่งที่ดีงาม ถึงมีอายุยืนเป็นร้อยปีก็เปล่าประโยชน์ ไม่มีใครๆ ต้องการ เมื่อตายไปย่อมไปอบายภูมิ มีนรก เป็นต้น ส่วนผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรประกอบบุญกุศล มีความเพียรมั่นคง ปรารถนาความเพียรมั่นคง ประพฤติปฏิบัติธรรม เมื่อตายไปย่อมไปสู่สุคติโลกสวรรค์

สรุปความว่า บุคคลควรตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีสติรอบคอบ สำรวมระวังรักษาจิตของตน ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส เป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่สามารถพึ่งผู้อื่นกระทำได้ พร้อมกันนั้นต้องหมั่นสั่งสมทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาไว้ให้มาก เพราะผลบุญย่อมทำให้ได้รับความสุขทั้งในภพชาตินี้และในภพชาติเบื้องหน้า การหมั่นทำบุญนั้นต้องอาศัยความเพียรอย่างสม่ำเสมอ อย่าประมาทในการทำบุญ เพื่อสั่งสมบุญให้มากที่สุด ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงจะเป็นชีวิตที่ประเสริฐ เมื่อบุญมากเพียงพอจนสามารถ

ชำระใจให้สะอาดหมดจดอนตนจากอำนาจของกิเลสได้ เมื่อนั้นจึงจะไม่ต้อง
เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป สมด้วยธรรมภาณิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า

อุปมาพรตา โหถ สจิตฺตมนุรฺกฺขถ

ทุกคา อุทุรตฺตทานํ ปฏฺเก สนฺโนว กุณฺขโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตของตน
จงถอนตนขึ้นจากหล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้นฉะนั้น.

มีนัยดังได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้ ฯ

๑.๑๒ ข้อสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

ปี ๒๕๕๑

วิวาท์ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต

สมคฺคา สขิลฺลา โหถ เอสํ พุทฺธานุสาสนี.

ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย
ความเป็นธรรมอันเกษม (จากภัย) แล้ว จงเป็นผู้พร้อมเพรียง มีความ
ประนีประนอมกันเถิด. นี่เป็นพระพุทธานุสาสนี.

พ. จริยา. ๓๓/๕๕๕.

ปี ๒๕๕๒

น ปเรสํ วิโลมานิ

น ปเรสํ กตาคตํ

อตุตฺตโน ว อเวกฺเขยฺย

อกตานิ อกตานิ จ.

ไม่ควรฟังคำกล่าวร้ายของคนอื่น ไม่ควรมองดูการงานของคนอื่นที่
เขาทำแล้วและยังไม่ได้ทำ ควรพิจารณาแต่การงานของตน
ที่ตนทำแล้วและยังไม่ได้ทำเท่านั้น.

พ. ฐ. ๒๕/๒๑.

ปี ๒๕๕๓

วิวาท์ ภยโต ทิสฺวา

อวิวาทญจ เขมโต

สมคฺคา สขิลฺลา โหถ

เอสา พุทฺธานุสาสนี.

ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย

ความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด

นี้เป็นพระพุทธานุสาสนี.

พ. จริยา. ๓๓/๕๕๕.

ปี ๒๕๕๔

อนุนโท พลโท โหติ

วตฺถโท โหติ วนฺณโท

ยานโท สุขโท โหติ

ทีปโท โหติ จกฺขุโท.

ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ ผู้ให้ยานพาหนะ

ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

ถึ. ศ. ๑๕/๔๔.

ปี ๒๕๕๕

นิทฺทาสีลํ สภาสีลํ

อนุกฺขจาทา จ โยนโร

อลโส โกธปญฺญาโน ตํ ปราภวโต มฺหิ.

คนใดมักหลับ มักคุย และไม่ขยัน เกียจคร้าน มีความมธุระดู

ขื่อนั้นเป็นเหตุของผู้ฉิบหาย.

พ. ศ. ๒๕/๓๔๖.

ปี ๒๕๕๖

อุปนิยติ ชีวิตมปฺปมาญํ ชรูปนิตฺตสฺส น สนฺติ ตาณา

เอตํ ภยํ มรณํ เปกฺขมาโน

โลกามิสํ ปชฺเห สนฺติเปกฺโข.

ชีวิตคืออายุอันน้อยนี้ ถูกชรานำเข้าไป เมื่อสัตว์ถูกชรานำเข้าไปแล้ว

ย่อมไม่มีเครื่องต้านทาน ผู้เล็งเห็นภัยในภพนั้น มุ่งความสงบ

พึงละโลกามิสเสีย.

ถึ. ศ. ๑๕/๓๓.

ปี ๒๕๕๓

ขนฺติ ธีรุตฺต ลุงกาโร ขนฺติ ตโป ตปสฺสโน

ขนฺติ พลํ วยตํ ขนฺติ หิตฺตฺวาหา.

ขนฺติเป็นเครื่องประดับของนักปราชญ์ ขันติเป็นตบะของผู้พากเพียร

ขันติเป็นกำลังของนักพรต ขันตินำประโยชน์สุขมาให้.

ศ. ม. ๒๒๒.

ปี ๒๕๕๔

อุฏฺฐานวโต สติมโต

สุจิตมมฺมสฺส นิสมมการิโน

สณฺณตสฺส จ ธมฺมชีวิโน

อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิยาวุฑฺฒติ.

เกียรติยศย่อมเจริญแก่ผู้ขยัน มีสติ มีการทำงานสะอาด ใคร่ครวญแล้วจึงทำ

สำรวมแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท

พ. ธ. ๒๕/๑๘.

ปี ๒๕๕๕

อนฺนโท พลโท โหติ

วตฺตโท โหติ วนฺณโท

ยานโท สุขโท โหติ

ทิปโท โหติ จกฺขุโท.

ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ ผู้ให้ยานพาหนะ

ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

ศ. ศ. ๑๕/๔๔.

ปี ๒๕๖๐

ขยํ เวรํ ปสวติ ทุกฺขํ เสดติ ปราชิตํ

อุปสฺนโต สุขํ เสดติ หิตฺวา ขยปราชยํ.

ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนทุกข์ คนละความชนะ

และความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข.

พ. ธ. ๒๕/๔๒.

ปี ๒๕๖๑

อุฏจาตา กมฺมเชยฺยสุ อปฺปมตฺโต วิจฺจุขฺโน
สุตฺตวิหิตกมฺมนฺโต ส ราชวสตี วเส.
ผู้หมั่นในการทำงาน ไม่ประมาท เป็นผู้รอบคอบ
จัดการงานเรียบร้อย จึงควรอยู่ในราชการ.

พ. ฐ. ๒๕/๔๒.

ปี ๒๕๖๒

มฺพฺโห อุตฺถํ น ชานาติ มฺพฺโห ฌมฺมํ น ปสฺสตี
อนฺธมํ ตทา โหติ ยํ โมโห สหเต นรํ.
ผู้หลงยอมไม่รู้สรรพ ผู้หลงยอมไม่รู้ธรรม
ความหลงครอบงำ คนใดเมื่อใด ความมืดมิดยอมมีเมื่อนั้น

พ. อิติ. ๒๕/๒๕๖. พ. มหา. ๒๕/๑๘.

ปี ๒๕๖๓

ปรสฺส วา อุตฺตโน วา ปิเหตฺตํ น ภาสตี อติกํ ญฺริปญฺโญ
โส ปุชฺชิตฺโต โหติ สภาย มหฺเม ปจฺฉาปิ โส สุกตฺติคามิ โหติ.
ผู้มีภูมิปัญญา ย่อมไม่พุดพล่อยๆ เพราะเหตุแห่งคนอื่นหรือตนเอง
ผู้นั้นย่อมมีผู้บูชาในท่ามกลางชุมชน แม้ภายหลังเขาย่อมไปสู่สุคติ.

พ. ขา. วิสตี. ๒๓/๔๒๓.

ปี ๒๕๖๔

วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต
สมคฺคา สจฺฉิลา โหติ — เอสา พุทฺธานุสาสนิ.

ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย
ความเป็นธรรมอันเกษม (จากภัย) แล้ว จงเป็นผู้พร้อมเพรียง
มีความประนีประนอมกันเถิด. นี่เป็นพระพุทธานุสาสนี.

พ. จริยา. ๓๓/๕๕๕.

๒.๑ วิชาธรรมวิจารณ์

ความรู้เบื้องต้น

๑. สัทธรรมปฏิรูป คืออะไร ? เกิดขึ้นจากอะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. สัทธรรมปฏิรูป คือ สัทธรรมชนิดที่ปลอมหรือเทียม ไม่ใช่สัทธรรมแท้ ๆ

๒. เกิดขึ้นจากความเห็นผิดหรือเข้าใจผิดของผู้เรียบเรียง เมื่อเรียบเรียงไปแม้ผิดก็หาไม่รู้ไม่ ด้วยเข้าใจว่าของตนถูกแล้วได้นำมาปนไว้ในสัทธรรมที่แท้ ๆ

ส่วนปรมัตตปฏิบัติ

๑. นิพพิทา ความหน่าย

๑. นิพพิทา คืออะไร ? บุคคลผู้ไม่ประสพ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข จึงเบื่อหน่ายระอา อย่างนี้จัดเป็นนิพพิทาได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. นิพพิทา คือ ความหน่ายในเบญจขันธ์หรือในทุกข์ขันธ์ด้วยปัญญา ฯ

๒. จัดเป็นนิพพิทาไม่ได้ ฯ

๓. เพราะความเบื่อหน่ายดังที่กล่าวนั้น เป็นความท้อแท้ มิใช่เป็นความหน่ายด้วยปัญญา ฯ

๒. นิพพิทา คืออะไร ? ปฏิบัติเครื่องดำเนินให้ถึงนิพพิทานั้นอย่างไร ? (๒๕๖๒, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. นิพพิทา คือ ความหน่ายในทุกข์ขันธ์ ฯ

๒. ปฏิบัติเครื่องดำเนินให้ถึงนิพพิทา คือ พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา ย่อมเกิดนิพพิทาเบื่อหน่ายในทุกข์ขันธ์ ไม่เพลิดเพลिनียึดมั่นหมกมุ่นอยู่ในสังขารอันยั่ววนเสนาหา ฯ

๓. อุทเทสว่า “สุทังหลายจมาตุโลกนี อั้นตระการดูจราชรถที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่” จงวิจารณ์ว่า ตอนไหนแสดงปรมัตตปฏิบัติ ตอนไหนแสดงปรมัตต์ ตอนไหนแสดงสังสารวัฏฏ์ ? เพราะเหตุไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. แสดงปรมัตตปฏิบัติ ตอนที่ว่า “สุทังหลายจมาตุโลกนี อั้นตระการดูจราชรถ” เพราะประสงค์ให้ดูเพือนิพพิทา เป็นต้น

๒. แสดงปรมัตต์ ตอนที่ว่า “แต่พวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่” เพราะแสดงถึงความรู้ที่เป็นเหตุให้พ้นจากความข้องอยู่ซึ่งเป็นปรมัตตธรรม อันจะพึงได้ด้วยการปฏิบัติในปรมัตตปฏิบัติโดยลำดับ

๓. แสดงสังสารวัฏฏ์ ตอนที่ว่า “ที่พวกคนเขลาหมกอยู่” เพราะต้องวนเวียน
ท่องเที่ยวไปด้วยความเขลา ฯ

๔. อุทเทศว่า “ผู้ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้” โลกในที่นี้ หมายถึงอะไร ? คนมีลักษณะอย่างไรชื่อว่าหมก
(ติด) อยู่ในโลก ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. โลกในที่นี้ หมายถึง ๑) โลกโดยตรงได้แก่ แผ่นดินเป็นที่อาศัย ๒) โดยอ้อม
ได้แก่ หมู่สัตว์ผู้อาศัย ฯ

๒. คนที่มีลักษณะหมกอยู่ในโลก เป็นคนผู้ไร้วิจารณ์ญาณ ไม่ยังเห็นโดยดั่งแท้
เพติดเพติดในสิ่งอันให้โทษ ระวังจนเกินพอดีในสิ่งอันอาจให้โทษ ติดในสิ่งอัน
เป็นอุปการะจนถอนตนไม่ออก คนมีลักษณะอย่างนี้ ย่อมได้รับสุขบ้างทุกข์บ้าง
แม้สุขก็เป็นเพียงสามิสสุข คือสุขอันมีเชื้อล่อใจ เป็นเหตุให้ติดข้องเหยื่อ อันเบ็ด
เกี่ยวไว้ละนั้น ฯ

๕. บทอุทเทศว่า เออ ปุสฺสติมฺ โลกํ ซึ่งแปลว่า ผู้ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ พระศาสดาตรัสชวนให้มาดู
โลก โดยมีพระประสงค์อย่างไร ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๔)

ตอบ : ทรงมีพระประสงค์จะทรงปลุกใจพวกเราให้ยังเห็นซึ่งลงไปถึงคุณโทษ
ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้นๆ อันคุมเข้าเป็นโลก จะได้ไม่ตื่นเต้นไม่ติด
ในสิ่งนั้นๆ รู้จักละสิ่งที่เป็นโทษ ไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ ฯ

๖. พระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “ผู้ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” กับที่ตรัสกับโมฆราชว่า
“โมฆราช ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ” ทรงมีพระประสงค์ต่างกัน
อย่างไร ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. พระพุทธดำรัสแรก ทรงมีพระประสงค์ จะทรงปลุกใจให้ยังเห็นซึ่งลงไปถึง
คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้นๆ อันคุมเข้าเป็นโลก

๒. พระพุทธดำรัสหลัง ทรงมีพระประสงค์ให้ถอนยึดตามทฎฐิ คือ ความตามเห็น
ว่าเป็นอัตตา ฯ

๗. พระพุทธดำรัสตอนหนึ่งว่า “ผู้ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” ดังนี้ โดยมีพระพุท
ษประสงค์อย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : มีพระพุทธประสงค์เพื่อทรงชักชวนแนะนำให้ดูถึงคุณประโยชน์มิใช่ประโยชน์
ของโลก เช่นเดียวกับคู่ละคร มิให้หลงชมความสวยงามต่างๆ แต่ให้เพ่งดูคติที่ดี
และชั่ว มิให้มัวว่ไปตามสิ่งนั้น ดังตรัสต่อไปอีกว่า เป็นที่คนเขลาหมกอยู่ แต่ผู้รู้
หาข้องติดไม่ ฯ

๘. ข้อว่า ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร ดังนี้ คำว่า มารและบ่วงแห่งมาร ได้แก่ อะไร ? เพราะเหตุไรจึงชื่ออย่างนั้น ? (๒๕๖๓, ๒๕๖๑, ๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. มาร ได้แก่ กิเลสสาม อันทำจิตให้เศร้าหมอง ได้แก่ ตัณหา ราคะ และอหังการ

เป็นต้น ชื่ออย่างนั้นเพราะเป็นโทษล้างผลาญคุณความดีและทำให้เสียคน ฯ

๒. บ่วงแห่งมาร ได้แก่ วัตถุสาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปภาพ อันเป็นของน่าชอบใจ

๓. ชื่ออย่างนั้นเพราะเป็นอารมณ์เครื่องผูกใจให้ติด ฯ

๙. การสำรวจจิตให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร ในหนังสือธรรมวิจารณ์ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการคือ

๑. สำรวจอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโสภณูปภาพ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัญฐานอันเป็นปฏิบัติต่อกามฉันทะ คือ อสุภะและกายคตาสติ หรืออันยังจิตให้สลัด คือมรณสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือ พิจารณาสังขารแยกออกเป็นขั้น สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

๑๐. ในพหุลาสนาสนีที่สวดในเวลาทำวัตรเช้า ไม่มีทุกขลักษณะ พระไตรลักษณ์ไม่ขาดไปข้อหนึ่งหรืออย่างไร ? จงอธิบาย (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ไม่ขาด

๒. เพราะลักษณะทั้ง ๓ นี้ เป็นธรรมชาติ ธรรมนิยาม ธรรมฐิติ ความตั้งอยู่แห่งธรรมที่คงอยู่มิได้ยักย้าย อีกประการหนึ่ง บาลีว่า ยถา จิตฺตํ ทุกฺขํ ยํ ทุกฺขํ ตทณฺตฺตา สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มิใช่ตัวมิใช่ตน เพราะเหตุนั้น พหุลาสนาสนีจึงได้ครบลักษณะทั้ง ๓ ฯ

๑๑. อนิจจตา ความไม่เที่ยงแห่งสังขาร กำหนดรู้ในทางง่ายได้ด้วยอาการอย่างไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๘)

ตอบ : ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นไปในเบื้องปลาย ฯ

๑๒. ลักษณะเช่นใดบ้าง เป็นเครื่องกำหนดให้รู้ว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ? จงอธิบาย (๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. กำหนดรู้ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นไปในเบื้องปลาย

๒. กำหนดรู้ในทางละเอียดกว่านั้น ด้วยความแปรปรวนระหว่างเกิดและดับ

๓. กำหนดรู้ในทางสุขุม ด้วยความแปรปรวนแห่งสังขารในชั่วขณะหนึ่ง ฯ ไม่คงที่อยู่นาน เช่น ความรู้สึกสุข ทุกข์ เป็นต้น ฯ

๑๓. ทุกข์ ทุกข์ลักษณะ และทูกขานุปัสสนา เป็นอย่างเดียวกันหรือต่างกัน ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๐)

ตอบ : ต่างกัน คือ

๑. ทุกข์ แปลว่า ทนอยู่ในสภาพเดิมได้ยาก โดยทั่วไปหมายถึงสังขารทั้งปวง อันได้แก่ จันท์ ๕ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทุกข์

๒. ทุกข์ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่เป็นทุกข์แห่งสังขาร เพราะถูกบีบคั้นจากปัจจัยต่างๆ

๓. ทูกขานุปัสสนา ได้แก่ ปัญญาพิจารณาเห็นสังขารว่าเป็นทุกข์ ฯ

๑๔. ทูกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขารนั้น กำหนดเห็นด้วยทุกข์กี่หมวด ? วิปากทุกข์ได้แก่ทุกข์
เช่นไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. กำหนดเห็นด้วยทุกข์ ๑๐ หมวด ฯ

๒. วิปากทุกข์ ได้แก่ วิปฏิสาร คือ ความร้อนใจ การเสวยกรรมกรรม คือ ถูกสงอาชญา ความฉิบหาย ความตกยาก และความตกอบาย ฯ

๑๕. ทุกข์ประจำสังขารกับทุกข์จร ต่างกันอย่างไร ? (๒๕๖๒, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ทุกข์ประจำสังขาร เป็นทุกข์ที่ต้องมีแก่คนทุกคน ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงพ้นได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความตาย ฯ

๒. ทุกข์จรเป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ประสบด้วยคนหรือสิ่งอันไม่เป็นที่รัก พราดจากคนหรือสิ่งอันเป็นที่รัก บรรดาไม่ได้สมหวัง ฯ

๑๖. นิพัทธทุกข์ กับ สหคตทุกข์ ต่างกันอย่างไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. นิพัทธทุกข์ คือ ทุกข์เนื่องนิคย หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนาว ร้อน หิว กระจาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ

๒. สหคตทุกข์ คือ ทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์กำกับกัน ได้แก่ ทุกข์มีเนื่องมาจาก วิบุลผล จากลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นทุกข์ละอย่าง ฯ

๑๗. สภาวทุกข์ สันตปาทุกข์ ได้แก่อะไร ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. สภาวทุกข์ ได้แก่ ทุกข์ประจำสังขาร คือ ชาติ ชรา มรณะ

๒. สันตปาทุกข์ ได้แก่ ความกระวนกระวายใจ เพราะถูกไฟ คือ กิเลสเผา ฯ

๑๘. ทูกขันธ หรือทูกข์รวบยอด หมายถึงอะไร ? มีหลักฐานอ้างอิงในบาลีธรรมจกกับปวัตตนสูตรว่าอย่างไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ทูกขันธ หมายถึง สังขารคือประชุมปัญจขันธ์ ฯ

๒. มีหลักฐานอ้างอิงว่า สงฺขิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา โดยย่อว่า อุปาทาน
ขันธ ๕ เป็นทุกข์ ฯ

๑๙. ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง (๒๕๖๔, ๒๕๕๑)

ตอบ : ด้วยอาการดังนี้ คือ

๑. ไม่อยู่ในอำนาจ หรือฝืนความปรารถนา

๒. แต้ดต่ออิตตา

๓. ความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔. ความเป็นสภาพสูญ ฯ

๒๐. อนัตตลักษณะสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร ? ในพระสูตรนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์แห่ง
วิปัสสนาญาณไว้อย่างไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. อนัตตลักษณะสูตร ว่าด้วยขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็น
อนัตตา ฯ

๒. อานิสงส์แห่งวิปัสสนาญาณนั้นว่า เหว่ปสุถํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก เป็นต้น
ความว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมหน่ายใน
รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อหน่ายก็ย่อมพอกจิตให้หมดจด เพราะการ
พอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาวาระทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณ
หยั่งรู้ว่าพ้นแล้ว และพระอริยสาวกนั้นรู้ประจักษ์ว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือ
กิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ฯ

๒๑. ความเป็นอนัตตาของสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง ? (๒๕๕๖)

ตอบ : พึงกำหนดรู้ด้วยอาการ อย่างนี้

๑. ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา

๒. ด้วยแต้ดต่ออิตตา

๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป ฯ

๒๒. มนสสัญญา คืออะไร ? กำหนดเห็นสังขารอย่างไร จึงถอนสัญญานั้นได้ ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. มนสสัญญา คือ ความจำหมายว่าเป็นก้อน ได้แก่ ความถือโดยนิมิตว่าเรา ว่าเขา
ว่าผู้นั้น ว่าผู้นี้ ฯ

๒. กำหนดเห็นสังขาร ด้วยการพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อย ฯ
จากขณะ คือ ก้อนจนเห็นสังขารเป็นสภาพว่าง ฯ

๒๓. การกำหนดรู้ความเป็นอนัตตาแห่งสังขารด้วยความเป็นสภาพสูญนั้นคือรู้อย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : คือ รู้จักพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากจน คือ ก้อน จนเป็นความว่าง ถอนจนสัญญา ความสำคัญหมายว่าเป็นก้อน อันได้แก่ ความถือเอาโดยนิมิตว่า เรา ว่าเขา ว่าผู้หนึ่ง ว่าผู้หนึ่ง เสียได้ ฯ

๒๔. การพิจารณาเห็นสังขารเป็นอนัตตาโดยมีโยนิโสมนสิการกำกับ จะไม่กลายเป็นนัตถิกทฤษฎี

เพราะกำหนดรู้ถึงธรรม ๒ ประการ ธรรมทั้ง ๒ นี้ ได้แก่อะไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ธรรมทั้ง ๒ ได้แก่

๑. สมมติสัจจะ จริงโดยสมมติ

๒. ปรมัตถสัจจะ จริงโดยปรมัตถ์ ฯ

๒. วิราคะ ความสิ้นกำหนัด

๑. ตัณหา เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดที่ไหนและเมื่อดับย่อมดับที่ไหน ? ตัณหานั้นย่อมสิ้นไปเพราะธรรมอะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ตัณหา เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก เมื่อดับย่อมดับในสิ่งที่เป็นที่รักที่ยินดีในโลก ฯ

๒. ตัณหานั้นย่อมสิ้นไปเพราะวิราคะ คือ พระนิพพาน ฯ

๒. ความอยากที่เข้าลักษณะเป็นตัณหาและไม่เป็นตัณหานั้น ได้แก่ ความอยาก เช่นไร ?

เพราะเหตุไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ความอยากที่เข้าลักษณะเป็นตัณหา คือ ความอยากที่เข้าลักษณะทำให้เกิดในภพอีก ประกอบด้วยความกำหนัด ด้วยอำนาจความยินดีเพลิดเพลินในอารมณ์นั้นๆ เพราะเป็นทุกขสมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด

๒. ความอยากที่ไม่จัดว่าเป็นตัณหา คือ ความอยากที่มีอยู่โดยปกติธรรมดาของคนทุกคน แม้กระทั่งพระอริยเจ้า เช่น ความอยากข้าว อยากน้ำ เป็นต้น เพราะเป็นความอยากที่เป็นไปตามธรรมดาของสังขาร ฯ

๓. วิราคะ ได้แก่อะไร ? คำว่า “วฏฏูปจฺเจโท ธรรมเข้าไปตัดเสียซึ่งวฏฏะ” มีอธิบายว่าอย่างไร ?

และตัดขาดได้อย่างไร ? (๒๕๖๒, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. วิราคะ ได้แก่ ความสิ้นกำหนัด ฯ

๒. อธิบายว่า วฏฏะ หมายถึง ความเวียนว่ายตายเกิดด้วยอำนาจกิเลส กรรมและวิบาก วิราคะเข้าไปตัดความเวียนว่ายตายเกิดนั้น จึงเรียกว่า วฏฏูปจฺเจโท ธรรมเข้าไปตัดเสียซึ่งวฏฏะ ฯ

๓. ตัดขาดได้โดยการละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ

๔. วิราคะในพระบาลีว่า “วิราโค เสฏโฐ ทุมมานํ วิราคะประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย” และในพระบาลีว่า “วิราคา วิมูจติ เพราะสิ้นกำหนด ย่อมหลุดพ้น” ต่างกันอย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. วิราคะ ในพระบาลีแรกเป็นไวพจน์ คือ คำแทนชื่อพระนิพพาน

๒. วิราคะ ในพระบาลีหลังเป็นชื่อของพระอริยมรรค ฯ

๕. ไวพจน์แห่งวิราคะว่า มทนิมุตโน ธรรมยังความเมาให้สร่าง ความเมาในที่นี้ หมายถึง ความเมาในอะไร ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๘)

ตอบ : ความเมา หมายถึง ความเมาในอารมณ์อันชั่วชานให้เกิดความเมาทุกประการ เช่น ความถึงพร้อมแห่งขวิ สกฺข อสิริยะ และบริวาร หรือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข หรือ ความเขว้าว้าย ความหาโรคมิได้ และชีวิต ฯ

๖. ไวพจน์แห่งวิราคะ ได้แก่ อะไรบ้าง ? เลือกตอบมา ๕ อย่าง (๒๕๖๓)

ตอบ : ได้แก่

๑. มทนิมุตโน	แปลว่า ธรรมยังความเมาให้สร่าง
๒. ปีปาสวินโย	แปลว่า ความนำเสียซึ่งความกระหาย
๓. อาลยสมุคฺชาโต	แปลว่า ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งอาลัย
๔. วฏฺฐุปฺเจโท	แปลว่า ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวัฏฏะ
๕. ตณฺหุขโย	แปลว่า ความสิ้นแห่งตัณหา
๖. วิราโค	แปลว่า ความสิ้นกำหนด
๗. นิโรธो	แปลว่า ความดับ
๘. นิพฺพานํ	แปลว่า ธรรมชาติหาเครื่องเสียบแทงมิได้ ฯ

๗. ในสัญญา ๑๐ ทรงแสดงถึงการให้พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมที่สํารอกกิเลส และว่าเป็นธรรมเป็นที่ดับสนิท จัดเป็นสัญญาข้อไหนบ้าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมที่สํารอกกิเลส จัดเป็นวิราคสัญญา

๒. พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมเป็นที่ดับสนิท จัดเป็นนิโรธสัญญา ฯ

๘. คำว่า วฏฺฐ ในคำว่า “วฏฺฐุปฺเจโท” หมายถึงอะไร ? วฏฺฐ นั้นชื่อว่าขาดสายด้วยอาการอย่างไร (๒๕๖๔, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. คำว่า วฏฺฐ หมายถึง ความเวียนเกิด ด้วยอำนาจกิเลส กรรม วิบาก ฯ

๒. วฏฺฐ นั้นชื่อว่าขาดสาย ด้วยอาการที่ละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ

๓. วิมุตติ ความหลุดพ้น

๑. บาลีอุทเทสว่า วิมุตตสฺมี วิมุตตมิติ ญาณ โหติ แปลว่า เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ใครเป็นผู้หลุดพ้น ? และหลุดพ้นจากอะไร ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. จิตเป็นผู้หลุดพ้น ๑

๒. พ้นจากอาสวะ ๓ ๑

๒. วิมุตติ ความหลุดพ้นนั้น ตัวหลุดพ้นคืออะไร ? หลุดพ้นจากอะไร ? ตัวรู้ว่าหลุดพ้นคืออะไร ? จงอ้างหลักฐานประกอบด้วย (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ตัวหลุดพ้น คือ จิต ๑

๒. หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ตามพระบาลีว่า กามาสวปปี จิตฺต วิมฺมจฺจิตฺต ภวํ สวปปี จิตฺต วิมฺมจฺจิตฺต อวิชฺชาสวปปี จิตฺต วิมฺมจฺจิตฺต จิตฺตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะ เนื่องด้วยกาม จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยอวิชชา ๑

๓. ญาณเป็นตัวรู้ ตามพระบาลีว่า วิมุตตสฺมี วิมุตตมิติ ญาณ โหติ เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่า หลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ๑

๓. ในวิมุตติ ๕ วิมุตติใดจัดเข้าใน อริยมรรค อริยผล นิพพาน ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. สมุจเฉทวิมุตติ จัดเข้าในอริยมรรค

๒. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ จัดเข้าในอริยผล

๓. นิสสรณวิมุตติ จัดเข้าในนิพพาน ๑

๔. ความหลุดพ้นอย่างไรเป็นสมุจเฉทวิมุตติ ? จัดเป็นโลกียะหรือโลกุตตระ ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ความหลุดพ้น ด้วยการตัดกิเลสได้เด็ดขาด ได้แก่ อริยมรรค ๑

๒. จัดเป็นโลกุตตระ ๑

๕. วิมุตติ ๕ อย่างไหนเป็นโลกียะ อย่างไหนเป็นโลกุตตระ ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. ตทั้งควิมุตติ วิกขัมภณวิมุตติ เป็นโลกียะ

๒. สมุจเฉทวิมุตติ ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ นิสสรณวิมุตติ เป็นโลกุตตระ ๑

๖. ความเชื่อว่ามีพระเจ้าผู้สร้าง ทำการอ่อนน้อมและบวงสรวงเป็นอาทิ จัดเข้าในอาสวะข้อไหน ? (๒๕๕๖)

ตอบ : จัดเข้าในอวิชชาสวะ ๑

๔. วิสุทธิ ความหมดจด

๑. ลัทธิบางอย่างมีหลักการว่า ทำบาปแล้วบริสุทธิ์หมดจดได้ด้วยการอาบน้ำ ด้วยการบวงสรวง ด้วยการสวดอ้อนวอน เป็นต้น ในฝ่ายพระพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้ว่าอย่างไร ? จงอ้างหลักฐาน (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. พระพุทธศาสนา มีหลักว่า บุคคลทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง ย่อมบริสุทธิ์หมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตัว ผู้อื่นทำผู้อื่นให้หมดจดหรือเศร้าหมองไม่ได้ ความบริสุทธิ์ภายในย่อมมีด้วยปัญญา ฯ
๒. มีพระบาลีแสดงไว้ว่า ปญฺญาชฺ เปรฺสุหฺมตี บุคคลย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา และว่า อุตฺตนา ว กตํ ปาปํ อุตฺตนา สงฺกิลิสุตฺติ อุตฺตนา อกตํ ปาปํ อุตฺตนา ว วิสุหฺมตี สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจุตฺตํ นาณญฺญ อณฺญํ วิโสธเย แปลว่า ทำบาปเองย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเองย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตน คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่ ฯ

๒. พระบาลีว่า “ปญฺญาชฺ เปรฺสุหฺมตี บุคคลย่อมหมดจดด้วยปัญญา” มีอธิบายอย่างไร ? (๒๕๖๐)

ตอบ : มีอธิบายว่า ผู้พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เกิดความเบื่อหน่ายแล้ววางเฉยในสังขารนั้น ไม่นิยมยินดีในร้าย ได้บรรลุนิพพาน อริยมรรค ความหมดจดย่อมเกิดขึ้นด้วยปัญญาอย่างนี้ ฯ

๓. จงจัดมรรค ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗ มาดู (๒๕๖๐, ๒๕๕๘, ๒๕๕๔)

ตอบ : สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ จัดเข้าในศีลวิสุทธิ
สัมมาวาชามะ, สัมมาสติ, สัมมาสมาธิ จัดเข้าในจิตตวิสุทธิ
สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ, จัดเข้าในทัญญูวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคา-
มัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ ฯ

๔. วิสุทธิ ๗ แต่ละอย่างๆ จัดเข้าในไตรสิกขาได้อย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ศีลวิสุทธิ จัดเข้าในศีลสิกขา
๒. จิตตวิสุทธิ จัดเข้าในจิตตสิกขา
๓. ทัญญูวิสุทธิ, กังขาวิตรณวิสุทธิ, มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ, ปฏิปทาญาณ-
ทัสสนวิสุทธิ, ญาณทัสสนวิสุทธิ จัดเข้าในปัญญาสิกขา ฯ

๕. ในวิสุทธิ ๗ วิสุทธิข้อไหนบ้าง เป็นเหตุให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่แห่งวิปัสสนา ? เพราะเหตุใด ?

จงอธิบาย (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. ข้อศีลวิสุทธิ ความบริสุทธิ์แห่งศีล และจิตวิสุทธิ ความบริสุทธิ์แห่งจิต
เป็นเหตุให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่แห่งวิปัสสนา ฯ

๒. เพราะผู้มีศีลไม่บริสุทธิ์ จิตย่อมไม่สงบ เมื่อจิตไม่สงบก็ยากที่จะเจริญวิปัสสนา

๖. ปัญหาว่า ตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญ จะหมดไปได้ เมื่อเจริญวิปัสสนาได้ขั้นไหนแล้ว ? เพราะ
ได้พิจารณาเห็นอย่างไร ? (๒๕๕๙)

ตอบ : ๑. จะหมดไปเมื่อได้เจริญวิปัสสนาถึง ขั้นถึงขาวัตถวิสุทธิ ฯ

๒. เพราะ ได้พิจารณากำหนดรู้จริงเห็นจริงซึ่งนามรูปทั้งเหตุ ทั้งปัจจัย ข้ามล่วง
กัฏฐาในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ไม่สงสัยว่า เราจุติมาจากไหน เราเป็นอะไร เราจะไปเกิด
ที่ไหน เป็นต้น ฯ

๗. ธรรมอะไร พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นยอดแห่งสังฆธรรม ? เพราะเหตุใด ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๙)

ตอบ : ๑. ธรรมชื่อว่า อัญญังคิกมรรคเป็นยอดแห่งสังฆธรรม ฯ

๒. เพราะองค์ ๘ แต่ละองค์ ๆ ของอัญญังคิกมรรค ก็เป็นธรรมดี ๆ รวมกันเข้าทั้ง ๘
ย่อมเป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียว นำ ไปถึงความดับทุกข์หรือถึงความหมด
จดแห่งทสสนะ ฯ

๕. สันติ ความสงบ

๑. บาลีแสดงปฏิปทาแห่งสันติว่า “โลกามิตํ ปชฺเช สนฺติเปกฺโข” แปลว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอามิส
ในโลกเสีย ดังนี้ คำว่า อามิสในโลก หมายถึงอะไร ? ที่เรียกอย่างนั้นเพราะเหตุใด ? และละอามิส
เหล่านั้นได้ด้วยวิธีใด ? (๒๕๖๑, ๒๕๖๒, ๒๕๖๓, ๒๕๕๙)

ตอบ : ๑. คำว่า อามิสในโลก หมายถึง กามคุณ คือ ๕ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อัน
น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ฯ

๒. ที่เรียกอย่างนั้นเพราะ เป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ดูกุหย่อนอันเบ็ดเกี่ยวอยู่
ฉะนั้น ละได้ด้วยการทำงานใจให้ติดในสิ่งเหล่านั้น ฯ

๒. สันติ ความสงบ เป็นโลกิยะหรือโลกุตตระ ? จงตอบโดยอ้างพระบาลีมาประกอบ

(๒๕๖๐, ๒๕๕๙)

ตอบ : ๑. สันติ เป็นได้ทั้งโลกิยะและโลกุตตระ ฯ

๒. ที่เป็นโลกิยะได้ ในบาลีว่า น หิ รุณฺณณ โสเกน สนฺติํ ปปฺโปติ เจตโส
แปลว่า บุคคลย่อมถึงความสงบแห่งจิต ด้วยร้องไห้ ด้วยเศร้าโศกก็หาไม่

๓. ที่เป็นโลกุตระได้ ในบาลีว่า โลกามิสํ ปหะ สันติเปกฺโข
แปลว่า ผู้พ้นสันติพึงละ โลกามิสเสีย ฯ

๓. สันติ ความสงบ เกิดขึ้นที่ใด ? มีปฏิบัติที่จะดำเนินอย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. สันติ เกิดขึ้นที่กาย วาจา ใจ ฯ

๒. มีปฏิบัติที่จะดำเนิน คือ ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ให้สงบจากโทษเวรภัย ด้วยการ
ละโลกามิสคือ กามคุณ ๕ ฯ

๔. สันติ ความสงบ หมายถึงสงบอะไร ? ผู้มุ่งสันติสุขอย่างแท้จริง ท่านสอนให้ละอะไร ? (๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. สันติ หมายถึง สงบกาย วาจา ใจ ฯ

๒. ผู้มุ่งสันติสุขอย่างแท้จริง ท่านสอนให้ละโลกามิส คือ รูป เสียง กลิ่น รส
โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ ฯ

๖. นิพพาน ความดับทุกข์

๑. สตูปาติเสสนิพพาน กับอนุปาติเสสนิพพาน ต่างกันอย่างไร ? พระบาลีว่า เตสํ รูปสโม สุโข ความ
เข้าไปสงบแห่งสังขารเหล่านั้นเป็นสุข จัดเป็นนิพพานชนิดใด ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๑)

ตอบ : ต่างกัน คือ

๑. สตูปาติเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ

๒. อนุปาติเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ ฯ

๓. ความเข้าไปสงบแห่งสังขารเหล่านั้นเป็นสุข จัดเป็นอนุปาติเสสนิพพาน ฯ

๒. คำว่า อุปาติ ในคำว่า สตูปาติเสสนิพพาน หมายถึงอะไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : คำว่า อุปาติ ในคำว่า สตูปาติเสสนิพพาน หมายถึง ขันธ์ ๕ ฯ

๓. พระบาลีว่า สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวิ แปลว่า ภิกษุ เธอจงวิตรือนี้ คำว่า เรือ และคำว่า วิตร ในที่นี้
หมายถึงอะไร ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. เรือ หมายถึง อตภาพร่างกาย

๒. วิตร หมายถึง บรรเทาภิเลสและบาปกรรมเสีย ให้บางเบาจนจัดได้ขาด ฯ

๔. พระศาสดาทรงสอนภิกษุโดยยกเอาเรือมาเป็นอุปมาว่า สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวิ สิตฺตา เต ลหุเมสุตฺติ
แปลว่า ภิกษุ เธอจงวิตรือนี้ เรืออันเธอวิตรแล้วจักพลันถึง มีอธิบายโดยย่อว่าอย่างไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. เรือ หมายถึง อตภาพร่างกาย

๒. คำว่า วิตรือน หมายถึง วิตรือน้ำที่รั่วเข้าไปในเรือ ซึ่งหมายถึงการบรรเทาภิเลส และ
บาปกรรม ที่ไหลเข้ามาท่วมทับจิตใจ ให้บางเบา จนจัดได้ขาด เมื่ออตภาพนี้เบา
จักปฏิบัติเพื่อไปสู่พระนิพพานได้เร็ว ฯ

๕. พระบาลีว่า “สพฺพปฺริยฺญินิสฺสํ โข ธรรมํ เป็นที่สละอุปธิทั้งปวง” ในคำนี้ อุปธิ เป็นชื่อของอะไรได้บ้าง ? แต่ละอย่างมีอธิบายว่าอย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. อุปธิ เป็นชื่อของกิเลสและปัญญาจันท์ ฯ

๒. ที่เป็นชื่อของกิเลส มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือเข้าครอง

๓. ที่เป็นชื่อแห่งปัญญาจันท์ มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือหอบไว้ซึ่งทุกข์ ฯ

๖. ข้อความว่า ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น ดังนี้ มีอธิบายอย่างไร?

(๒๕๖๑, ๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ภาระ หมายถึงเอา เบญจจันท์

๒. การปลงภาระ หมายถึงเอา การถอนอุปาทาน

๓. การไม่ถือเอาภาระอื่น หมายถึงเอา การไม่ถือเบญจจันท์อื่นด้วยอุปาทาน ฯ

๗. พระบาลีว่า “นิกฺขิปิตฺวา ครุํ ภารํ อณฺเฏ ภารํ อนาทิย ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น” ถามว่า “ภาระ” “การไม่ถือเอาภาระ” “การปลงภาระ” ได้แก่อะไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. ภาระ ได้แก่ เบญจจันท์

๒. การไม่ถือเอาภาระ ได้แก่ การไม่ถือเอาเบญจจันท์ด้วยอุปาทาน

๓. การปลงภาระ ได้แก่ การถอนอุปาทานในเบญจจันท์ ฯ

๘. คุณของพระธรรมส่วนปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยย่อว่าอย่างไร ? จงอธิบาย (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. คุณของปริยัติ คือ ให้อำนาจปัญญาเพื่อรู้สัจธรรม สมบัติ ปัญญา

๒. คุณของปฏิบัติ คือ ทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ จนบรรลุธรรม ผล นิพพาน

๓. คุณของปฏิเวธ คือ ละกิเลสเป็นสมุจเฉตพหุหน บรรลุถึงความสุขอย่างยิ่ง ฯ

ส่วนสังสารวัฏ

๑. คติ

๑. คติ คือ อะไร ? สัตว์โลกที่ตายไป มีคติเป็นอย่างไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. คติ คือ ภูมิหรือภพเป็นที่ไปหลังจากตายแล้ว ฯ

๒. สัตว์โลกที่ตายไป มีคติเป็น ๒ คือ

๑) ทุกคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ซึ่งเกิดจากการประพฤติดุจจริตทางกาย วาจา ใจ

๒) สุคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ซึ่งเกิดจากการประพฤติดุจจริตทางกาย วาจา ใจ ฯ

๒. สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร ? มีพระบาลีแสดงไว้อย่างไร ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๒, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. สัตว์โลกตายแล้ว มีคติเป็น ๒ คือ สุคติและทุกคติ ฯ

๒. มีพระบาลีแสดงไว้ว่า

๑) จิตเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุกฺติ ปาฏิทฺทงฺกา เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกฺติเป็นอันหวังได้

๒) จิตเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุกฺกติ ปาฏิทฺทงฺกา เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกฺกติเป็นอันต้องหวัง ฯ

๓. คำว่า สุกฺติ ในพระบาลีว่า จิตเต อสงฺกิลิฏฺเฐ สุกฺติ ปาฏิทฺทงฺกา คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. คำว่า สุกฺติ คือ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ฯ

๒. มี ๑) เทวะ ๒) มนุษย์ หรือ ๑) สุกฺติ ๒) โลกสวรรค์ ฯ

๔. ในพระบาลีว่า "จิตเต สงฺกิลิฏฺเฐ ทุกฺกติ ปาฏิทฺทงฺกา เมื่อใจเศร้าหมอง ต้องประสบทุกฺติ" ทุกฺติ คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. ทุกฺติ คือ ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ฯ

๒. มีอบาย ๔ คือ ๑) นรก ๒) สัตว์เดรัจฉาน ๓) เปต ๔) อสุรกาย ฯ

๕. อบาย คืออะไร ? ในอรรถกถาแจกไว้เป็น ๔ อย่าง อะไรบ้าง ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. อบาย คือ โลกที่ปราศจากความเจริญ ฯ

๒. ในอรรถกถาแจกไว้เป็น ๔ ได้แก่ ๑) นิรยะ ๒) ตีรจฺจานโยนิ ๓) ปิตติวิสยะ ๔) อสุรกาย ฯ

๒. หัวใจสมถกัมมัฏฐาน

๑. สมถกัมมัฏฐาน กับวิปัสสนากัมมัฏฐาน ต่างกันอย่างไร ? หัวใจสมถกัมมัฏฐานมีอะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๐, ๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. ต่างกันดังนี้ คือ

๑) สมถกัมมัฏฐาน คือ กัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องสงบใจ

๒) วิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ กัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องเรืองปัญญา ฯ

๒. หัวใจสมถกัมมัฏฐานมี ๑) ภาขาตตาสติ ๒) เมตตา ๓) พุทธานุสสติ ๔) กสิณ และ ๕) จตุธาตุวัตถวน ฯ

๒. ผู้เจริญเมตตาเป็นประจำ ย่อมได้รับอานิสงส์อะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ได้รับอานิสงส์ดังนี้

๑. หลับอยู่ก็เป็นสุข

๒. ตื่นอยู่ก็เป็นสุข

๓. ไม่ฝันเห็นสิ่งลามก

๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย

๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย

๖. เทวดาทั้งหลายย่อมรักษา
๗. ไฟไหม้ไหม้ พืชหรือสัตว์ราหูทั้งหลายไม่อาจประทุษร้าย
๘. จิตย่อมตั้งมั่นได้เร็วพลัน
๙. ผิวพรรณย่อมผ่องใสงดงาม
๑๐. ไม่หลงทำกาลกิริยา คือ เมื่อจะตายย่อมได้สติ
๑๑. เมื่อตายแล้ว แม้เกิดอีก ก็ย่อมเกิดในที่ที่เป็นที่เสวยสุข ถ้าไม่เสื่อมจากฉันทาก็ไปเกิดในพรหมโลก ฯ

๓. นิเวศน์ คืออะไร ? เมื่อจิตถูกนิเวศน์นั้น ๆ ครอบงำควรใช้กัมมัญฐานบทใดเป็นเครื่องแก้ ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. นิเวศน์ คือ ธรรมอันกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี ฯ

๒. จิตถูกนิเวศน์ ๕ ครอบงำควรใช้กัมมัญฐานแก้ไข ดังนี้

- ๑) กามฉันทะ ใช้สุกกัมมัญฐาน หรือกายคตาสติเป็นเครื่องแก้
- ๒) พยาบาท ใช้เมตตา กรุณา มุทิตา พรหมวิหาร ๓ ข้อต้นเป็นเครื่องแก้
- ๓) ถีนมิทธะ ใช้อนุสสติกัมมัญฐานเป็นเครื่องแก้
- ๔) อุทธัจจกุกกุจจะ ใช้กสิณหรือมรณสติเป็นเครื่องแก้
- ๕) วิจิกิจฉา ใช้ธัมมกัมมัญฐานหรือวิปัสสนากัมมัญฐานเป็นเครื่องแก้ ฯ

๔. จงแสดงวิธีเจริญมูทิตา พร้อมทั้งอานิสงส์แห่งการเจริญ พอเป็นตัวอย่าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. วิธีเจริญมูทิตา ดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือ ได้ยินมนุษย์หรือสัตว์ เป็นอยู่สุขสบาย

เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดีแล้วแผ่เมตตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นี้หนอบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยั่งยืนด้วยสุขสมบัตียิ่ง ๆ เกิด เมื่อเจริญอยู่เนื่อง ๆ

๒. ย่อมได้รับผลดี คือ จะละความริษยาในสมบัติของผู้อื่นได้ ฯ

๕. กัมมัญฐานต่อไปนี้ คือ กสิณ จตุราควัตถถานะ พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกนิเวศน์ข้อใดครอบงำ ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. กสิณ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกอุทธัจจกุกกุจจะครอบงำ

๒. จตุราควัตถถานะ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกวิจิกิจฉาครอบงำ

๓. พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกถีนมิทธะครอบงำ ฯ

๖. ปฐมฌาน ประกอบด้วยองค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. ปฐมฌาน ประกอบด้วยองค์ ๕ ฯ

๒. องค์ ๕ ได้แก่ ๑) วิตก ๒) วิจาร ๓) ปีติ ๔) สุข ๕) เอกัคคตา ฯ

๓. สมถกัมมัฏฐาน

๑. อารมณ์ของสติปัฏฐานมีอะไรบ้าง ? ภิกษุผู้เจริญสติปัฏฐานพึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง

(๒๕๖๒, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. อารมณ์ของสติปัฏฐานมี กาย เวทนา จิต ธรรม ๔

๒. ภิกษุผู้เจริญสติปัฏฐานพึงมีคุณสมบัติ ๓ อย่าง ได้แก่

- ๑) อาตาปี มีความเพียรเพากิเลส
- ๒) ตัมปชาโน มีสัมปชัญญะ
- ๓) สติมา มีสติ ๔

๒. สติปัฏฐาน ๔ คืออะไรบ้าง ? การกำหนดลมหายใจเข้าออก ชื่อว่าเจริญสติปัฏฐานข้อไหน ?

(๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. สติปัฏฐาน ๔ ได้แก่

- ๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน
- ๔) ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๔

๒. การกำหนดลมหายใจเข้าออก ชื่อว่า เจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑

๓. กัมมัฏฐานที่พระอุปัชฌาย์สอนแก่ผู้บรรพชาอุปสมบทว่า เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ ตโจ ทนฺตา นขา โลมา เกสานั้น จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อใด ? ให้พิจารณาอย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. จัดเข้าในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๑

๒. ให้พิจารณาน้อมใจให้เห็นเป็นของน่าเกลียด ทั้งในกายตน ทั้งในกายผู้อื่น ๔

๔. ในนิวาสวิธิภาวเพะ เมื่อเห็นซากศพชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๘ ชนิดนั้น พิจารณาอย่างไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : พิจารณาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้แล้ว อยมปิ โข กาโย ถึงร่างกายอันนี้เล่า

เอวํ ธมฺโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมดา เอวํ ภวํ จักเป็นอย่างนี้ เอวํ อนฺติโต ไม่ล่วงความเป็นอย่างนี้ไปได้ ๔

๕. กายคตาสติกัมมัฏฐานกับอสุภกัมมัฏฐาน มีอารมณ์ต่างกันอย่างไร ? แก่นิรณฺณข้อใดได้ ?

(๒๕๕๕)

ตอบ : มีอารมณ์ต่างกันดังนี้

๑. กายคตาสติกัมมัฏฐาน มีอาการ ๓๒ ในร่างกายเป็นอารมณ์
๒. อสุภกัมมัฏฐาน มีซากศพเป็นอารมณ์
๓. แก่นิรณฺณ ข้อ กามฉันทะ ๔

๖. เจริญมรณัสสติอย่างไรจึงแยกกาย บรรเทาความเมาในชีวิต ไม่ติดในโลภธรรม ? (๒๕๖๒, ๒๕๖๐)

ตอบ : เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ

๑. สติ ระลึกถึงความตาย
๒. ญาณ รู้ว่าความตายจักมีแก่ตน
๓. เกิดสังเวชสลดใจ ฯ

๗. จตุราตุวัตถานกัมมัญฐาน คืออะไร? ผู้เจริญกัมมัญฐานนี้จะพึงกำหนดพิจารณาอย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. จตุราตุวัตถานกัมมัญฐาน คือ ความกำหนดหมายซึ่งธาตุ ๔ โดยสภาวะความเป็นเองของธาตุ ฯ

๒. ผู้เจริญกัมมัญฐานนี้จะพึงกำหนดพิจารณาทั้งกายตนเองและกายผู้อื่นให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุ และพึงกำหนดให้รู้จักธาตุภายในภายนอกให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุไปหมดทั้งโลกไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล ฯ

๘. บรรดาอาการ ๓๒ ประการนั้น ส่วนที่เป็นอาโปธาตุ มีอะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ส่วนที่เป็นอาโปธาตุ ได้แก่ ดี เสมหะ น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ มันทัน น้ำตา มันทเลวน้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร ฯ

๙. คนสัทธาจริตมีนิสัยอย่างไร ? คนประเภทนี้ควรเจริญกัมมัญฐานบทใด ? (๒๕๖๔)

ตอบ : ๑. คนสัทธาจริต มีนิสัยเชื่อง่ายและวางใจคนอื่น ฯ
๒. คนประเภทนี้ ควรเจริญอนุสสติกัมมัญฐาน ฯ

๑๐. คนวิตกจริตมีนิสัยอย่างไร ? คนประเภทนี้ควรเจริญกัมมัญฐานบทใด ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. คนวิตกจริต มีนิสัยชอบคิดมาก ฟุ้งซ่าน ฯ
๒. คนประเภทนี้ควรเจริญ อานาปานัสสติกัมมัญฐาน ฯ

๑๑. จริต คืออะไร ? เพราะเหตุใดจึงต้องเจริญกัมมัญฐานให้เหมาะกับจริตของตน ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. จริต คือ ความประพฤติเป็นปกติของบุคคล ฯ
๒. เพราะกัมมัญฐานแต่ละอย่างก็เป็นที่สบายของคนแต่ละจริต
ถ้าเจริญไม่เหมาะกับจริต ธรรมฐานก็จะสำเร็จได้โดยยาก ฯ

๑๒. ในสมถกรรมฐาน ๔๐ ประการ มีนิมิตและภาวนากี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. มีนิมิต ๓ คือ บริกรรมนิมิต อุกคหนิมิต และปฏิภาคนิมิต
๒. มีภาวนา ๓ คือ บริกรรมภาวนา อุปจารภาวนา และอัปปนาภาวนา ฯ

๑๒. พระโยคาวจรสำเร็จปฐมฌานแล้ว ควรกระทำให้นานาญด้วยวิธีทั้ง ๕ ก่อนที่จะเจริญทุติยฌานต่อไป เพราะเหตุใด ? (๒๕๕๒)

ตอบ : เพราะไม่ชำนาญในปฐมฌานแล้ว เมื่อเจริญทุติยฌานต่อไปก็จะเสื่อมจากปฐมฌานและทุติยฌานทั้ง ๒ ฝ่าย ฯ

๔. พุทธคุณกถา

๑. จงแสดงพระพุทธคุณ ๘ โดยอรรถสมมติและปริศนาปฏิบัติ พอได้ใจความ ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระพุทธคุณ ส่วนอรรถสมมติ คือ อรหัง สมมาสมพุทโธ วิชชาจรณสมปนโน

สุคโต โลกวิทู

๒. พระพุทธคุณ ส่วนปริศนาปฏิบัติ คือ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตุถา เทวมนุสสานิ

๓. พระพุทธคุณทั้งอรรถสมมติและปริศนาปฏิบัติ คือ พุทโธ ภควา เป็นต้น ฯ

๒. ในพระพุทธคุณ ๘ ประการนั้น ส่วนไหนเป็นเหตุ ส่วนไหนเป็นผล ? เพราะเหตุไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระพุทธคุณ ส่วนอรรถสมมติ เป็นเหตุ

๒. พระพุทธคุณ ส่วนปริศนาปฏิบัติ เป็นผล ฯ

๓. เพราะทรงบริบูรณ์ด้วยพระพุทธคุณ ส่วนอรรถสมมติก่อน แล้วจึงทรงบำเพ็ญพุทธกิจให้สำเร็จประโยชน์แก่เราในภายหลัง ฯ

๕. วิปัสสนากัมมัญฐาน

๑. ปัจจุบันมีการเจริญวิปัสสนากัมมัญฐานกันมาก อยากทราบว่า อารมณ์ของวิปัสสนากัมมัญฐานคืออะไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : อารมณ์ของวิปัสสนากัมมัญฐาน คือ สังขารทั้งหลาย ทั้งที่เป็นอุปาทินนกะและ

อนุปาทินนกะ (หรือ ธรรมในวิปัสสนาภูมิ คือขันธ อยตนะ ธาตุ เป็นต้น) ฯ

๒. ปัญญาเห็นอย่างไร ชื่อว่า วิปัสสนาปัญญา? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. วิปัสสนาปัญญา คือ ปัญญาอันเห็นตามเป็นจริง ได้แก่

๑) กำหนดรู้สังขารโดยความเป็นของไม่เที่ยง

๒) โดยความเป็นทุกข์

๓) โดยความเป็นอนัตตา ถอนความถือมั่นด้วยอำนาจคัมภีระ หามานะ ทิฏฐิเสียได้

๓. ผู้จะเจริญวิปัสสนาภาวนา พึงศึกษาให้รู้จักธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ธรรม ๓ ประการ ได้แก่

๑. ธรรมเป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น (มีขันธ ๕ เป็นต้น)

๒. ธรรมเป็นรากเหง้า เป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนานั้น

(คือศีลวิสุทธิตะและจิตตวิสุทธิตะ)

๓. ตัว คือ วิปัสสนานั่น (คือ วิสุทธิตะ ๕ ที่เหลือ) ๑

๔. ท่านว่า ผู้ที่จะเจริญวิปัสสนาปัญญา ฟังรู้ฐานะ ๖ ก่อน ฐานะ ๖ นั้น มีอะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ฐานะ ๖ ได้แก่

๑. อนิจจะ	ของไม่เที่ยง
๒. อนิจจลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าไม่เที่ยง
๓. ทุกขะ	ของสัตว์ทนได้ยาก
๔. ทุกขลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์
๕. อนัตตา	สิ่งสภาพไม่ใช่ตัวตน
๖. อนัตตลักษณะ	เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา ๑

๕. ในอนัตตลักษณะสูตร พระศาสดาทรงยกธรรมอะไรขึ้นแสดงว่าเป็นอนัตตา? และในตอนท้ายของพระสูตร ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาอย่างไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ทรงยก ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขึ้นแสดง ๑

๒. ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาว่า เอว ปสฺส ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสาวโก เป็นตัน ความว่า ลูกก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมพอกจิตให้หมดจด เพราะการพอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิศมแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์ คือ กิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่มีอีก ๑

๖. วิปัสสาธก

๑. วิปัสสาธ คืออะไร ? แบ่งตามจิตและเจตสิกได้กี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. วิปัสสาธ คือ กิริยาที่ถือโดยอาการวิปริตผิดจากความเป็นจริง ๑

๒. แบ่งตามจิตและเจตสิกได้ ๓ ประเภท ๑

๓. ได้แก่ ๑) สัญญาวิปัสสาธ ๒) จิตตวิปัสสาธ ๓) ทิฏฐิวิปัสสาธ ๑

๒. วิปัสสาธ คืออะไร ? จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ตั้งมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๓, ๒๕๖๑, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. วิปัสสาธ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการวิปริตผิดจากความเป็นจริง ๑

๒. จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ตั้งมี ๔ อย่าง ๑

๓. ได้แก่

๑) ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง

๒) ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข

๓) ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน

๔) ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ฯ

๓. ในอรกสูตรกล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนหยาดน้ำค้างดังนี้ มีอธิบายอย่างไร ? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นมิประโยชน์อย่างไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. มีอธิบายว่า ธรรมชาติของหยาดน้ำค้างที่จับอยู่ตามยอดหญ้า เมื่อถูกแสงอาทิตย์ในเวลาเช้า ก็พลันจะเหือดแห้งหายไปจันทิ ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ก็ฉนั้นนั้น มีความเกิดแล้วก็มี ความแก่ ความเจ็บ ความตาย คอยเบียดเบียน ทำให้ดำรงอยู่ได้ไม่นาน ไม่ถึงร้อยปีก็จะหมดไป ฯ
๒. เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ

๔. ในอรกสูตรกล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนชิ้นเนื้อนابไฟ มีอธิบายอย่างไร ? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นเพื่อประโยชน์อะไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. มีอธิบายว่า ธรรมชาติของชิ้นเนื้อที่บุคคลเอาลงในกระทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยังค่ำ ย่อมจะพลันไหม้ ไม่ตั้งอยู่นานจันทิ ชีวิตก็ถูกเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี่ยวเหี่ยวไหม้ไม่ทนอยู่นานจันทิ ฯ
๒. มีประโยชน์ คือ เป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ

๖. มหาสติปัฏฐานสูตร

๑. สติปัฏฐาน ๔ อันผู้ปฏิบัติธรรมอบรมให้บริบูรณ์เต็มที่แล้ว ย่อมเป็นเพื่ออันสงฆ์ ๕ ประการ อะไรบ้าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : อันสงฆ์ ๕ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย

๒. เพื่อความข้ามพ้นโสกะปริเทวะทั้งหลาย

๓. เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์โศกนาฏิก

๔. เพื่อความบรรลุธรรมที่ควรรู้

๕. เพื่อความทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ฯ

๒. ผู้เจริญมหาสติปัฏฐาน ต้องประกอบด้วยธรรมใดบ้าง จึงจะกำจัดอกุศลและโศกนาฏิกได้ ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๓, ๒๕๖๑)

ตอบ : ต้องประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ ได้แก่

๑. อาตภาพิ มีความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน

๒. สัมปชาโน รู้ทั่วพร้อม

๓. สติมา มีสติ ฯ

๓. สติปัฏฐาน ๔ คืออะไรบ้าง ? การพิจารณาผมน ขน เล็บ ฟัน หนัง โดยความเป็นของปฏิกุล จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อไหน ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. สติปัฏฐาน ๔ ได้แก่

๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน

๔) ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

๒. จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

๘. ศิริมานนทสูตร

๑. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงสัญญา ๑๐ กับใคร ? อนิจจสัญญา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนให้พิจารณาธรรมอะไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ทรงแสดงแก่ พระอานนทเถระ ฯ

๒. ทรงสอนให้พิจารณาจันท์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ

๒. ในสัญญา ๑๐ ข้อที่ ๕ ว่า ปหานสัญญา ความสำคัญหรือความใส่ใจ ในการละ ขอทราบว่าทรงสอนให้ละอะไรบ้าง ? (๒๕๕๕, ๒๕๕๔)

ตอบ : ทรงสอนให้ละ

๑. กามวิตก

๒. พยาบาทวิตก

๓. วิหิงสวิตก

๔. ธรรมอันเป็นบาป

อกุศล ทั้ง ๔ นี้ ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดขึ้นอีก ฯ

๓. ข้อว่า อนัตตสัญญาในศิริมานนทสูตร ทรงให้พิจารณาอะไรว่าเป็นอนัตตา ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ทรงให้พิจารณา ดังนี้

๑. อายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

๒. อายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ว่าเป็นอนัตตา

๔. พระศิริมานนท์หายจากอาพาธเพราะฟังธรรมจากใคร ? ธรรมนั้นว่าด้วยเรื่องอะไร ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. พระศิริมานนท์หายจากอาพาธ เพราะฟังธรรมจากพระอานนท์ ฯ

๒. ธรรมนั้นว่าด้วยเรื่อง สัญญา ๑๐ ฯ

๕. พระพุทธรองค์ทรงแสดงกิริยานันทสูตรที่ไหน ? แก่ใคร ? ว่าด้วยเรื่องอะไร ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. พระพุทธรองค์ทรงแสดงกิริยานันทสูตรที่ วัดพระเชตุวัน เมืองสาวัตถี ฯ

๒. ทรงแสดงแก่ พระอานนท์ ฯ

๓. ว่าด้วยเรื่องสัญญา ๑๐ ฯ

๒.๒ วิชาพุทธานุพุทธประวัติ

ปริเฉทที่ ๑ ว่าด้วยชมพูทวีป

๑. พุทธประวัติ ภูมิภาคที่ ๑ ปุริมกาล และภูมิภาคที่ ๓ อปรกาล ที่ทรงรจนาไว้แสดงถึงเรื่องอะไร ?
(๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. ปุริมกาล แสดงถึงเรื่องเป็นไปในกาลก่อนแต่บำเพ็ญพุทธกิจ
๒. อปรกาล แสดงถึงเรื่องถวายพระเพลิงและแจกพระธาตุ ฯ

๒. ในวันที่พระมหาบุรุษประสูติ มีสหชาติที่เกิดพร้อมกันกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. สหชาติที่เกิดพร้อมกัน ๗ อย่าง คือ
๒. ได้แก่

- ๑) พระนางพิมพา
- ๒) พระอานนท์
- ๓) กาฬุทายีอำมาตย์
- ๔) ฉันทะอำมาตย์
- ๕) ม้ากัณฐกะ
- ๖) คันหมากโพธิ์
- ๗) ขุมทรัพย์ทั้ง ๔ ฯ

๓. มหาปฐักษณะมีกี่ประการ ? พระอุณณาโลมกับพระอุณ्हิสต่างกันอย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. มหาปฐักษณะมี ๓๒ ประการ ฯ
๒. ต่างกันดังนี้

- ๑) พระอุณณาโลม ได้แก่ พระโลมา (ขน) ที่ขาวละเอียดอ่อนคล้าย
สำลีอยู่ในระหว่างพระโขนง (คิ้ว)
- ๒) พระอุณ्हิส (กรอบหน้า) นั้น ได้แก่ พระเศียร (หัว) ที่กลมเป็นปริมณฑล
จุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ (หน้า) ฯ

๔. ศากยวงศ์สืบเชื้อสายมาจากใคร? ที่ได้นามว่า ศากยะ เพราะเหตุไร? (๒๕๖๔, ๒๕๖๑, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ศากยวงศ์สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าโอกกากราช ฯ
๒. ที่ได้นามว่า ศากยะ เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ
๑) เพราะได้ชื่อตามชนบทที่ตั้งเมือง
๒) เพราะมีความกล้าหาญ สามารถตั้งเมืองได้เอง ฯ

๕. พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งครั้งแรก เรียกว่าอะไร? ความว่าอย่างไร? (๒๕๖๐, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. เรียกว่า อาสภิวาจา ฯ

๒. ความว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก (เอกโคหมสุมิ โลกสุต) เราเป็นผู้เจริญแห่งโลก (เชฏฐโหมสุมิ โลกสุต) เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก (เสฏฐโหมสุมิ โลกสุต) ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย (อยมณตมาชาติ) บัดนี้ภพใหม่มิได้มี (นตฺถิทานิ ปุนพฺภโว)”

๖. พระโพธิสัตว์เมื่อจะจุติลงสู่พระครรภ์พระมารดา เสด็จมาจากไหน ? (๒๕๕๖)

ตอบ : เสด็จมาจากสวรรค์ชั้นดุสิต ฯ

๗. บุคคลผู้เป็นสหชาติของพระศาสดา ที่บรรลุประอรหัตก่อนและหลังพุทธปรินิพพานมีใครบ้าง ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. ผู้บรรลุประอรหัตก่อนพุทธปรินิพพาน มีพระพิมพาเถรีและพระกาฬาทิเถระ

๒. ผู้บรรลุประอรหัตหลังพุทธปรินิพพาน มีพระอานันทเถระและพระนันทเถระ

๘. พระมหาบุรุษทรงดำเนินด้วยพระบาท ๗ ก้าว หลังจากประสูติใหม่ ๆ เรื่องนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงถอดความว่าอย่างไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ทรงถอดความว่า น่าจะได้แก่ ทรงแผ่พระศาสนาได้แพร่หลายใน ๗ ชนบท

ได้แก่ ๑) กาสีกับโกสละ ๒) มลละกับอังคละ ๓) สักกะ ๔) วัชชี ๕) มัลละ

๖) วังสะ ๗) กุรุ ฯ

๙. พุทธานุพุทธประวัติ ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาทางใดบ้าง ? จงอธิบายพอได้ใจความ (๒๕๖๓, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ทางประวัติศาสตร์ เช่น ความเป็นไปของบ้านเมืองในครั้งพุทธกาล

และลัทธิธรรมเนียมของประชาชนในสมัยนั้น

๒. ทางจรรยาของพระพุทธเจ้า และจรรยาของเหล่าพระอริยสาวก

๓. ทางธรรมวินัยที่ปรากฏในตำนานและความเป็นมาแห่งศาสนธรรมพร้อมทั้งตัวอย่างการบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง ฯ

ปริเฉทที่ ๒ ว่าด้วยการเสด็จออกบรรพชาและตรัสรู้

๑. สถานุสารีวิญญูณ คืออะไร ? เกิดขึ้นแก่พระมหาบุรุษ ความว่าอย่างไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. สถานุสารีวิญญูณ คือ วิญญูณไปตามสติ ฯ

๒. เกิดขึ้นแก่พระมหาบุรุษความว่า ทุกรกิจยานี้ จักไม่เป็นทางเพื่อการตรัสรู้

แต่อาณานปานสติปฐมณาน จักเป็นทางเพื่อการตรัสรู้แน่ ฯ

๒. พระพุทธองค์ทรงอธิษฐานจาตุรงคมหาปธาน มีใจความว่าอย่างไร? ที่ไหน? และได้รับผลอย่างไร ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. มีใจความว่า หากยังไม่บรรลุประสัมมาสัมโพธิญาณแล้วจักไม่ลุกขึ้น แม้เนื้อ

และเลือดจะแห้งเหือดไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูกก็ตาม ฯ

๒. ที่ตำบลอรุเวลาเสนานิคม ภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ฯ

๓. ได้รับผล คือ บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณสมดังพระหฤทัย ฯ

๓. บารมี ๑๐ ของพระมหาบุรุษมีอะไรบ้าง ? ท่านเปรียบเทียบบารมีข้อไหนกับอาวุธยุทธโปกรณ์ชนิดใด ในการต่อสู้กับหมู่มาร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. บารมี ๑๐ คือ ๑) ทานบารมี ๒) ศีลบารมี ๓) เนกขัมมบารมี ๔) ปัญญาบารมี ๕) วิริยบารมี ๖) ขันติบารมี ๗) สัจจบารมี ๘) อธิฐานบารมี ๙) เมตตาบารมี ๑๐) อุเบกขาบารมี ฯ

๒. ศีลบารมี เปรียบเทียบกับแผ่นดิน

๓. ปัญญาบารมี เปรียบเทียบกับพระขรรค์

๔. วิริยบารมี เปรียบเทียบกับพระบาท

๕. บารมีที่เหลือจากนี้ เปรียบเทียบกับโล่ป้องกัน ฯ

๔. นวหรรณ คือพระพุทธรูป ๘ บท บทไหนปรากฏแก่พระพุทธรองค์เต็มทีที่ไหน ? เมื่อไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. พระพุทธรูปทว่า อรหัง สมมาสมพุทโธ วิชชาจณสมปนโน สุขโต โลกวิทู พุทโธ ภควา ปรากฏแก่พระพุทธรองค์เต็มที ณ คางไม้พระมหาโพธิ์ ตำบลอรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ตั้งแต่ครั้งแรกตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

๒. พระพุทธรูปทว่า อนุตโตโร ปุริสทมมสารถิ สตุถา เทวมนุสสานัง ปรากฏแก่พระพุทธรองค์เต็มที ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันในพระนครพาราณสี ตั้งแต่ครั้งแสดงอนุตรธรรมจักร ให้เป็นไปแก่อภิกษุปัญจวัคคีย์ ฯ

๕. พระพุทธรเจ้าหลังจากได้ตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งอุทานในยามสุดท้ายว่าอย่างไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๔)

ตอบ : ทรงเปล่งอุทานว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นพราหมณ์นั้น ย่อมกำจัดมารและเสนามารเสียได้ ดูพระอาทิตย์อุทัยกำจัดจันตุมืดให้สว่างละนั้น ฯ

๖. ที่สุดโต่งอันบรรพชิตไม่ควรเสพคืออะไรบ้าง ? ที่สุดโต่งนั้นมีโทษอย่างไร ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. ที่สุดโต่งอันบรรพชิตไม่ควรเสพ คือ

๑) กามสุขัลลิกานุโยค

๒) อตตกิลมณานุโยค ฯ

๒. มีโทษดังนี้

๑) กามสุขัลลิกานุโยค คือ การประกอบตนให้พัวพันด้วยสุขในกาม เป็นธรรม

อันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือ
ผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

๒. อตฺตกิลมณานุโยค คือ การประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนเปล่า ให้เกิด
ทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

๗. การที่พระพุทธองค์ทรงเลิกการทรมานพระวรกายแล้ว กลับมาเสวยพระกระยาหาร เพราะทรง
พิจารณาเห็นอย่างไร? (๒๕๕๕, ๒๕๕๕)

ตอบ : เพราะทรงพิจารณาเห็นว่า คนที่ไม่บริโภคอาหารจนร่างกายหมดกำลัง ไม่สามารถ
บำเพ็ญเพียรทางจิตได้ ฯ

๘. พระมหาบุรุษทรงทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตายแล้ว ทรงบรรเทาความเมาในอะไร
ได้? (๒๕๕๗)

ตอบ : ทรงบรรเทา

๑. ความเมาในวัย

๒. ความเมาในความไม่มีโรค

๓. ความเมาในชีวิต ฯ

๙. ในการเสด็จออกบรรพชา พระมหาบุรุษทรงได้รับบาตรและจีวรจากใคร ? (๒๕๕๗)

ตอบ : จากฆฎิการพรม ฯ

ปริเฉทที่ ๓ ว่าด้วยการเสวยวิมุตติสุข

๑. อนิมิสเจตีย์และรัตนจงกรมเจตีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำกิจอะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. อนิมิสเจตีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับยืนจ้องดูต้นพระมหาโพธิ์โดย
มิได้กระพริบพระเนตรตลอด ๗ วัน

๒. รัตนจงกรมเจตีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงนิรมิตที่จงกรมขึ้นแล้วเสด็จ
จงกรม ณ ที่นั้นตลอด ๗ วัน ฯ

๒. ภัทพบุคคลและอภัทพบุคคล ที่ท่านเปรียบกับดอกบัว ๔ เหล่า คือบุคคลประเภทใดบ้าง ?
(๒๕๖๑, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ภัทพบุคคล คือ บุคคลผู้สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่

๑) อุคฆติตัญญู ที่เปรียบด้วยดอกบัวพ้นน้ำ

๒) วิปจิตัญญู ที่เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ

๓) เนยยะ ที่เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ

๒. อภัทพบุคคล คือ บุคคลผู้ไม่สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่

๔) ปทปรมะ ที่เปรียบด้วยดอกบัวที่เป็นรักษาหารแห่งปลาและเต่า ฯ

๓. ขณะที่พระพุทธองค์ประทับเสวยวิมุตติสุข ณ รัตนมรเจดีย์ ทรงพิจารณาธรรมอะไร? (๒๕๕๓)

ตอบ : ทรงพิจารณาพระอภิธรรม ฯ

๔. พระพุทธองค์ทรงปฏิญาณว่าเป็นสัมมาสัมพุทธะเพราะทรงอาศัยเหตุอะไร ? (๒๕๖๒, ๒๕๕๘)

ตอบ : ทรงอาศัยเหตุที่ตรัสรู้ริยสัจ ๔ อันมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างแจ่มแจ้งครบถ้วน

ทุกประการ จึงทรงปฏิญาณว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ ฯ

๕. พุทธจักขุ กับธรรมจักขุ ต่างกันอย่างไร ? แต่ละอย่างใครได้เป็นคนแรก ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. พุทธจักขุ คือ จักขุของพระพุทธเจ้า หมายถึง พระปัญญาของพระพุทธองค์ที่

ทรงพิจารณาเห็นอุปนิสัยแห่งเวไนยสัตว์

๒. ธรรมจักขุ คือดวงตาเห็นธรรม ได้แก่ โสตปัตติมรรค สกทคามิมรรค

อนาคามิมรรค ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ฟังธรรม ฯ

๑. พุทธจักขุ เป็นคุณสมบัติเฉพาะพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงได้เป็น

พระองค์แรก และพระองค์เดียว

๔. ธรรมจักขุ พระอัญญาโคณทัตถุยะได้เป็นองค์แรก ฯ

๖. ในขณะที่เสวยวิมุตติสุขได้ร่มไม้มหาโพธิ์ พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาข้อธรรมอะไร ? และธรรมนั้นมีความย่อว่าอย่างไร ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. ทรงพิจารณาปฏิจสงฺกมุปบาท ฯ

๒. มีความย่อว่า สภาวะอย่างหนึ่งเป็นผลเกิดแต่เหตุอย่างหนึ่งแล้ว เข้าเป็นเหตุ

ยังผลอย่างอื่นให้เกิดต่อไปอีก เหมือนลูกโซ่เกี่ยวคล้องกันเป็นสาย ฯ

๗. ปฏิจสงฺกมุปบาท คืออะไร ? พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาปฏิจสงฺกมุปบาท ที่ทรงกำหนดรู้แล้วนั้นอย่างไร ? ณ สถานที่ใด ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ปฏิจสงฺกมุปบาท คือ สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น ฯ

๒. พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาตามลำดับและถอยกลับทั้งข้างเกิดข้างดับตลอด

ยาม ๑ แห่งราตรี ฯ

๓. ณ ภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ฯ

๘. ภายหลังแต่ตรัสรู้แล้ว ในสัปดาห์ที่ ๗ พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่ไหน ? และมีเหตุการณ์สำคัญตามที่พระคันถรจนายกกล่าวไว้อย่างไรบ้าง? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ในสัปดาห์ที่ ๗ เสด็จประทับอยู่ภายใต้นุราชยตนะ

๒. มีพ่อค้า ๒ คน ชื่อตปฺสสะและภัลลิกะเดินทางผ่านมา

๑) ได้ถวายข้าวสัตตพุง-สัตตูก้อน

๒) แสดงตนเป็นอุบาสกถึงรัตนะ ๒ เป็นคู่แรกในโลก ฯ

ปริเฉทที่ ๔ ว่าด้วยการประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา

๑. พระอัญญาโกณฑัญญะเดิมชื่ออะไร? ที่ได้ชื่ออัญญาโกณฑัญญะเพราะเหตุไร? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. พระอัญญาโกณฑัญญะเดิมชื่อว่า โกณฑัญญะ ฯ

๒. ท่านได้ชื่ออัญญาโกณฑัญญะ เพราะได้ดวงตาเห็นธรรมขณะฟังปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงเปล่งอุทานว่า อัญญาสิ ฯ แปลว่า ได้รู้แล้ว ฯ อาศัยพระอุทานนี้ คำว่า อัญญาโกณฑัญญะ จึงได้เป็นชื่อของท่านตั้งแต่นั้นมา ฯ

๒. ดวงตาเห็นธรรมปราศจากธุลี เกิดขึ้นแก่พระโกณฑัญญะ ความว่าอย่างไร ? ในขณะนั้น ท่านเป็นพระอริยบุคคลชั้นไหน ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๙)

ตอบ : ๑. ความว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีความดับไปเป็นธรรมดา ฯ

๒. เป็นพระอริยบุคคลชั้นพระโสดาบัน ฯ

๓. เมื่อพระเบญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม ได้อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาแล้ว พระบรมศาสดาทรงพิจารณาเห็นอย่างไรจึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์ ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ทรงพิจารณาเห็นว่า พระเบญจวัคคีย์ตั้งอยู่ในที่แห่งสาวก มีอินทรีย์ คือ ศรัทธา เป็นต้น แก่กล้า การเจริญวิปัสสนาเพื่อวิมุตติได้แล้ว จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์ ฯ

๔. อนัตตลักขณสูตร และ อาทิตตปริยายสูตร มีใจความโดยย่อว่าอย่างไร ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. อนัตตลักขณสูตร มีใจความโดยย่อว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งรวมเรียกว่า จันท์ ๕ นี้เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตน ฯ

๒. อาทิตตปริยายสูตร มีใจความโดยย่อว่า อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ สัมผัส และเวทนา ที่เกิดแต่สัมผัส เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก รำไร รำพัน เจ็บกาย เสียใจ คับใจ ฯ

๕. ปฐมสาวกกับปัจฉิมสาวก คือใคร ? ได้ฟังพระธรรมเทศนาครั้งแรกว่าด้วยเรื่องอะไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. ปฐมสาวก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยที่สุด ๒ อย่าง และมัชฌิมาปฏิปทา ฯ

๒. ปัจฉิมสาวก คือ สุภัททปริพาชก ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยพระอริยบุคคล ทั้ง ๔ ประเภท มีอยู่เฉพาะในธรรมวินัยที่มีมรรคมียองศ์ ๘ ฯ

๖. ยสกุลบุตรฟังธรรมอะไรจากพระพุทธองค์ จนบรรลุเป็นพระอรหันต์ ? จงบอกมาตามลำดับตั้งแต่ต้น (๒๕๕๓)

ตอบ : ฟังอนุப்புพิกิตาและอริยสัจ ๔ ๒ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ บรรลุเป็นพระโสดาบัน

ครั้งที่ ๒ บรรลุเป็นพระอรหันต์ ฯ

๗. อนุப்புพิกิตาและสามุกกัณฐิกธรรม (อริยสัจ ๔) คืออะไร ? พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บุคคลผู้มี
องค์สมบัติอะไร ? (๒๕๕๕, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. อนุப்புพิกิตา คือ ถ้อยคำที่กล่าวเรียงเรื่องเป็นลำดับไป คือ ทานกถา สีลกถา

สัคคกถา กามาทีนวกถา เนกขัมมานิสังสกถา

๒. สามุกกัณฐิกธรรม คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง ได้แก่ อริยสัจ ๔
ผู้มีองค์สมบัติ คือ

๑) เป็นมนุษย์

๒) เป็นคฤหัสถ์

๓) มีอุปนิสัยแก้กล่าว ควรบรรลุโลกุตตรคุณในที่นั้น ฯ

ปริเฉทที่ ๕ ว่าด้วยการประกาศพระศาสนา

๑. พระพุทธองค์ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่ไหนเป็นแห่งแรก ? ทรงเห็นประโยชน์อะไรจึง
ทรงประดิษฐาน ณ ที่นั้น ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๕)

ตอบ : ๑. พระพุทธองค์ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่กรุงราชคฤห์ เป็นแห่งแรก ฯ

๒. ทรงเห็นประโยชน์ว่า ทรงเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่บริบูรณ์มั่งคั่ง และมีศาสดา
เจ้าลัทธิมาก ถ้าได้โปรดคนเหล่านี้ให้เกิดความเลื่อมใสได้แล้ว การเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ก็สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะศาสดาเจ้าลัทธิต่าง ๆ นั้น
ล้วนมีคตินับถือมาก ด้วยเหตุนี้จึงทรงเลือกเมืองนี้เป็นที่ประดิษฐาน

พระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก ฯ

๒. พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดขฤลิ ๓ พี่น้องพร้อมบริวารโดยบังเอิญหรือโดยตั้งพระหฤทัยไว้
ก่อน ? มีหลักฐานสนับสนุนคำตอบนั้นอย่างไร ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. โดยตั้งพระหฤทัยไว้ก่อน ฯ

๒. มีหลักฐานปรากฏว่า ในครั้งที่ทรงส่งพระสาวก ๖๐ องค์แรกไปประกาศ

พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ

๓. ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อจะแสดง
ธรรม” ฯ

๓. พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อครั้งยังเป็นพระราชกุมารได้ตั้งความปรารถนาไว้อย่างไรบ้าง ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. พระเจ้าพิมพิสาร ได้ตั้งความปรารถนาไว้ว่า

- ๑) ขอให้ข้าพเจ้า ได้รับอภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินมคธนี้เถิด
- ๒) ขอท่านผู้เป็นพระอรหันต์ผู้รู้เองเห็นเองโดยชอบ พึงมายังแว่นแคว้นของข้าพเจ้าผู้ได้รับอภิเษกแล้ว
- ๓) ขอข้าพเจ้า พึงได้เข้าไปนั่งใกล้พระอรหันต์นั้น
- ๔) ขอพระอรหันต์นั้น พึงแสดงธรรมแก่ข้าพเจ้า
- ๕) ขอข้าพเจ้า พึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์นั้น

๔. พระอรหันตสาวก ๑๐ องค์แรกในพระพุทธศาสนา คือใครบ้าง ? มีท่านใดได้รับเอตทัคคะบ้าง ? และเป็นเอตทัคคะในทางไหน ? (๒๕๕๓)

- ตอบ : ๑. พระอรหันตสาวก ๑๐ องค์แรกในพระพุทธศาสนา คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระจัมปสะ พระภททิสะ พระมหานามะ พระอัสสชิ พระยสสะ พระวิมลสะ พระสุพาหุ พระปุลณชิ และพระควัมปติ ฯ
๒. มีพระอัญญาโกณฑัญญะรูปเดียว ฯ
๓. ท่านเป็นเอตทัคคะในทางรัตตัญญู ผู้รู้ราตรีนาน ฯ

๕. พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ที่ไหน ? มีใจความย่อว่าอย่างไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๖๔)

- ตอบ : ๑. พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ที่เวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ฯ
๒. ใจความย่อว่า ไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำใจให้บริสุทธิ์ ฯ

๖. พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบริษัท ด้วยอาการ ๔ อย่าง อะไรบ้าง? (๒๕๕๒)

- ตอบ : ด้วยอาการดังนี้
๑. สันทติสนา อธิบายให้แจ่มแจ้งให้เข้าใจชัด
 ๒. สมาทปนา ชวนให้มีแก้ไขสมาทานคือทำตาม
 ๓. สมุตเตชนา ชักนำให้เกิดอุตสาหะอาจหาญเพื่อจะทำ
 ๔. สัมปหังสนา พยายามให้เร่งในอันทำ ฯ

ปริเฉทที่ ๖ ว่าด้วยพระอัครสาวกออกบวช

๑. มีภิกษุอยู่คนหนึ่งว่า สัตบุรุษตั้งมั่นแล้วในสัจจะที่เป็นอรรณพเป็นธรรม ดังนี้ ขอนี้ มีปฏิปทาของพระสาวกรูปใด ที่ให้สัญญาต่อกันไว้แล้วปฏิบัติตามสัญญานั้น เป็นตัวอย่าง ? จงเล่าเรื่องประกอบ (๒๕๕๑)

- ตอบ : ๑. มีปฏิปทาของพระสารีบุตร เป็นตัวอย่าง ฯ
๒. เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อครั้งที่ท่านและพระโมคคัลลานะยังไม่ได้อุปสมบท เคยให้สัญญากันว่า ใครได้โมกขธรรมก่อน จะบอกแก่กัน ต่อมาท่านพระสารีบุตรได้ฟังอริยสัจจกถาจากสำนักพระอัสสชิแล้ว ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงนำข้อความนั้นไป

บอกแก่พระโมคคัลลานะ จนได้บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน ฯ

๒. พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญพระเถระรูปใดเปรียบด้วยแมลงผึ้ง เทียวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสี และกลิ่นของดอกไม้ให้จืด ถือเอาแต่รสกินไป? และทรงสรรเสริญไว้อย่างไร? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ทรงสรรเสริญพระมหาโมคคัลลานะ ฯ

๒. ทรงสรรเสริญไว้ว่า ท่านไม่ทำศรัทธาและโภคะทรัพย์ของตระกูลที่เข้าไปหา ให้เสีย ฯ

๓. พระสาวกรูปใดเป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก ทางขยายความย่อให้พิสดาร ทางมีวาจาไพเราะ ทางทรงจิตรเศร้าหมอง? และในท่านเหล่านั้น องค์ไหนเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปปมาณา โฉสปปมาณา อุชุปมาณา และธัมมปมาณา? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. พระสารีบุตร เป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นธัมมปมาณา

๒. พระมหากัจจายนะ เป็นเอตทัคคะทางขยายความย่อให้พิสดาร และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปปมาณา

๓. พระโมฆราช เป็นเอตทัคคะทางทรงจิตรเศร้าหมอง และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นอุชุปมาณา

๔. พระโสณกุฎทิณณะ เป็นเอตทัคคะทางมีวาจาไพเราะ และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นโฉสปปมาณา ฯ

๔. พระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระอัครสาวกทั้ง ๒ ว่าเป็นผู้มีปัญญาอนุเคราะห์สพรหมจารีทั้งหลาย มีอุปมาต่างกันอย่างใด? (๒๕๕๔)

ตอบ : มีอุปมาต่างกันอย่างนี้

๑. พระสารีบุตรเถระเปรียบเหมือนมารดาผู้ให้บุตรเกิด ย่อมแนะนำให้กุลบุตร ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล

๒. พระมหาโมคคัลลานเถระเปรียบเหมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกผู้เกิดแล้วนั้น ย่อมแนะนำให้กุลบุตรตั้งอยู่ในคุณเบื้องสูงกว่ำนั้น ฯ

๕. “ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออะไร” ใครเป็นผู้ถาม ใครเป็นผู้ตอบ? และตอบว่าอย่างไร? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม พระปุณณมันตานีบุตรเป็นผู้ตอบ ฯ

๒. ตอบว่า เราประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อความดับไม่มีเชื้อ ฯ

๖. พระอัสสชิเถระแสดงธรรมโดยย่อแก่อุบาสกปริพาชก ความว่าอย่างไร? และได้ผลอย่างไร? (๒๕๖๓, ๒๕๖๐, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. มีใจความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของธรรมนั้นและ
ความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสั่งสอนอย่างนี้ ฯ

๒. อุปติสสปริพาชกได้ฟังแล้ว ได้ธรรมจักขุ มีดวงตาเห็นธรรม ฯ

๗. พระสาวกสาวิกาต่อไปนี้ ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางใด ? ๑. พระมหาโมคคัลลานะ

๒. พระมหากัสสปะ ๓. พระอุบาลี ๔. พระนางมหาปชาบดีโคตมี ๕. พระนางเขมา

(๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระมหาโมคคัลลานะ เป็นผู้เลิศในทางมัญญะ

๒. พระมหากัสสปะ เป็นผู้เลิศในทางอิทธิคุณ

๓. พระอุบาลี เป็นผู้เลิศในทางทรงพระวินัย

๔. พระมหาปชาบดีโคตมี เป็นผู้เลิศในทางผู้รัตติยญ

๕. พระนางเขมา เป็นผู้เลิศในทางมีปัญญา ฯ

๘. พระเถระรูปใดได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นเอกตักกะ ดังต่อไปนี้

ก. ทรงทิพจักขุญาณ ข. ยังตระกูลให้เลื่อมใส ค. เป็นธรรมกถึก

ฌ. ผู้ทรงจิตรเศร้าหมอง ง. ผู้เป็นขีปปัญญาคตรัสรู้เร็ว ฯ (๒๕๕๖)

ตอบ : ก. พระอนุรุทธเถระ

ข. พระกาฬทายีเถระ

ค. พระปัญณมัตตานีบุตร

ฌ. พระโมฆราชเถระ

ง. พระพาหิยทารุจีริยะ ฯ

๙. การที่พระสารีบุตรมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวทีนั้น มีหลักฐานอะไรเป็นตัวอย่าง จงแสดงมา

สัก ๒ เรื่อง ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. เรื่องที่ ๑ ท่านได้ฟังคำสอนจากพระอัสสชิโดยย่อจนได้ดวงตาเห็นธรรม

เมื่อทราบข่าวว่า พระอัสสชิอยู่ทางทิศใด เวลาจะนอนก็หันศีรษะไปทางทิศนั้นด้วยความเคารพ

๒. เรื่องที่ ๒ ท่านระลึกถึงอุปการะที่รับบิณฑบาตจากราพรหมณ์เพียง ๑ ทักขิ
จึงรับเป็นภาระในการจัดการอุปสมบทตามความประสงค์ ฯ

๑๐. พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญพระสาวกองค์ใดว่า “ไม่ทำศรัทธาและโภคทรัพย์ของตระกูลให้

เสีย” ? และทรงอุปมาเปรียบเทียบว่าอย่างไร ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. ทรงสรรเสริญพระโมคคัลลานะ ฯ

๒. ทรงอุปมาว่า “ประหนึ่งแมลงผึ้งอันเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่น

ของดอกไม้มันให้ข้า ถือเอาแต่สบินไป ฉะนั้น” ฯ

๑๑. “สิ่งทั้งปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้า ฯ ไม่ชอบใจหมด” เป็นคำพูดของใคร ? พระพุทธองค์ตรัสตอบว่าอย่างไร ? (๒๕๕๕, ๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. เป็นคำพูดของทิมชนะ อัคริเวสสน โคตร ฯ

๒. ตรัสตอบว่า ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านก็ต้องไม่ชอบความเห็นอย่างนั้น ฯ

ปริเฉทที่ ๗ ว่าด้วยพระมหากัสสปะและพระมหากัจจายนะออกบวช

๑. พระดำรัสว่า “เธอไปเองเถิด เมื่อเธอไปแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจักทรงเลื่อมใส” พระศาสดาตรัสกับพระเถระรูปใด ? พระเถระรูปนั้นได้ไปประกาศพระพุทธศาสนาที่ไหน ? และได้ผลอย่างไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ตรัสกับพระมหากัจจายนะ ฯ

๒. พระเถระได้ไปประกาศพระพุทธศาสนาที่ กรุงอุชเชนี ฯ

๓. ได้ผล คือ พระเจ้าจันทปัชโชตและชาวเมืองเลื่อมใส ฯ

๒. พระมหากัสสปะกับพระรัฐบาล ออกบวชเพราะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. พระมหากัสสปะออกบวชเพราะคิดเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี มีใจเบื่อง่าย จึงสละสมบัติแล้วออกบวช

๒. พระรัฐบาลออกบวชเพราะมีความคิดเห็นตามธรรมเทศ ๔ ข้อที่พระศาสดาทรงแสดงว่า

๑) โลกคือหมู่สัตว์ อันชราเป็นผู้นำ ฯ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน

๒) โลกคือหมู่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

๓) โลกคือหมู่สัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ฯ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป

๔) โลกคือหมู่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

๓. พระมหากัสสปะเถระประพาศฤคังคฤคิร เพราะเห็นอำนาจประโยชน์อย่างไร? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๖๐)

ตอบ : เพราะเห็นอำนาจประโยชน์ ๒ อย่าง คือ

๑. การอยู่เป็นสุขในบัดนี้ของตน

๒. เพื่ออนุเคราะห์ประมุขชนในภายหลัง จะได้เป็นทิวฐานุคติแห่งคนผู้มาเกิดในภายหลัง เมื่อทราบว่ สาวกของพระพุทธเจ้าได้ประพาศฤคังคฤคิร นี้ เขาจะได้ประพาศฤคิรตาม ซึ่งเป็นทางอันวิเศษแก่เขาเอง ฯ

๔. พระพุทธพจน์ว่า “ภัทเทกรัตโต” ผู้มีราตรีเดียวอันเจริญ หมายถึงการปฏิบัติอย่างไร ? พระสาวกรูปใดสามารถอธิบายพระพุทธพจน์นี้ได้ถูกต้องตามพุทธประสงค์ ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. ภัทเทกรัตโต ผู้มีราตรีเดียวอันเจริญ หมายถึง เป็นผู้มีสมาธิเพียร ไม่เกียจคร้าน ทั้งกลางวันและกลางคืนอยู่ด้วยความไม่ประมาท ฯ

๒. พระมหากัจจายนะ ฯ

๕. ข้อความว่า “วรรณะใดประพตูกุศลกรรมบถ วรรณะนั้นย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์” ดังนี้ ใครกล่าว และกล่าวแก่ใคร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระมหากัจจายนะ กล่าว ฯ

๒. กล่าวแก่ พระเจ้ามรุตราชอวันตีบุตร ฯ

๖. ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยวิธีรับโอวาท และโดยวิธีรับครุธรรม คือใคร ? และได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในทางใด ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. ผู้ที่ได้รับการอุปสมบท

๑) โดยวิธีรับโอวาท คือ พระมหากัสสปะ

๒) โดยวิธีรับครุธรรม คือ พระมหาปชาบดีโคตมี ฯ

๒. ผู้ที่ได้รับเอตทัคคะ

๑) พระมหากัสสปะ ในทางผู้ทรงธุดงค์คุณ

๒) พระมหาปชาบดีโคตมี ในทางรัตติกาล ฯ

๗. อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่าอะไร ? ได้บรรลุลูกพิเศษอะไรในพระพุทธศาสนา ? ที่ไหน ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่า สุทัตตะ ฯ

๒. ท่านได้บรรลุลูกพิเศษ คือ โสดาปัตติผล ฯ

๓. ที่เมืองราชกฤห์ ฯ

๘. คำว่า “วรรณะใด ประพตูกุศลกรรมบถเบื้องหน้าแต่ภะ วรรณะนั้นย่อมเข้าสู่อบายเสมอกันหมด ไม่มีพิเศษ” ใครกล่าว ? และกล่าวกับใคร ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. พระมหากัจจายนะ กล่าว ฯ

๒. กล่าวกับพระเจ้ามรุตราชอวันตีบุตร ฯ

๙. พระพุทธโอวาท ๓ ข้อ ที่ทรงประทานแก่พระมหากัสสปะว่าอย่างไร ? จัดเข้าในการอุปสมบทวิธีใด ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระโอวาท ๓ ข้อว่าดังนี้

๑) กัสสปะ ท่านพึงศึกษาว่าเราจักเข้าไปตั้งความละเอียดและความขำเกรงไว้ใน

ภิกษุทั้งที่เป็นผู้เฒ่า ทั้งที่เป็นผู้ใหม่ ทั้งที่เป็นปานกลางอย่างแรงกล้า

๒) เราจักฟังธรรมอันใดอันหนึ่งซึ่งประกอบด้วยกุศล เราจักเงี้ยวโสฬสฟังธรรม
นั้น พิจารณาเนื้อความ

๓) เราจักไม่ละสติเป็นไปในกาย คือ พิจารณากายเป็นอารมณ์ ฯ

๒. จัดเข้าในเอหิภิกขุอุปสมบทวิธี ฯ

ปริเฉทที่ ๘ ว่าด้วยการโปรดมาณพ ๑๖ คน

๑. พราหมณ์พาวรีผูกปณฺหาให้มาณพ ๑๖ คน ผู้เป็นศิษย์ทูลถามพระบรมศาสดาเพื่อประสงค์อะไร ?

ปณฺหาว่า “หมู่มนุญฺยโลกนี้ คือ ฤาษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมากอาศัยอะไร จึงบูชาญ

บวงสรวงเทวดา” ผู้ทูลถามคือใคร ? และทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. พราหมณ์พาวรีประสงค์จะสืบสวนให้ได้รับความแน่นอนว่า พระโอรสของ
ศากยราชเสด็จออกบรรพชา ปฏิญญาพระองค์ว่าเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
ตามข่าวเล่าลือนั้นเป็นจริงหรือไม่ ฯ

๒. ผู้ทูลถาม คือ ปุณณกมานพ ฯ

๓. ทรงพยากรณ์ว่า หมู่มนุญฺยเหล่านั้นอยากได้ของที่ตนปรารถนา อาศัยของที่มี
ชราทรุดโทรม จึงบูชาญฺยบวงสรวงเทวดา ฯ

๒. ปณฺหาว่า “โลกคือหมู่สัตว์ อันอะไรปิดบังไว้ จึงหลงดูอยู่ในที่มืด” ดังนี้ ใครเป็นผู้ถาม ?

ได้รับคำพยากรณ์ว่าอย่างไร ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. อชิตมาณพเป็นผู้ถาม ฯ

๒. ได้รับการพยากรณ์ว่า โลกคือหมู่สัตว์ อันอวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้งปิดบังไว้จึง
หลงดูอยู่ในที่มืด ฯ

ปริเฉทที่ ๙ ว่าด้วยการอนุญาติอุตติจตุตถกรรมวาจา

๑. พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระราชาว่า สิ่งใดเป็นมาร ท่านจงละความกำหนัดพอใจในสิ่งนั้นเสีย

มารในที่นี้หมายถึงอะไร ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๕, ๒๕๕๕)

ตอบ : มาร หมายถึง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ

๒. การอุปสมบทด้วยอุตติจตุตถกรรมวาจา พระสาวกผู้เป็นอุปัชฌายะ และเป็นสัททวิหาริกรูปแรก

คือใคร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระสารีบุตร เป็นอุปัชฌายะรูปแรก ฯ

๒. พระราชา เป็นสัททวิหาริกรูปแรก ฯ

๓. การอุปสมบทสำหรับพระภิกษุในครั้งพุทธกาล มีทั้งหมดกี่วิธี ? อะไรบ้าง ? ในปัจจุบันใช้วิธีใด ?

(๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. มี ๓ วิธี ๑ คือ

๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา

๒) ศิสรณคมนุปสัมปทา

๓) ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา ๑

ใช้ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา ๑

ปริเฉทที่ ๑๐ ว่าด้วยการเสด็จเมืองกบิลพัสดุ์

๑. พระพุทธองค์ทรงแสดงสุจริตรรมโปรดพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางมหาปชาบดีโคตมี ทำให้ทั้ง ๒ พระองค์ได้บรรลุนิพพาน (๒๕๖๐, ๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ทำให้พระเจ้าสุทโธทนะ ทรงบรรลุนิพพานด้วย

๒. พระนางมหาปชาบดีโคตมี ทรงบรรลุนิพพานด้วย

ปริเฉทที่ ๑๑ ว่าด้วยศากยวงศ์ออกบวช

๑. อนรุทธศากยะออกบวช เพราะมูลเหตุอะไร ? ผู้ที่ออกบวชพร้อมกับท่านมีใครบ้าง ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. อนรุทธศากยะออกบวช เพราะมูลเหตุจากการที่อนรุทธศากยะเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้า ซึ่งการออกบวชตามพระพุทธเจ้าอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วในคัมภีร์ได้กระทำกัน และครั้งเมื่อได้ฟังคำพูดของมหานามศากยะผู้พี่ว่า การงานของผู้อยู่ครองเรือนไม่มีสิ้นสุด ที่สุดของการงานไม่มีปรากฏ จึงตัดสินใจให้ผู้อยู่ครองเรือนส่วนตนออกบวช ๑

๒. ผู้ที่ออกบวชพร้อมกับท่าน ได้แก่ พระเจ้าภัททิยะ อาณนทะ ภัคคุ กิมพิละ เทวทัต และอุบาลี ๑

๒. พระสาวกที่มักแปลงอุทานเนื่อง ๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” ดังนี้ คือใคร ? ท่านแปลงอุทานเช่นนั้นเพราะอะไร ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระสาวกท่านนี้ คือ พระภัททิยะ ๑

๒. เพราะเมื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันทั้งในวังนอกวัง ทั้งในเมืองนอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุนิพพานแล้ว แม้อยู่ในที่ไหนๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องขวนขวาย มีใจปลอดโปร่งเป็นสุขอยู่ จึงแปลงอุทานเช่นนั้น ๑

๓. อาสยะ และ ปโยคะ ในลัทธิอุปการสัมปทา หมายถึงอะไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. อาสยะ หมายถึง ความมีพระหฤทัยเยือกเย็นด้วยความกรุณา ปราศจาก

คุณประโยชน์อยู่เป็นนิตย์ แม้ในบุคคลที่ทำผิดต่อพระองค์ก็มีพระเทวทัต เป็นต้น

ก็ยังทรงกรุณา

๒. ปโยคะ หมายถึง ความมีพระหฤทัยมิได้มุ่งหวังต่ออามิส เทศนาสั่งสอนสัตว์

ด้วยข้อปฏิบัติ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ฯ

๔. พระอานนทที่ได้รับเลือกให้เป็นพุทธอุปัฏฐากในเวลาก่อนหรือหลังบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน ? ได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่า เป็นเอตทัคคะในทางใดบ้าง ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. พระอานนทที่ได้รับเลือกให้เป็นพุทธอุปัฏฐาก หลังจากบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน ฯ

๒. ท่านได้รับยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะ เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหูสูต มิคติ มิสติ

มิริติ และเป็นอุปัฏฐาก ฯ

๕. พระปุลณมณตานีบุตรเป็นชาวเมืองไหน? ตั้งอยู่ในคุณธรรมอะไรบ้าง? (๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. พระปุลณมณตานีบุตร เป็นชาวเมืองกบิลพัสดุ์ ฯ

๒. ท่านตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการ คือ มกน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่ชอบ

เกี่ยวข้องกับด้วยหมู่ ปราศจากความเพียร บริบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ ความรู้

เห็นในวิมุติ ฯ

ปริเฉทที่ ๑๒ ว่าด้วยพระโสมโกฬิวิสะและพระรัฐบาลออกบวช

๑. พระเจ้าโกรัพยะตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมที่จะให้คนออกบวชกับพระสาวกรูปใด ? เหตุแห่งความเสื่อมนั้นได้แก่อะไรบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. ตรัสกับพระรัฐบาลเถระ ฯ

๒. เหตุนั้น ได้แก่ ๑) ความแก่ชรา ๒) ความเจ็บ ๓) ความสิ้นโภคทรัพย์

๔) ความสิ้นญาติ ฯ

๒. จงระบุชื่อพระสาวกผู้ที่บวชด้วยเหตุต่อไปนี้

ก. บวชด้วยศรัทธา ข. บวชเพราะจำใจ ค. บวชตามเพื่อน ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน (๒๕๕๑)

ตอบ : ก. บวชด้วยศรัทธา คือ พระรัฐบาลเถระ

ข. บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทเถระ

ค. บวชตามเพื่อน คือ พระวิมล พระสุพาหุ พระปุลณชิ พระควัมปติ

ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน คือ พระมหากัสสปเถระ ฯ

๓. พระสาวกผู้กล่าวว่า โลกคือหมุ่สัตว์อันขราเป็นผู้นำ ฯ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน ดังนี้ คือใคร ? กล่าวแก่ใคร ? ได้รับเอตทัคคะในทางใด ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. คือ พระรัฐบาล ฯ

๒. กล่าวแก่ พระเจ้าโกรัพยะ ฯ

๓. ได้รับเอตทัคคะในทางเป็นยอดของภิกษุผู้บวชด้วยศรัทธา ฯ

๔. ธรรมทูตเทศ ๔ ข้อ ได้แก่อะไรบ้าง ? ใครแสดง ? แสดงแก่ใคร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ได้แก่

- ๑) โลกคือหมุ่สัตว์ อันชราเป็นผู้นำ นำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน
- ๒) โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
- ๓) โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
- ๔) โลกคือหมุ่สัตว์ พร้องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

๒. พระรัฐบาลแสดง ฯ

๓. แสดงแก่พระเจ้าโกธัพพะ ฯ

ปริเภทที่ ๑๓ ว่าด้วยการเสด็จโปรดพระพุทธรูปดา พระพุทธรमारดา

และเสด็จดับขันธปรินิพพาน

๑. พระสารีบุตรปรินิพพานที่ไหน ? ท่านเลือกสถานที่นั้นเพราะเหตุไร ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. พระสารีบุตรปรินิพพาน ที่นาลันทคาม แคว้นมคธ ฯ

๒. เพราะตั้งใจจะไปรดน้ำสังข์พระพุทธรูปที่นาลันทคาม ซึ่งเป็นมารดาของท่าน ให้พ้นจาก
มิฉาภิภูลิก่อนที่ท่านจะปรินิพพาน ฯ

๒. พระพุทธรูปองค์เสด็จไปแสดงธรรมโปรดพระพุทธรูปดาในสวรรค์ชั้นใด ? ด้วยธรรมอะไร ?
และพระพุทธรูปดาได้รับผลอะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ฯ

๒. แสดงพระอภิธรรม ฯ

๓. ได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ฯ

เหตุการณ์ก่อนพุทธปรินิพพาน

๑. อุปรามหุคค คือใคร ? มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๕๓, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. อุปรามหุคค คือ บุคคลผู้ควรแก่การสร้างสถูปไว้ประดิษฐาน ฯ

๒. มี ๔ ประเภท ฯ

๓. ได้แก่

- ๑) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- ๒) พระปัจเจกพุทธเจ้า
- ๓) พระอรหันตสาวก
- ๔) พระเจ้าจักรพรรดิราช ฯ

๒. นิमितโองาสที่พระศาสดาทรงแสดงแก่พระอานนท์ก่อนทรงปลงอายุสังขาร มีใจความว่าอย่างไร ? ทรงแสดงเพื่ออะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. มีใจความว่า อิทธิบาททั้ง ๔ ประการ ท่านผู้ใดผู้หนึ่งได้เจริญให้มากแล้ว
สามารถจะดำรงอยู่ได้ ๑ กัป หรือเกินกว่านั้น อิทธิบาททั้ง ๔ นั้น พระตถาคตได้
เจริญแล้ว ถ้าทรงปรารณาก็จะดำรงอยู่ได้ ๑ กัป หรือเกินกว่านั้น ฯ
๒. เพื่อให้พระอานนท์กราบทูลอาราธนาให้ทรงดำรงอยู่ชั่วอายุ ๑ กัป หรือเกินกว่า
นั้น

๓. อายุสังขาราริฐานกับการปลงอายุสังขาร หมายถึงอะไร ? พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ไหน ?
(๒๕๖๔, ๒๕๕๕, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. อายุสังขาราริฐาน หมายถึง การที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระหฤทัยว่า จักดำรง
พระชนม์อยู่แสดงธรรมสั่งสอนมหาชน จนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่น และได้
ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายมั่นคงสำเร็จประโยชน์แก่มหาชน ฯ
๒. พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ต้นอชปาลนิโครธ ใกล้สถานที่ตรัสรู้ ฯ
๓. การปลงอายุสังขาร หมายถึง การที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวันปรินิพพาน นับ
แต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน ฯ
๔. พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ปาวาลเจดีย์ เมืองไพศาลี ฯ

๔. พุทธเจดีย์มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? พระพุทธรูป สงเคราะห์เข้าในเจดีย์ประเภทใด ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พุทธเจดีย์ มี ๔ ประเภท ฯ
๒. ได้แก่ ๑) ธาตุเจดีย์ ๒) บริโภคเจดีย์ ๓) ธรรมเจดีย์ และ ๔) อุทเทสิกเจดีย์ ฯ
๓. พระพุทธรูป สงเคราะห์เข้าในอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

๕. พระพุทธองค์ทรงเลือกเมืองกุสินารา เป็นสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน ด้วยเหตุผลอันใด ?
(๒๕๕๖)

ตอบ : ด้วยเหตุผล คือ
๑. จะเป็นเหตุเกิดแห่งมหาสุทิสสนสูตร
๒. จะได้โปรดสุภทัตปริพาชก ผู้เป็นพุทธเวไนย
๓. จะได้ป้องกันการรบกันครั้งใหญ่เพื่อแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุ ฯ

๖. ปาวาลเจดีย์ และมกุฏพันธเจดีย์ อยู่ที่เมืองอะไร ? มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร ?
(๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. อยู่ที่เมืองปาวาลเจดีย์ เมืองไพศาลี เป็นที่ทรงปลงพระชนมายุสังขาร ฯ
๒. อยู่ที่มกุฏพันธเจดีย์ เมืองกุสินารา เป็นที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ฯ

๗. อภิญญาเทสิตธรรม มีอะไรบ้าง ? ทรงแสดงแก่ใคร ? ที่ไหน ? (๒๕๕๓, ๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. อภิญญาเทสิตธรรม ได้แก่

- ๑) สติปัฏฐาน ๔
- ๒) สัมมปปธาน ๔
- ๓) อิทธิบาท ๔
- ๔) อินทรีย์ ๕
- ๕) พละ ๕
- ๖) โพชฌงค์ ๗
- ๗) มรรคมรรค ๘

๒. ทรงแสดงแก่อภิกษุสงฆ์ผู้อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลี ฯ

๓. ที่กุฎาคารศาลา ปามหาวัน ฯ

๘. ในพุทธกิจจากถา พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ ด้วยทรงมุ่งประโยชน์อะไร ? (๒๕๕๖)

ตอบ : ทรงมุ่งประโยชน์ทั้ง ๓ คือ

๑. ติฏฐัมมิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่จะพึงได้ในปัจจุบัน
๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่จะพึงได้ในภายหน้า
๓. ปรมัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ วิมุตติ ความหลุดพ้นพิเศษ ฯ

๙. ภิกษุณีผู้มีชื่อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางไหน ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๓, ๒๕๖๑)

ก. พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี	ข. พระเขมาเถรี
ค. พระอุบลวัณณาเถรี	ง. พระปฐาจาราเถรี
จ. พระธัมมทินนาเถรี	

ตอบ : ก. พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี	ได้รับเอตทัคคะในทางรัตตัญญู
ข. พระเขมาเถรี	ได้รับเอตทัคคะในทางมีปัญญา
ค. พระอุบลวัณณาเถรี	ได้รับเอตทัคคะในทางมีฤทธิ์
ง. พระปฐาจาราเถรี	ได้รับเอตทัคคะในทางทรงวินัย
จ. พระธัมมทินนาเถรี	ได้รับเอตทัคคะในทางธรรมกถึก ฯ

๑๐. พระสาวกผู้ได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะหลายอย่างกว่าสาวกรูปอื่นคือใคร ? เป็นเอตทัคคะในทางใดบ้าง ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. พระอานนท์ ฯ

๒. เอตทัคคะในทางดังนี้

- ๑) เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหูสูต
- ๒) เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีคติ
- ๓) เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีสติ
- ๔) เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีริติ
- ๕) เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นอุปัฏฐาก ฯ

เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพาน

๑. สุกัททวาทฒบรพชิต กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยอย่างไร ? และทำให้เกิดเหตุการณ์อะไรในกาลต่อมา ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยว่า “เราทั้งหลายพ้นดีแล้วจากพระสมณะนั้น บัดนี้เราพอใจจะทำสิ่งใดก็ทำ หรือมีพอใจทำสิ่งใดก็ไม่ต้องทำ” ฯ

๒. เป็นเหตุให้เกิดสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๑ ฯ

๒. การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ มีมูลเหตุจากอะไร ? ใครเป็นผู้อุปถัมภ์ ? พระสงฆ์ผู้เข้าร่วมทำสังคายนามีจำนวนเท่าไร ? ใครเป็นประธาน ? ใช้เวลานานเท่าไร ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ มีมูลเหตุจากพวกเดียรถีย์เป็นจำนวนมากปลอมบวชในพระพุทธศาสนา ฯ

๒. พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ ฯ

๓. พระสงฆ์ผู้เข้าร่วมทำสังคายนา มีจำนวน ๑,๐๐๐ รูป ฯ

๔. พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน ฯ

๕. ใช้เวลา ๕ เดือน ฯ

๓. สังคายนา คืออะไร? พระสุกัททวาทฒบรพชิต ผู้เป็นเหตุให้พระมหากัสสปะทำปฐมสังคายนาได้กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยมีใจความว่าอย่างไร? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. สังคายนา คือ การประชุมกันเรียบเรียงศาสนธรรมคำสอนของพระศาสนา วางไว้เป็นแบบแผน ฯ

๒. มีใจความว่า ท่านทั้งปวงอย่าโศกเศร้า อย่าร้องไห้รำไรไปเลย เมื่อพระสมณโคดมยังอยู่นั้น เบียดเบียนว่ากล่าว ว่า สิ่งนี้ควร สิ่งนี้ไม่ควร จำเดิมแต่ฉันรารรณา จะกระทำสิ่งใด เราก็กระทำสิ่งนั้นได้ พระสมณโคดมนิพพานเสีย เราก็พ้นทุกข์พ้นร้อนทั้งปวงแล้ว ฯ

๔. หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะได้ทำกิจใดที่สำคัญแก่พระศาสนา ?

จงอธิบาย ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ท่านได้ทำกิจที่สำคัญ คือ เป็นผู้ชักชวนภิกษุสงฆ์ ทำสังคายนา ร้อยกรองพระธรรม

วินัย และเป็นประธานในการทำสังคายนานั้น อันเป็นเหตุให้พระศาสนาดังนั้น
ถาวรสืบมาจนถึงปัจจุบัน ฯ

๕. หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระสาวกองค์ใดเป็นประธานในการทำปฐมสังคายนา ?
เพราะปรารภเหตุใด ? (๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. พระมหากัสสปะ ฯ

๒. เพราะปรารภคำกล่าวจากปัจฉิมวาทะของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่
ในระหว่างเดินทางมาสู่การะพระพุทธรูป ฯ

๖. พระมหากัสสปะเถระชักชวนภิกษุทั้งหลายให้ทำสังคายนาครั้งแรก เพราะปรารภเหตุอะไร ?
(๒๕๕๖)

ตอบ : เพราะปรารภเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. ระลึกถึงคำของสุภัททพจนนิกายที่กล่าวจากพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่

๒. ระลึกถึงอุปการคุณของพระพุทธเจ้าที่มีอยู่แก่ตน ฯ

๗. สุภัททพจนนิกาย กล่าวจากปัจฉิมวาทะอย่างไร ? และทำให้เกิดเหตุการณ์อะไร
ในกาลต่อมา ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. กล่าวว่า “เราทั้งหลายได้ฟังเสียแล้วด้วยดีจากพระสมณะนั้น ด้วยท่านสั่งสอน
ว่า สิ่งนี้ควร สิ่งนี้ไม่ควร เราเกรงก็ต้องทำตาม เป็นความลำบากนัก ก็บัดนี้เราจะ
ทำสิ่งใด หรือมีพอใจทำสิ่งใดก็ได้ตามความปรารถนา จะต้องเกรงแต่บัญชาของ
ผู้ใดเล่า” ฯ

๒. เป็นเหตุให้เกิดสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๑ ฯ

๘. ในครั้งปฐมสังคายนา พระสาวกองค์ใดรับหน้าที่วิสัชนาพระวินัย ? ท่านอุปสมบทพร้อมกับใคร
บ้าง ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. พระอุบาลีเถระรับหน้าที่วิสัชนาพระวินัย ฯ

๒. ท่านอุปสมบทพร้อมกับเจ้าสาณะ ๕ พระองค์ คือ ภัททิยะ อนุรุทธะ อานนท
ภิกขุ กิมพิละ กับเจ้าโกสิยะ ๑ องค์ คือ เทวทัต ฯ

๙. การทำสังคายนาครั้งแรก ใครทำหน้าที่ปุจฉาและวิสัชนา ? และทำที่ไหน ? (๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. พระมหากัสสปะ ทำหน้าที่ปุจฉา

๒. พระอุบาลี ทำหน้าที่วิสัชนาพระวินัย

๓. พระอานนท ทำหน้าที่วิสัชนาพระสูตรและพระอภิธรรม ฯ

๔. ทำที่ ถ้ำสัตตบรรณคูหา ฯ

๑๐. พระมหากัสสปะ พระอุบาลี และพระอานนท์ องค์ใดนิพพานก่อนหรือหลังพระพุทธองค์ ? จง
อ้างหลักฐานมาแสดง (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. นิพพานหลังพระพุทธองค์ทั้งหมด ฯ

๒. หลักฐาน คือ พระสาวกทั้ง ๓ องค์นั้น ได้ร่วมประชุมสงฆ์ทำสังคายนาครั้งที่ ๑
หลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน

๑๑. ในการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ พระพุทธสรีระส่วนใดยังคงเหลืออยู่ ? (๒๕๕๘)

ตอบ : พระอัฐิ พระเกศา พระโลมา พระนขา พระทันตาเหลืออยู่

นอกนั้นถูกเพลิงไหม้หมดสิ้น ฯ

๑๒. การทำสังคายนาครั้งแรก เกิดขึ้นหลังจากปรินิพพานล่วงแล้วกี่เดือน ? ใช้เวลาเท่าไร ? ใครทำ
หน้าที่ปุจฉาและวิสัชนา ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. เกิดขึ้นหลังจากปรินิพพานล่วงแล้ว ๓ เดือน ฯ

๒. ใช้เวลา ๗ เดือน ฯ

๓. พระมหากัสสปะทำหน้าที่ปุจฉา

๔. พระอุบาลีทำหน้าที่วิสัชนาพระวินัย พระอานนท์ทำหน้าที่วิสัชนาพระสูตรและ
พระอภิธรรม ฯ

๒.๓ วิชาวินัยมุข

กัณฑ์ที่ ๒๓ สังฆกรรม

๑. กรรมวาจาวัปปิตี เพราะสวดผิฐานกรรมนั้นอย่างไร ? (๒๕๕๑)

ตอบ : คือ การสวดธนิตเป็นสติดิล, สวดสติดิลเป็นธนิต, สวดวิมุตเป็นนิกคหิต, สวดนิกคหิตเป็นวิมุต ฯ

๒. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงประมวล เรื่องอันเนื่องด้วยวินัยที่ภิกษุผู้เป็นเถระพึงเรียนรู้เป็นหลักไว้ในวินัยมุข เล่ม ๓ คืออะไรบ้าง? เมื่อเรียนรู้แล้วจะอำนวยประโยชน์อะไรบ้าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. คือ ธรรมเนียม วิธี และกรณีพิเศษต่าง ๆ อันเนื่องด้วยวินัย ฯ
๒. ย่อมอาจจะอำนวยในหน้าที่ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และอาจเป็นที่พึงของผู้ในกิจการ ฯ

๓. สังฆกรรม เมื่อกล่าวโดยประเภท มีเท่าไร? อะไรบ้าง? จงยกตัวอย่างของสังฆกรรมนั้น ๆ มาอย่างละ ๑ ตัวอย่าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. กล่าวโดยประเภท มี ๔ ฯ
๒. ได้แก่
๑) อปโลกนกรรม ตัวอย่างเช่น การรับสามเณรผู้ถูกลงโทษเพราะกล่าวดูพระผู้มีพระภาคเจ้า และได้รับการยกเลิกโทษเพราะกลับประพฤติดี
๒) ญัตติกรรม ตัวอย่างเช่น การเรียกอุปสัมปทาเปกขะ ผู้ได้รับการไล่เลียงอันตราสิกขธรรมแล้วกลับเข้ามาในหมู่สงฆ์
๓) ญัตติทุติยกรรม ตัวอย่างเช่น สวดหงายบาตรแก่ผู้ถูกคว่ำบาตรเพราะกลับประพฤติดีในภายหลัง
๔) ญัตติจตุตถกรรม ตัวอย่างเช่น การสวดกรรมที่สงฆ์ผู้ทำกรรม ๗ สถาน มีดัชนีกรรมเป็นต้นลงโทษภิกษุผู้ประพฤติมิชอบ

๔. การผูกพัทธสีมาในบัดนี้ มีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : มีขั้นตอนดังนี้

๑. พื้นที่จะอันจะสมมติเป็นสีมาต้องได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาก่อน
๒. ประชุมภิกษุผู้อยู่ในเขตวิสุงคามสีมาหรือนำจันทะของเขามาแล้วสวดถอนเป็น

แห่ง ๆ ไปกว่าจะเห็นว่าพอดี ฟังสวดถอนดีจี้รวาวิปภาสก่อนแล้วจึงสวดถอน
สมานสังวาสสีมา

๓. เตรียมนิมิตไว้ตามทิศ

๔. เมื่อสมมติสีมา ต้องประชุมภิกษุผู้อยู่ภายในนิมิตหรือนำจันทะของเขามา แล้ว
ออกไปทักษ์นิมิต

๕. กลับมาสวดสมมติสมานสังวาสสีมาก่อน แล้วสวดสมมติดีจี้รวาวิปภาส
สีมา ฯ

๕. โดยทั่วไป มีความเข้าใจเรื่องสังฆกรรมว่า ในสีมาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมทำสังฆกรรมวันหนึ่ง
๒ ครั้งไม่ได้ ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร? จงอธิบาย (๒๕๕๒)

ตอบ : มีความเป็นจริงเป็นอย่างนี้ คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่
ในสีมาเดียวกันจะต้องพร้อมเพรียงกันทำ จะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้
แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรม อพทานกรรม จะทำวันเดียวหลายครั้ง
ก็ได้ ฯ

๖. สังฆกรรม กับวินัยกรรม มีกำหนดบุคคลและสถานที่ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร? (๒๕๕๓)

ตอบ : ต่างกันดังนี้

๑. สังฆกรรม ต้องประชุมสงฆ์ครบองค์ตามกำหนดแห่งกรรมนั้น ๆ
๒. สังฆกรรม ต้องทำในสีมา เว้นไว้แต่อปโลกนกรรม ทำนอกสีมาก็ได้
๓. วินัยกรรม ไม่ต้องประชุมสงฆ์ และทำนอกสีมาก็ได้ ฯ

๗. สังฆกรรมมีอะไรบ้าง ? สังฆกรรมอะไรที่สงฆ์จตุรรรคทำไม่ได้ ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. มี ๑) อปโลกนกรรม ๒) ญัตติกรรม ๓) ญัตติหุติกรรม ๔) ญัตติจตุตถกรรม ฯ
๒. สังฆกรรมที่สงฆ์จตุรรรคทำไม่ได้ ได้แก่ ปวารณา, ให้ผ้ากฐิน, อุปสมบท และ
อพทาน สงฆ์จตุรรรคทำไม่ได้ ฯ

๘. สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ท่านจัดเป็นวรรคไว้อย่างไรบ้าง ? แต่ละวรรคทำกรรมอะไรได้บ้าง ?

(๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม จัดเป็นวรรคไว้อย่างนี้ คือ

- ๑) สงฆ์จำนวน ๔ รูป เรียกว่า จตุรวรรค
- ๒) สงฆ์จำนวน ๕ รูป เรียกว่า ปัญจวรรค
- ๓) สงฆ์จำนวน ๑๐ รูป เรียกว่า ทสวรรค

๔) สงฆ์จำนวน ๒๐ รูป เรียกว่า วิสดีวรรค ฯ

๒. สังฆกรรมทุกอย่าง เว้นปวารณา, ให้ผ้ากฐิน, อุปสมบท และอัฏฐาน
สงฆ์จตุรวรรคทำได้

๓. ปวารณา, ให้ผ้ากฐิน, อุปสมบทในปัจจุบันชนบท สงฆ์ปัญจวรรคทำได้

๔. อุปสมบทในมัธยมชนบท สงฆ์ทศวรรคทำได้

๕. อัฏฐาน สงฆ์วิสดีวรรคทำได้

๖. สงฆ์มีจำนวนมากกว่าที่กำหนดไว้ สามารถทำกรรมประเภทนั้น ๆ ได้ ฯ

๕. สังฆกรรมมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกัน
ทำในที่เช่นไร ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. สังฆกรรม มี ๔ ประเภท ฯ

๒. ได้แก่ ๑) อปโลกนกรรม ๒) ญัตติกรรม ๓) ญัตติหุติกรรม ๔) ญัตติจตุตถ
กรรม ฯ

๓. อปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา หรือนอกเขต
สีมาก็ได้

๔. ญัตติกรรม ญัตติหุติกรรม และญัตติจตุตถกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อม
เพรียงกันทำในเขตสีมา จะเป็นพัทธสีมา หรืออพัทธสีมาก็ได้ ฯ

๑๐. ความพร้อมพร้อมของสงฆ์ครบองค์ที่กำหนดเป็นส่วนสำคัญในการประกอบสังฆกรรมนั้นๆ เมื่อ
ครบองค์สงฆ์ตามที่กำหนด สังฆกรรมนั้นๆ เป็นอันใช้ได้แล้ว หรือยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีก ?
จงชี้แจง (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. นับว่าเป็นใช้ได้ เฉพาะแต่อปโลกนกรรมเท่านั้น

๒. สังฆกรรมอื่นๆ อีก ๓ อย่าง คือ ๑) ญัตติกรรม ๒) ญัตติหุติกรรม

๓) ญัตติจตุตถกรรม

๓. ยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีกคือ วัตรวินัยบ้าง สีมาวินัยบ้าง กรรมวาจาวัตรบ้าง ฯ

๑๑. ภิกษุผู้ปรารถนาความตั้งอยู่ยั่งยืนของพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติตนอย่างไร ? (๒๕๖๔,
๒๕๕๓)

ตอบ : ควรตั้งอยู่ใน สีสสามัญญตา ทิฏฐีสามัญญตา และลัทธิธรรม

สำรวมในพระปาติโมกข์ ประกอบด้วยอาจารย์และโคจร

เห็นภัยในโทษแม้เพียงเล็กน้อย สำเนียงศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย ฯ

๑๒. อุโบสถกรรม อุปสมบทกรรม อปโลกนกรรม อัฏฐานกรรม อุกเขปนียกรรม ใช้สงฆ์จำนวนเท่าไรเป็นอย่างน้อย จึงจะถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. อุโบสถกรรม สงฆ์ ๔ รูป

๒. อุปสมบทกรรมในปัจจุบันชนบท สงฆ์ ๕ รูป ในมัชฌิมชนบท สงฆ์ ๑๐ รูป

๓. อปโลกนกรรม สงฆ์ ๔ รูป

๔. อัฏฐานกรรม สงฆ์ ๒๐ รูป

๕. อุกเขปนียกรรม สงฆ์ ๔ รูป ฯ

๑๓. สังฆกรรมข้อมวิบัติเพราะเหตุไรบ้าง ? ภิกษุ ๓ รูป ประชุมกันในสีมาสดปาฏิโมกข์ชื่อว่า วิบัติเพราะเหตุไหน ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. สังฆกรรมข้อมวิบัติ (คือใช้ไม่ได้ แม้ทำแล้วก็ไม่เป็นอันทำ) เพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ ๑) เพราะวัดอุบ้าง ๒) เพราะสีมาบ้าง ๓) เพราะปริสบ้าง ๔) เพราะกรรมวาจา บ้าง ฯ

๒. ภิกษุ ๓ รูป ประชุมกันในสีมาสดปาฏิโมกข์ชื่อว่า วิบัติเพราะปริส ฯ

๑๔. สังฆกรรมข้อมวิบัติโดยอะไรบ้าง ? สงฆ์ให้อุปสมบทแก่ภพบุคคล เป็นสังฆกรรมวิบัติโดยอะไร ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. สังฆกรรมข้อมวิบัติ โดยวัดอุ สี่มา ปริส และกรรมวาจา ฯ

๒. วิบัติโดยวัด ฯ

๑๕. มูลเหตุที่ทำให้เกิดสังฆกรรมมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. มูลเหตุที่ทำให้เกิดสังฆกรรม มี ๒ อย่าง ฯ

๒. ได้แก่

๑) มีภิกษุบริษัเพิ่มจำนวนมากขึ้น

๒) มีพระพุทธรูปประสงค์เพื่อให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการบริหารหมู่คณะ ฯ

๑๖. ญัตติและอนุสาวนา หมายถึงอะไร ? ญัตติมีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๑, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ญัตติ หมายถึง คำเผด็จสงฆ์

๒. อนุสาวนา หมายถึง การสวดประกาศคำปริกษาและข้อตกลงของสงฆ์ ฯ

๓. ญัตติมีใช้ใน ๓ สังฆกรรม คือ

๑) ญัตติกรรม ๒) ญัตติทุติยกรรม ๓) ญัตติจตุตถกรรม ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๔ สี่มา

๑. ตีจิวราวิปาวาสสี่มา และอุทกุกเขปสี่มา ได้แก่ สี่มาเช่นไร ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. ตีจิวราวิปาวาสสี่มา ได้แก่ สี่มาที่สงฆ์สมมติให้เป็นแดนไม่อยู่ปราศจากไตร
จีวรได้ในเขตสี่มานั้น

๒. อุทกุกเขปสี่มา ได้แก่ สี่มาที่กำหนดเขตแห่งสามัคคีด้วยชั่ววิกน้ำสาตแห่งคนมี
อายุและกำลังปานกลาง ฯ

๒. นิमितที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อประโยชน์อะไร ? จงเขียนคำทักษิณิคมิตในทิศตะวันตกเฉียงใต้
มาดู ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. นิमितที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกำหนดเขตการทำสังฆกรรม

๒. คำทักษิณิคมิตในทิศตะวันตกเฉียงใต้ คือ ทกขินาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์ ฯ

๓. จงอธิบายความหมายของวิสุงคามสี่มา และสัตตัพพันตรสี่มา ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. วิสุงคามสี่มา หมายถึง เขตแห่งสามัคคีที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรม

ราชานุญาต ยกให้เป็นแดนหนึ่งจากบ้าน ฯ

๒. สัตตัพพันตรสี่มา หมายถึง เขตแห่งสามัคคีในป่าหาคนตั้งบ้านเรือนไม่ได้ชั่ว ๗
อัพันตร (๔๘ วา) โดยรอบ นับแต่ที่สุดแห่งสงฆ์ออกไป ฯ

๔. สี่มา มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. สี่มามี ๒ ประเภท ฯ

๒. ได้แก่ ๑) พัทธสี่มา และ ๒) อพัทธสี่มา ฯ

๕. สี่มามีกี่ประเภท ? วิสุงคามสี่มา จัดเข้าในประเภทไหน ? (๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. สี่มามี ๒ ประเภท คือ ๑) พัทธสี่มา ๒) อพัทธสี่มา ฯ

๒. วิสุงคามสี่มา แบ่งเป็น

๑) เมื่อสงฆ์ยังไม่ผูกจัดเป็นอพัทธสี่มา

๒) กรันสงฆ์ผูกแล้ว จัดเป็นพัทธสี่มา ฯ

๖. สี่มา คืออะไร ? มีความสำคัญอย่างไร ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. สี่มา คือ เขตประชุมของสงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ฯ

๒. มีความสำคัญ เพื่อจะกำหนดรู้เขตประชุมแห่งสงฆ์ที่ประชุมกันทำสังฆกรรม
มีการให้อุปสมบทแก่กุลบุตร เป็นต้น ที่พระศาสดาทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อม
เพียรกันทำ ฯ

๗. พัทธสีมา มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? สีมาผูกเฉพาะบริเวณอุโบสถเรียกว่าอะไร? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พัทธสีมา มี ๓ ชนิด คือ

๑) สีมาผูกเฉพาะบริเวณโรงอุโบสถ เรียกว่า ฉันทสีมา

๒) สีมาผูกทั่ววัด เรียกว่า มหาสีมา

๓) สีมาผูก ๒ ชั้น ๆ

๘. สีมาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร? พัทธสีมามีกำหนดขนาดพื้นที่ไว้อย่างไร? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. สีมาเป็นเขตประชุมของสงฆ์ผู้ทำกรรม พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์

พร้อมเพรียงกันทำภายในสีมาเพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ๆ

๒. พัทธสีมา มีกำหนดขนาดพื้นที่ไว้ คือ กำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุ

ภิกษุ ๒๑ รูปนั่งไม่ได้ และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๑ โยชน์ ๆ

๙. นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญอย่างไร? คำทักษ์กนิมิตในทิศตะวันออกกว่าอย่างไร? (๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญ คือ ใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตสีมา
สำหรับทำสังฆกรรม ๆ

๒. คำทักษ์กนิมิตในทิศตะวันออกว่า “บุรุดธิมาย ทิสาย ก็ นิมิตฺตํ” ๆ

๑๐. จงอธิบายความหมายคำต่อไปนี้ ๑. สัตตัพพันตรสีมา ๒. อุทกุกเขปสีมา ๆ (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. สัตตัพพันตรสีมา ได้แก่ สีมาในป่าหาคณตั้งบ้านเรือนมิได้ กำหนดเขตแห่ง

สามัคคีในชั่ว ๗ อัปกันตร โดยรอบ นับแต่ที่สุดแนวแห่งสงฆ์ออกไป (๗ อัปกันตร
คือ ๔๕ วา)

๒. อุทกุกเขปสีมา ได้แก่ สีมามีกำหนดเขตสามัคคีด้วยชั่วคราวน้ำสาตแห่งคนมีอายุ
และกำลังเป็นปานกลาง ๆ

๑๑. สีมา มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? ประเภทไหนสมมติเป็นติจิวราวิปวาสาไม่ได้? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. สีมามี ๒ ประเภท ๆ

๒. ได้แก่

๑) พัทธสีมา คือ แดนที่ผูก หมายถึง เขตอันสงฆ์กำหนดเอาเอง

๒) อพัทธสีมา คือ แดนที่ไม่ได้ผูก หมายถึง เขตอันเขากำหนดไว้โดยปกติของ
บ้านเมือง หรือเขตที่มีสัญญาอย่างอื่นเป็นเครื่องกำหนด ๆ

๓. ประเภทอพัทธสีมา ๆ

๑๒. สีม้างกระ คืออะไร ? สงฆ์จะทำสังฆกรรมในสีมาเช่นนั้นได้หรือไม่อย่างไร ? (๒๕๖๑)

ตอบ : ๑. สีม้างกระ คือ สีมาที่สมมติคาบเกี่ยวกันระหว่างสีมาที่สมมติไว้เดิมและสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ ฯ

๒. สงฆ์จะทำสังฆกรรมในสีมาที่สมมติไว้เดิมได้ แต่ทำในสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ไม่ได้ ฯ

๑๓. การทักษณินทิสทั้ง ๘ นั้น ทักทิสละหนถูกต้องหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ? จงเขียนคำทักษณินทิสในวันออกเฉียงเหนือมาดู (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ทักทิสละหนไม่ถูกต้อง ฯ

๒. เพราะที่ถูกต้องนั้น เมื่อเริ่มต้นทักษณินทิสในทิศบูรพาแล้วหักมาโดยลำดับจนถึงนิมิตสุดท้ายแล้วต้องทักษณินทิสในทิศบูรพาซ้ำอีก ฯ

๓. คำทักษณินทิสในวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ “อุตุตฺราย อนุทิสาย ก็ นิมิตฺตํ”

กัณฑ์ที่ ๒๕ สมมติเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์

๑. เจ้าอธิการตามพระวินัย หมายถึงใคร ? สงฆ์พึงสวดสมมติเจ้าอธิการด้วยกรรมวาจาประเภทใด ? (๒๕๖๒, ๒๕๕๖, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. เจ้าอธิการตามพระวินัย หมายถึง ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์นั้น ฯ

๒. สงฆ์พึงสวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรม ฯ

๒. ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดมีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? และใครเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. วัดมี ๒ ประเภท ฯ

๒. ได้แก่

๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒) สำนักสงฆ์ ฯ

๓. เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ฯ

๓. พระทัฬหีมัลลบุตร มีความดำริอย่างไร พระศาสดาทรงทราบแล้วทรงสาธุการ ตรัสให้สงฆ์สมมติให้ท่านรับหน้าที่อะไรบ้าง ? (๒๕๕๕, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. พระทัฬหีมัลลบุตร ดำริว่า ท่านอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ควรจะรับธุระของสงฆ์ จึงกราบทูลพระศาสดา ฯ

๒. ทรงสาธุการแล้ว ตรัสให้สงฆ์สมมติท่านให้เป็นภคตทุเทศกะ

และเสนาสนหาปกะ ฯ

๔. ภิกษุผู้ควรได้รับเลือกให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์ พึงประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้างและจะปฏิบัติหน้าที่นั้นได้ตั้งแต่เมื่อไร ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ คือ

๑) ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ

๒) ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง

๓) ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย

๔) ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว

๕) เข้าใจการทำหน้าที่อย่างนั้น ฯ

๒. ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่สงฆ์สวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาให้เป็นเจ้าหน้าที่นั้น ฯ

๕. ภิกษุผู้ควรได้รับสมมติให้เป็นภคตทุเทศกะ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเช่นไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๖๑)

ตอบ : ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ

๑. เว้นอคติ ๔ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ

๒. รู้จักภคตที่ควรแจกหรือไม่ควรแจก

๓. รู้จักลำดับที่พึงแจก ฯ

๖. คำว่า “เจ้าอธิการ” ในพระวินัยหมายถึงใคร ? มีกี่แผนก ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. เจ้าอธิการ หมายถึง ภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นหน้าที่ทำการของสงฆ์ ฯ

๒. มี ๕ แผนก ฯ

๓. ได้แก่

๑) เจ้าอธิการแห่งจีวร

๒) เจ้าอธิการแห่งอาหาร

๓) เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ

๔) เจ้าอธิการแห่งอาราม

๕) เจ้าอธิการแห่งคลัง ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๖ กฐิน

๑. กฐิน มีชื่อมาจากอะไร ? ผ้าที่เป็นกฐินได้มีอะไรบ้าง ? (๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. กฐิน มีชื่อมาจากไม้สะดึงที่ลาดหรือกางออกสำหรับจึงจีวรเพื่อเย็บ

๒. ผ้าที่เป็นกฐินได้ มีดังนี้

๑) ผ้าใหม่

๒) ผ้าเทียมใหม่คือผ้าฟอกสะอาดแล้ว

๓) ผ้าเก่า

๔) ผ้าบังสุกุล

๕) ผ้าที่ตกตามร้านตลาดซึ่งเขานำมาถวายสงฆ์

๒. ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน ได้แก่ ผ้าเช่นอะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๓, ๒๕๕๑)

ตอบ : ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน คือ

๑. ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ์ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา

๒. ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือ ทำนินิตได้มา พุดเลียบเคียงได้มา

และผ้าเป็นนิสสัยคีย์

๓. ผ้าที่ได้มาโดยบริสุทธิ แต่เก็บค้างคืนไว้

๓. การอุปโลภณ์ และการสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน จัดเป็นสังฆกรรมประเภทใด ? อย่างไหนต้องทำในสีมา อย่างไหนทำนอกสีมาก็ได้ ? (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. การอุปโลภณ์เพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นอุปโลภณกรรม การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นญัตติทุติยกรรม

๒. การอุปโลภณ์เพื่อให้ผ้ากฐิน ทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้

๓. การสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐินต้องทำในสีมาเท่านั้น

๔. กฐิน เป็นสังฆกรรมอะไร ? การรับกฐิน ตลอดจนถึงการกราน ต้องทำในสีมาเท่านั้น หรือทำนอกสีมาก็ได้ ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. กฐินเป็นสังฆกรรมประเภทญัตติทุติยกรรม

๒. การรับกฐิน การอุปโลภณ์เพื่อให้ผ้ากฐิน และการกรานกฐินทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้

๓) การสวดญัตติทุติยกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน ต้องทำในสีมาเท่านั้น

๕. สงฆ์ผู้มีสิทธิรับผ้ากฐิน ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ? ภิกษุผู้ควรครองผ้ากฐิน พึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง ? จงบอกมาสัก ๕ ข้อ (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. สงฆ์ผู้มีสิทธิรับผ้ากฐิน ต้องเป็นผู้จำพรรษามาแล้วถ้วนไตรมาสไม่ขาดใน

อาวาสเดียวกัน มีจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป

๒. ภิกษุผู้ควรครองผ้ากฐิน พึงมีคุณสมบัติอย่างนี้ คือ

๑) รู้จักบุพพกรณ์

๒) รู้จักถอนไตรจีวร

๓) รู้จักอธิษฐานไตรจีวร

๔) รู้จักการกราน

๕) รู้จักมัตถิกา คือ หัวข้อแห่งการเคาะกฐิน

๖) รู้จักปติโพธกังวลเป็นเหตุยังไม่เคาะกฐิน

๗) รู้จักการเคาะกฐิน

๘) รู้จักอานิสงส์กฐิน ฯ

๖. ภิกษุถือว่าได้รับอานิสงส์กฐินแล้ว เข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลา ต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ในกรณีที่ได้รับนิมนต์แล้ว ไปในที่นิมนต์ ภายหลังภัตรเข้าบ้านโดยไม่บอกลา ไม่ต้องอาบัติ ซึ่งได้รับยกเว้นด้วยอานิสงส์ที่เข้าเที่ยวไปไม่ต้องบอกลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์ ฯ

๒. ในกรณีที่มิได้รับนิมนต์ เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์ ยกเว้นในกรณีรีบด่วน เช่น ภิกษุถูกงูกัดรีบเข้าไปเพื่อหายาหรือตามหมอ ฯ

๗. กรานกฐิน ได้แก่ การทำอย่างไร ? จงเขียนคำอนุโมทนากฐินมาดู (๒๕๖๓, ๒๕๖๑, ๒๕๕๕, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. กรานกฐิน ได้แก่

๑) เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนทำยฤดูฝน พอจะทำการเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้

๒) สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งผู้เหมาะสม

๓) ภิกษุผู้ได้รับผ้าก็นำไปทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้น

แล้วมาบอกแก่ภิกษุผู้ยกฟ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา

๔) ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือ กรานกฐิน ฯ

๒. คำอนุโมทนากรฐินว่า อุตตม ภูมุต สงฆสส กฐิน ฐมมิโก กฐินตุลาโร
อนุโมทามิ ฯ

๘. ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้อานิสงส์อะไรบ้าง ? (๒๕๕๗)

ตอบ : ๑. ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้อานิสงส์ ดังนี้

๑) เทียวไปไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจตวรรค ในปาจิตติยกัณฑ์

๒) เทียวจาริกไปไม่ต้องถือเอาใครจิวไปครบสำหรับ

๓) ถิ่นคนโภชนาได้

๔) เก็บบอติเรกจิวไว้ได้ตามปรารถนา

๕) จิวอันเกิดขึ้นในที่นั้นเป็นของได้แก่พวกเธอ

ทั้งได้โอกาสขยายเขตจีวรกาลให้ยาวออกไปตลอด ๔ เดือนฤดูเหมันต์ด้วย ฯ

๙. อานิสงส์กฐินจะสิ้นสุดลง เพราะเหตุอะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : อานิสงส์กฐินจะสิ้นสุดลง เพราะปติโพธ ๒ ประการ คือ

๑. อาวาสปติโพธ ความกังวลในอาวาส

๒. จีวรปติโพธ ความกังวลในจีวรขาดลง และสิ้นสุดเขตจีวรกาล ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๗ บรรพชา อุปสมบท

๑. ผู้จะเข้ามาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วย คุณสมบัติอะไรบ้าง ?

(๒๕๖๑)

ตอบ : ผู้จะเข้ามาอุปสมบทต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ

๑. เป็นชาย

๒. มีอายุครบ ๒๐ ปี

๓. ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ เช่น ถูกตอน หรือเป็นกะเทย เป็นต้น

๔. ไม่เคยทำอนันตริยกรรม

๕. ไม่เคยต้องปาราชิก หรือไม่เคยเข้ารีตเดียรถีย์ทั้งที่เป็นภิกษุ ฯ

๒. อัตรายกกรรมที่ยกขึ้นถามอุปสัมปทาเปกขะในการอุปสมบทนั้น ข้อที่เป็นอัตรายร้ายแรง
ถึงกับทำให้เป็นภิกษุไม่ได้ คือข้อใดบ้าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : คือ ข้อว่า ๑) ไม่ใช่มนุษย์ ๒) ไม่ใช่บุรุษ ๓) อายุไม่ครบ ๒๐ ปี ฯ

๓. บุรพกิจที่พึงทำเป็นเบื้องต้นก่อนแต่อุปสมบท คืออะไรบ้าง ? ในกิจเหล่านั้น กิจที่ต้องทำเป็น
การสงฆ์ มีอะไรบ้าง ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. บุรพกิจที่พึงทำ คือ ให้บรรพชา ขอนิสสัย ถี้อุปัชฌายะ ขนานเชื่อมครแห่ง
อุปสัมปทาเปกขะ และบอกนามอุปัชฌายะ บอกบาตรจีวร สั่งให้อุปสัมปทา
เปกขะ ออกไปยืนข้างนอก สมมติภิกขุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักซ้อมอุปสัมปทาเปกขะถึง
อันตรายิทธิกรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ ให้ขออุปสมบท สมมติภิกขุ
รูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิทธิกรรมในสงฆ์ ฯ
๒. มีกิจที่ต้องทำเป็นการสงฆ์ ได้แก่ สมมติภิกขุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักซ้อมอุปสัมปทา
เปกขะถึงอันตรายิทธิกรรม เรียก อุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ สมมติภิกขุรูปหนึ่ง
สอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตรายิทธิกรรมในสงฆ์ ฯ

๔. ในอุปสมบทกรรม อภัพพบุคคล หมายถึงใคร ? จำแนกโดยประเภทมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?
(๒๕๖๒, ๒๕๖๐, ๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. อภัพพบุคคล หมายถึง บุคคลที่ทรงห้ามไม่ให้อุปสมบท ฯ
๒. จำแนกโดยประเภทมี ๓ ประเภท
๓. ได้แก่
๑) เพศบกพร่อง
๒) ประพฤติผิดพระธรรมวินัย
๓) ประพฤติผิดต่อกำเนิดของตนเอง ฯ

๕. อุปสัมปทาเปกขะ จะสำเร็จเป็นพระภิกษุได้ เมื่อพระกรรมวาจาจารย์สวดถึงบาลีบทใด ?
(๒๕๕๓)

ตอบ : สวดถึงบาลีบทว่า โส ภาเสยฺย ท้ายอนุสาวนาที่ ๓ ฯ

๖. องค์สมบัติของภิกษุผู้จะเป็นอุปัชฌาย์ให้อุปสมบท เป็นอาจารย์ให้ศิษย์ ที่กำหนดไว้ในบาลีมี
หลายอย่าง แม้บกพร่องบางอย่างก็ได้ แต่ที่ขาดไม่ได้คือองค์สมบัติอะไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ที่ขาดไม่ได้ คือ มีพรรษา ๑๐ หรือยิ่งกว่า ฯ

๗. ในการอุปสมบท คนที่ได้ชื่อว่าลักเพศ ได้แก่คนเช่นไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : คนลักเพศ ได้แก่ คนถือเพศภิกษุเอาเอง ด้วยตั้งใจจะปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุ
ดังคำกล่าวว่ เจริญปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุครั้งอโศกรัชกาล ถ้าคนนั้นเป็นแต่
สักว่าทรงเพศ เพราะเหตุอย่างอื่น เป็นต้นว่าเพื่อหนีภัย ไม่จัดเป็นคนลักเพศ ฯ

๘. อะไรเป็น บุญพกิจ และปัจฉิมกิจ แห่งอุปสมบทกรรม ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. บุญพกิจ ได้แก่ การให้บรรพชาจนถึงสมมติภิกขุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทา

เปกษะถึงอันตราภิกขกรรมในสงฆ์ เป็นบุญพกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

๒. ปัจฉิมกิจ ได้แก่ การวัดเงาแดด การบอกประมาณแห่งฤดู การบอกส่วนแห่งวัน

การบอกสังคีติ การบอกนิสสัย ๔ การบอกอภิกขิยกิจ ๔ ในลำดับเวลาสวด

กรรมวาจาจบ เป็นปัจฉิมกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

๙. จงเขียนคำขออุปสมบทมา ? (๒๕๕๕)

ตอบ : สงฆ์มณเฑ อุปสมปที่ ขาจาโม อุตฺตมฺปตุ มํ ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย

ทุติยฺปิ ภนฺเต สงฺฆํ อุปสมปที่ ขาจาโม อุตฺตมฺปตุ มํ ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย

ตติยฺปิ ภนฺเต สงฺฆํ อุปสมปที่ ขาจาโม อุตฺตมฺปตุ มํ ภนฺเต, สงฺโฆ อนุกมฺปํ อุปาทาย

๑๐. การบรรพชา และการอุปสมบท สำเร็จด้วยวิธีอะไร ? (๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. การบรรพชาสำเร็จด้วยวิธีให้บรรพชาเปกษะรับไตรสรณคมน์

๒. การอุปสมบทสำเร็จด้วยการสวดญัตติจตุตถกรรมวาจา อันประกอบไปด้วย

สมบัติทั้ง ๔ คือ ๑) วัตุสมบัติ ๒) ปริสสมบัติ ๓) กรรมวาจาสมบัติ ๔) สีมาสมบัติ

แก่อุปสัมปทาเปกษะ ฯ

๑๑. ญัตติ กับ อนุสาวนา ต่างกันอย่างไร ? มีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. ญัตติ คือ การเผด็จสงฆ์

๒. อนุสาวนา คือการประกาศความปริกษาและตกลงของสงฆ์ ฯ

๓. ญัตติ มีใช้ในญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม

๔. อนุสาวนา มีใช้เฉพาะในญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ฯ

๑๒. สงฆ์ผู้จะให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร ในพระวินัยมีกำหนดจำนวนภิกษุไว้อย่างไร ? ถ้าไม่ครบตามจำนวนนั้นจัดเป็นวิธีอะไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. มีกำหนดอย่างนี้ คือ

๑) ในมัธยมชนบท ๑๐ รูปเป็นอย่างต่ำ

๒) ในปัจฉิมชนบท ๕ รูปเป็นอย่างต่ำ ฯ

๒. ถ้าไม่ครบตามจำนวนนั้นจัดเป็น ปริสวัติ ฯ

๑๓. ท่านศึกษาพระวินัยในเรื่องการอุปสมบทดีแล้ว จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ? (๒๕๕๗)

ก. ภัพพบุคคล ข. อุปสัมปทาเปกษะ ค. กรรมวาจา ง. อนุสาวนา จ. อนุสาสน์

ตอบ : ก. อภัพบุคคล คือ บุคคลผู้ไม่ควรแก่การให้อุปสมบท ทรงห้ามไว้เป็นเด็ดขาด
อุปสมบทไม่ขึ้น

ข. อุปสัมปทาเปกษะ คือ ผู้ประสงค์จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

ค. กรรมวาจา คือ วาจาที่สวดประกาศในการให้อุปสมบท

ง. อนุสาวนา คือ วาจาที่สวดประกาศความปริกษาและตกลงสงฆ์

จ. อนุศาสน์ คือ กิจที่พึงทำภายหลังจากอุปสมบทเสร็จแล้ว มีการบอกนิสสัย ๔

บอกอภัพนิสสัย ๔ เป็นต้น ฯ

๑๔. อภัพบุคคลผู้กระทำความผิดต่อพระศาสนา ถูกห้ามอุปสมบท มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. อภัพบุคคล มี ๗ ประเภท คือ

๑) คนฆ่าพระอรหันต์

๒) คนทำร้ายภิกษุณี ได้แก่ ผู้ข่มขืนภิกษุณีในอัมมาจาร

๓) คนลักเพศ คือคนถือเพศเป็นภิกษุเอง

๔) ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์

๕) ภิกษุต้องปาราชิกละเพศไปแล้ว

๖) ภิกษุทำสังฆเภท

๗) คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงห่อพระโลหิต ฯ

๑๕. การบอกนิสสัย ๔ และอภัพนิสสัย ๔ บอกในเวลาใด ? และใครเป็นผู้บอก ? (๒๕๖๔, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ท่านให้บอกในลำดับแห่งอุปสมบทแล้ว ห้ามไม่ให้บอกก่อนหน้าอุปสมบท ฯ

๒. อุปัชฌายะบอกก็ได้ กรรมวาจาจารย์หรืออนุสาวนาจารย์บอกก็ได้ ฯ

กณฑ์ที่ ๒๘ วิธีระงับวิวาทาธิกรณ์

๑. วิวาทาธิกรณ์ คือ อะไร ? ระงับได้ด้วยอธิกรณ์สมณะข้อใดบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. วิวาทาธิกรณ์ คือ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย ฯ

๒. ระงับได้ด้วย สัมมุขาวินัยและเขภุชยสิกขา ฯ

๒. ภิกษุผู้ก่อวิวาทาธิกรณ์ อย่างไรชื่อว่าปรารณาคี อย่างไรชื่อว่าปรารณาลเว ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒, ๒๕๕๖)

ตอบ : ๑. ผู้ก่อวิวาทเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย (ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ)

ชื่อว่า ทำด้วยปรารณาคี

๒. ผู้ก่อวิวาทด้วยทฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ขึ้นทำ (ประกอบด้วย โลกะ โทสะ โมหะ)
ชื่อว่า ทำด้วยปรารถนาแล้ว ฯ

๓. ภิกษุทะเลาะกันเรื่องสรรพคุณของยา จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ได้หรือไม่ ? เพราะเหตุไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. จัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ไม่ได้ ฯ

๒. เพราะวิวาทาธิกรณ์ มุ่งเฉพาะวิวาทปรารถนาพระธรรมวินัย ฯ

กัณฑ์ที่ ๒๕ วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์

๑. ตัขณียกรรมและตัสสปาปิยสิกการกรรม กรรมไหนสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ ? กรรมไหน
สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย ? เพราะประพฤติกพร้องอย่างไร ? (๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. ตัขณียกรรม สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ เพราะจงใจหาความเท็จใส่
ภิกษุอื่น ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์

๒. ตัสสปาปิยสิกการกรรม สำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย เพราะเป็นผู้จงใจ
ปกปิดความประพฤติเสียหายของตนด้วยการให้การเท็จ ฯ

๒. อนุวาทาธิกรณ์ คืออะไร ? ระงับด้วยอธิกรณ์สมณะเท่าไร ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. อนุวาทาธิกรณ์ คือ การโจทก์กันด้วยอาบัตินั้น ฯ

๒. ระงับด้วยอธิกรณ์สมณะ ๕ อย่าง ฯ

๓. ได้แก่ ๑) สัมมุขวินัย ๒) สติวินัย ๓) อมูพหวินัย ๔) ตัสสปาปิยสิก ฯ

๓. อนุวาทาธิกรณ์เช่นไร อันภิกษุจะพึงยกขึ้นพิจารณาตัดสินได้ ? (๒๕๖๐)

ตอบ : อนุวาทาธิกรณ์นั้นต้องเป็นเรื่องมีมูล คือ

๑) เรื่องที่ได้เห็นเอง

๒) เรื่องที่ได้ยินเองหรือมีผู้บอกและเชื่อว่าเป็นจริง

๓) เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่รังเกียจโดยอาการ ฯ

๔. อนุวาทาธิกรณ์ คือ อะไร ? เมื่อเกิดขึ้น ใครต้องขวนขวายเพื่อระงับ ? หากปล่อยไว้จะเกิดผลเสีย
อย่างไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. อนุวาทาธิกรณ์ คือ การโจทก์กันด้วยอาบัตินั้น ฯ

๒. ภิกษุผู้เป็นประธานสงฆ์ พึงขวนขวายรีบระงับ ฯ

๓. หากไม่รีบระงับ จะทำให้เสียศีลสามัญญตาและเสียสามัคคี เป็นทางแตกเป็น
นานาสังวาส ฯ

๕. สัมมุขาวินัยมีองค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๓, ๒๕๖๐)

ตอบ : ๑. มีองค์ ๔ ๑

๒. คือ

- ๑) ในที่พร้อมหน้าสงฆ์
- ๒) ในที่พร้อมหน้าธรรม
- ๓) ในที่พร้อมหน้าวินัย
- ๔) ในที่พร้อมหน้าบุคคล ๑

๖. การโจทกิกษุอื่นด้วยอาบัติ ทำด้วยกายก็ได้ ด้วยวาจาก็ได้ อย่างทราบว่าการโจทด้วยกายนั้นทำอย่างไร ? (๒๕๕๘)

ตอบ : ๑. การโจทด้วยกาย ทำโดยแสดงอาการ ไม่นับถือว่าเป็นกิกษุ มีการไม่อภิวาท เป็นต้น การเขียนหนังสือโจท ก็จัดว่าเป็นการโจทด้วยกาย ๑

กัณฑ์ที่ ๓๐ วิธีระงับอาบัติตาธิกรณ์

๑. พระอรรถกถาจารย์แสดงลักษณะปกปิดอาบัติตั้งมาทีละตัวเป็น ๕ คู่ อะไรบ้าง ?

(๒๕๖๑, ๒๕๕๑)

ตอบ : แสดงไว้ ๕ คู่ ดังนี้

๑. เป็นอาบัติ และรู้ว่าเป็นอาบัติ
๒. เป็นปกตัตตะ และรู้ว่าเป็นปกตัตตะ
๓. ไม่มีอันตราย และรู้ที่ไม่มีอันตราย
๔. อาจอยู่ และรู้ว่าอาจอยู่
๕. ใครจะปิด และปิดไว้ ๑

๒. รัตติเจท หมายถึงอะไร ? มีอะไรบ้าง ? (๒๕๕๑)

ตอบ : ๑. รัตติเจท หมายถึง การขาดราตรีแห่ง (การประพฤติ) มานัต ๑

๒. มี ๑) อยู่ร่วม ๒) อยู่ปราศ ๓) ไม่บอก ๔) ประพฤติในขณะอันพร่อง ๑

๓. อาบัติตาธิกรณ์ระงับในสำนักบุคคลด้วยอธิกรณ์สมณะอะไร ? และระงับในสำนักสงฆ์ด้วยอธิกรณ์สมณะอะไร ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ระงับในสำนักบุคคลด้วยปฎิญาตกธณะ ๑

๒. ระงับในสำนักสงฆ์ ดังนี้

๑) ถ้าเป็นครุภาพดี ด้วยสัมมาวาณีย์ และปัญญาตรณะ

๒) ถ้าเป็นลหุภาพดี ด้วยสัมมาวาณีย์ และฉินวตถารกะ ฯ

๔. อันตราบดี คือ อาบัติอะไร ? ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในเวลาไหนบ้าง ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. อันตราบดี คือ อาบัติสังฆาติเสสที่ต้องในระหว่างประพตวิภูฐานวิธี ฯ

๒. ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในระหว่างที่กำลังอยู่ปริวาส หรืออยู่ปริวาสแล้วเป็น
มานัตตารหะ กำลังประพติมานัตอยู่ หรือประพติมานัตแล้ว เป็นอัพภานารหะ ฯ

๕. ภิกษุเสียศีลตามัญญตา เพราะประพตಿಯ่างไร ? พระบรมศาสดาทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำ
กรรมอะไรแก่เธอ ? (๒๕๕๒)

ตอบ : ๑. ภิกษุเสียศีลตามัญญตา เพราะต้องอาบัติแล้วไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ หรือ ไม่ยอม
ทำคืน ฯ

๒. ทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำอุกเขปนิยกรรมแก่เธอ ฯ

๖. ศินวตถารกวินยมีอธิบายอย่างไร ? ใช้ระงับอธิกรณ์อะไร ? (๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ศินวตถารกวินย อธิบายว่า กิริยาที่ให้ประนีประนอมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ต้อง
ชำระสะสางหาความเดิม เป็นดังกลบไว้ด้วยหญ้า ฯ

๒. ใช้ระงับอาบัติอธิกรณ์ที่ยังยากยึดเยื้อไม่รู้จบและเป็นเรื่องสำคัญอันจะเป็น
เครื่องกระเทือนทั่วไป เว้นครุภาพดีและอาบัติที่เนื่องด้วยกฤหัสถ์ ฯ

๗. วิภูฐานวิธี แปลว่าอะไร ? ประกอบด้วยอะไรบ้าง ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. วิภูฐานวิธี แปลว่า ระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ฯ

๒. ประกอบด้วยปริวาส มานัต ปฏิกัสนา และอัพภาน ฯ

๘. วิภูฐานวิธี หมายถึงอะไร ? ในการทำวิภูฐานวิธีแต่ละอย่างนั้น ต้องการสงฆ์จำนวนเท่าไรเป็น
อย่างน้อย ? (๒๕๖๐, ๒๕๕๔)

ตอบ : ๑. วิภูฐานวิธี หมายถึง ระเบียบวิธีเป็นเครื่องออกจากอาบัติสังฆาติเสส ฯ

๒. อัพภาน ต้องการสงฆ์ ๒๐ รูปเป็นอย่างน้อย นอกนั้นต้องการตั้งแต่ ๔ รูปขึ้น
ไป ฯ

๙. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ปริวาส ข. อัพภาน ฯ (๒๕๕๖)

ตอบ : ก. ปริวาส ได้แก่ การประพตวิตรพิเศษอย่างหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติ
สังฆาติเสสแล้วปกปิดไว้ ฯ

ข. อัพภาน ได้แก่ การที่สงฆ์สาวกระงับอาบัติสังฆาติเสส ฯ

๑๐. อุกเขปนียกรรม และ นิยสกรรม สงฆ์พึงลงแก่ภิกษุเช่นไร ? (๒๕๖๓, ๒๕๕๓)

- ตอบ : ๑. อุกเขปนียกรรม พึงลงแก่ภิกษุไม่เห็นอาบัติ ผู้ไม่ทำกินอาบัติ หรือผู้ไม่สละทิฏฐิ
บาป
๒. นิยสกรรม พึงลงแก่ภิกษุผู้มีอาบัตินาน หรือคลุกคลีกับภุหุสดีด้วยการคลุกคลี
อันไม่ควร ฯ

๑๑. อธิกรณ์อันสงฆ์วินิจฉัยแล้ว ฝ่ายไม่พอใจ จักอุทธรณ์ต่อสงฆ์อื่นให้วินิจฉัยใหม่ได้หรือไม่ ?

จงอธิบายพอเข้าใจ (๒๕๕๘)

- ตอบ : ๑. จักอุทธรณ์ต่อสงฆ์อื่นให้วินิจฉัยใหม่ได้ก็มี ไม่ได้ก็มี ฯ
๒. ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งสัปปาณวรรค ปาจิตติยกัณฑ์ โจนกัถีดี จำเลยก็ดี สงฆ์ก็ดี
รู้ถือว่าอธิกรณ์นั้น สงฆ์หมั่นนั้นวินิจฉัยเป็นธรรมแล้วพินิจขึ้นเพื่อวินิจฉัยใหม่ ต้อง
อาบัติปาจิตติยะ เป็นอันอุทธรณ์ไม่ได้ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรม พินิจขึ้นไม่เป็น
อาบัติ เป็นอันอุทธรณ์ได้ ฯ

๑๒. รัตติเลท คืออะไร ? รัตติเลทของภิกษุผู้ประพฤตินานต มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? (๒๕๕๘)

- ตอบ : ๑. รัตติเลท คือ การขาดวรรค ฯ
๒. มี ๔ อย่าง ฯ
๓. ได้แก่
๑) สหวาโส อยู่ร่วม
๒) วิปวาโส อยู่ปราศ
๓) อนาโรจนา ไม่บอก
๔) อุเบกขาจรณิ ประพฤติในขณะอันพร่อง ฯ

กัณฑ์ที่ ๓๑ กิจจาธิกรณ์ว่าด้วยนิกกรรม

๑. กิจจาธิกรณ์และนิกคหะ คืออะไร ? (๒๕๖๑)

- ตอบ : ๑. กิจจาธิกรณ์ คือ กิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ ต่างโดยเป็นอปโลกนกรรม
ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม
๒. นิกคหะ คือ การข่ม เป็นกิจอย่างหนึ่งแห่งผู้ปกครองหมู่ ฯ

๒. ในทางพระวินัย การคว่ำบาตร หมายถึงอะไร ? และจะหยายบาตรได้เมื่อไร ? (๒๕๕๕)

- ตอบ : ๑. การคว่ำบาตร หมายถึง การไม่ให้คบหาสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ
๑) ไม่รับบิณฑบาตของเขา

๒) ไม่รับนิมนต์ของเขา

๓) ไม่รับไทยธรรมของเขา ฯ

๒. เมื่อผู้ถูกกล่าวหาตรานั้นเลิกล่าวดิเียนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น
นั้นแล้วกลับประพฤติดี พึงหาบาตรแก่เขาได้ ฯ

กัณฑ์ที่ ๓๓ ปกิณกะ

๑. ลิงคณาสนา คืออะไร ? บุคคลที่ทรงพระอนุญาตให้ทำลึงคณาสนามีกี่ประเภท ? ใครบ้าง ?

(๒๕๕๓)

ตอบ : ๑. ลึงคณาสนา คือ การให้ฉิบหายเสียจากเพศ ฯ

๒. มี ๓ ประเภท ฯ

๑. ได้แก่

๑) ภิกษุต้องอันติมัตถ์แล้ว ยังบัญญัติตนเป็นภิกษุ

๒) บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์

๓) สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ มีเป็นผู้มักผลาญชีวิต เป็นต้น ฯ

๒. นาสนา คืออะไร ? บุคคลเช่นไรที่ทรงอนุญาตให้นาสนา ? (๒๕๖๑, ๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. นาสนา คือ การยังบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศภิกษุและสามเณร ให้สละเพศเสีย ฯ

๒. บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนา มี ๓ ประเภท คือ

๑) ภิกษุต้องอันติมัตถ์แล้วยังบัญญัติตนเป็นภิกษุ

๒) บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์

๓) สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ข้อใดข้อหนึ่ง เช่น เป็นผู้มักผลาญชีวิตสัตว์ เป็นต้น ฯ

๓. ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องปฏิบัติ
อย่างไร ? ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษอะไร ? (๒๕๕๕)

ตอบ : ๑. ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัย ฯ

๒. ถ้าไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

๒.๔ วิชาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คืออะไร ? (๒๕๖๓)

ตอบ : พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือ กฎหมายฉบับหนึ่งว่าด้วยคณะสงฆ์ ฯ

๒. คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หมายถึงใคร ?

ตอบ : ๑. คณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระ

อุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัติ
นี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ฯ

๒. คณะสงฆ์อื่น หมายถึง บรรดาบรรพชิตนิกายหรือนัมนิกาย ฯ

๓. ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? และใครเป็นผู้แทนของวัดใน
กิจการทั่วไป?

ตอบ : ๑. วัดมี ๒ ประเภท ฯ

๒. ได้แก่

๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒) สำนักสงฆ์ ฯ เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ฯ

หมวด ๑ สมเด็จพระสังฆราช

๑. สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีใดบ้าง ?

ตอบ : ๑. มรณภาพ

๒. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

๓. ลาออก

๔. พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการให้ออก

หมวด ๒ มหาเถรสมาคม

๑. องค์การปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คืออะไร ? มีการกำหนดองค์ประกอบไว้อย่างไร ?

ตอบ : ๑. องค์การปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คือ มหาเถรสมาคม ฯ

๒. มีการกำหนดองค์ประกอบไว้อย่างนี้ คือ สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งทรงดำรง
ตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นอีกไม่เกิน ๒๐ รูป ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ หรือพระภิกษุ

ซึ่งมีพรรษาอันสมควร และมีจริวัตรในพระธรรมวินัยที่เหมาะสมแก่การปกครอง
คณะสงฆ์ ฯ

๒. กรรมการมหาเถรสมาคม ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี ?

ตอบ : กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละ
๒ ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ ฯ

๓. กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีใด
บ้าง ?

ตอบ : ๑. มรณภาพ
๒. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
๓. ลาออก
๔. พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการให้ออก
๕. ครบวาระ ๒ ปี

หมวด ๓ การปกครองคณะสงฆ์

๑. ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้
อย่างไร ?

ตอบ : แบ่งดังนี้ คือ ๑) ภาค ๒) จังหวัด ๓) อำเภอ ๔) ตำบล
ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมาย
เถรสมาคม ฯ

๒. เจ้าอาวาส ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ใครเป็นผู้แต่งตั้ง ? (๒๕๖๔)

ตอบ : ๑. สมเด็จพระสังฆราช ทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง
ตามมติมหาเถรสมาคม
๒. เจ้าคณะจังหวัด แต่งตั้งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ฯ

๓. เจ้าอาวาส หมายถึงใคร ? ภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดที่ไม่ใช่พระอารามหลวงต้องมี
คุณสมบัติโดยเฉพาะอะไรบ้าง (๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายเถรสมาคมให้เป็นพระ
สังฆาธิการปกครองวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

๒. คุณสมบัติของเจ้าอาวาส ได้แก่

๑) มีพรรษาพ้น ๕

๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของคฤหัสถ์และบรรพชิตในถิ่นนั้น

๔. การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดแบ่งเขตการปกครองไว้อย่างไร? จงอ้างมาตราประกอบ

ตอบ : ๑. จัดแบ่งเขตการปกครองไว้ อย่างนี้ ๑) ภาค ๒) จังหวัด ๓) อำเภอ ๔) ตำบล ฯ

ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

หมวด ๔ นิคกรรมและการละสมณเพศ

๑. ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคกรรมให้สึก ต้องปฏิบัติอย่างไร ? ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษอะไร ?

ตอบ : ๑. ต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัย ฯ

๒. ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

๒. พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ จงอ้างมาตราประกอบด้วย ?

ตอบ : ๑. พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยไม่ได้

๒. มาตรา ๒๓ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

หมวด ๕ วัด

๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา ๓๓ ระบุหน้าที่เจ้าอาวาสไว้กี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? (๒๕๖๓)

ตอบ : ๑. ระบุหน้าที่เจ้าอาวาสไว้ ๔ อย่าง ฯ

๒. ได้แก่

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ฯ

หมวด ๖ ศาสนสมบัติ

๑. ศาสนสมบัติมีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? การจะนำผลประโยชน์จากศาสนสมบัติไปใช้จ่าย มีหลักเกณฑ์อย่างไร ?

ตอบ : ๑. ศาสนสมบัติมี ๒ ประเภท ๑

๒. ได้แก่ ๑) ศาสนสมบัติกลาง และ ๒) ศาสนสมบัติวัด ๑

๓. มีหลักเกณฑ์อย่างไร คือ

๑) ศาสนสมบัติกลาง ใช้จ่ายในกิจการของสงฆ์ทั่วไปตามพระวินัยโดยอนุมัติของสงฆ์

๒) ศาสนสมบัติวัด ใช้จ่ายในกิจการของวัดนั้น ๆ แต่จะนำศาสนสมบัติของวัดหนึ่งไปใช้อีกวัดหนึ่งไม่ได้ ๑

๒. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่สถานที่เช่นไร ? (๒๕๖๔, ๒๕๖๒)

ตอบ : ๑. ที่วัด ได้แก่ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

๒. ที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัดนอกจากที่ตั้งวัด

๓. ที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ที่ซึ่งเป็นทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ๑

๓. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่ ? มีหลักปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ : ๑. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง สามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้ ๑

๒. มีหลักปฏิบัติตามความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

หมวด ๗ บทกำหนดโทษ

๑. ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีโทษอย่างไร ?

ตอบ : ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปีหรือปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๑

“คู่มือเตรียมสอบธรรม สนามหลวง นักธรรมชั้นเอก เล่มนี้
จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านสรุปเนื้อหา-แนวทางตอบปัญหาสนามหลวง
ที่เคยออกสอบย้อนหลัง ๑๔ ปี (พ.ศ.๒๕๕๑-พ.ศ.๒๕๖๔)
โดยคัดเลือกเฉพาะเนื้อหาสำคัญที่เคยออกสอบ
ซึ่งผู้เรียนควรศึกษาจากหนังสือเรียนประกอบไปด้วย ”

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

www.pariyat.com